

Universiteit
Leiden

De invloed van community policing op de objectieve en subjectieve veiligheid binnen het voortgezet onderwijs

De ontwikkeling van schoolveiligheidsbeleid van het Roemer Visscher College binnen een kwetsbare wijk

Door Kenzie Tetenburg

2274868

Masterscriptie voorgelegd aan de faculteit

Governance and Global Affairs

Aan Leiden Universiteit

Studie: Master Beleid en advisering

Onder begeleiding van Carola van Eijk

30 april 2024

Woordenaantal: 15.887

Samenvatting	4
1. Introductie	4
2. Theoretisch kader	9
2.1 Nationaal veiligheidsbeleid voor onderwijs als kader.....	9
2.2 Community policing	10
2.3 Schoolveiligheid: Objectief en subjectief.....	12
2.4 Literaire kennis en gaten	15
2.5 Conceptueel model.....	16
3. Methode.....	18
3.1 Context van het onderzoek	18
3.2 Onderzoeksmethoden	19
3.3 Onderzoeksverloop.....	20
3.4 Operationalisatie	21
3.4.1 Operationalisatie documentanalyse.....	21
3.4.2 Operationalisatie enquêtes.....	23
3.4.3 Operationalisatie interviews	27
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit.....	34
4. Resultaten	36
4.1 Resultaten documentanalyse.....	36
4.2 Resultaten enquêtes.....	40
4.2.1 Resultaten enquêtes van leerlingen	40
4.2.2 Resultaten enquête onderwijzers	41
4.3 Resultaten interview	43
4.3.1 Resultaten Moerwijk.....	43
4.3.2 Resultaten Veiligheid.....	43
4.3.3 Resultaten Community Policing.....	47
4.3.4. Resultaten Community policing en veiligheid.....	50
5 Discussie en conclusies.....	52
5.1 Discussie Community Policing.....	52
5.2 Discussie community policing en veiligheid.....	53
5.3 Conclusies en aanbevelingen	56
Referentielijst	59
Appendix A: Interviews.....	66
Appendix B : Documenten van het Roemer Visscher College	77
Appendix C: Transcripties van interviews	77
Appendix D: Resultaten van enquêtes	78

Samenvatting

In Nederland is een groei van onveilige incidenten binnen en rondom de school door leerlingen. Dit komt door de verharding van de samenleving en andere problematieken binnen het onderwijs. Binnen kwetsbare wijken zijn de problemen het grootst en wordt het leerklimaat van scholen sterk beïnvloed. Ook het Roemer Visscher College, gehuisvest in Moerwijk, ondervindt deze problemen en wil weten hoe hun schoolveiligheidsbeleid de veiligheid binnen de school kan verbeteren. Het doel van het onderzoek is achterhalen hoe vanuit het schoolveiligheidsbeleid community policing invloed kan hebben op objectieve en subjectieve veiligheid. De onderzoeksmethode is een triangulatie waarbij documentanalyse, enquêtes en interviews zijn uitgevoerd. Het Roemer Visscher College heeft een probleemoplossend schoolveiligheidsbeleid geschreven, waarbij betrokkenheid en decentrale beleidsvoering centraal staan. Binnen de school zijn geweldsincidenten gedaald en blijft pesten het meest voorkomende incident, vooral onder eersteklassers. Criminaliteit en online onveiligheid zijn moeilijk observeerbaar en lijken vooral buiten school plaats te vinden. Discriminatie op etniciteit en seksualiteit zijn genormaliseerd en er is nauwelijks beleid op. Zowel bij risicoperceptie als bij gevoelens en emoties is de veiligheid hoog, waarbij de persoonlijke veiligheid hoger is dan de algemene veiligheid. Groepsvorming is het meest voorkomende risicomijdende gedrag, wat door groepsdruk kan zorgen voor meer criminaliteit en vandalisme, maar ook kan zorgen voor een hoger veiligheidsgevoel. De preventieve beleidsinstrumenten die voornamelijk invloed hadden op objectieve en subjectieve veiligheid zijn: controles, toezichthouden, camera's, duidelijke regels, inzet van sleutelfiguren, inzet van veiligheidsfuncties en veiligheidsprotocollen. Om het schoolveiligheidsbeleid te verbeteren zijn een achttal aanbevelingen opgesteld, die betreffen verbetering van incidentenregistratie, organiseren van sociale activiteiten, gaten opvullen in het beleid en de community beter betrekken. Daarnaast zijn punten opgesteld om verdiepende of generaliseerbare vervolgonderzoeken uit te voeren.

1. Introductie

Op 9 januari 2023 vindt een wreed incident plaats, waarbij een leerling van het Amsterdamse Cburg College dichtbij school slachtoffer wordt van een steekpartij met een leeftijdsgenoot. De leerling kon ontsnappen uit de steekpartij en liep met verwondingen terug naar school (ANP, 2023a). Deze specifieke steekpartij vond buiten school plaats, maar steekpartijen komen ook binnen scholen voor. Zo was er in 2021 een steekpartij tussen leerlingen op een middelbare school in Deurne: hier waren leerlingen met elkaar in een sneeuwballengevecht, maar dit sloeg om in een steekpartij doordat een leerling met gedragsproblemen een mes trok (De Jong, 2021).

Uit cijfers blijkt dat het aantal steekpartijen door jongeren toeneemt. Veel van deze steekpartijen vinden in de grote steden Den Haag, Amsterdam en Rotterdam plaats. In 2019

waren er in Nederland nog 56 steekincidenten veroorzaakt door jongeren waarvan 6 met een dodelijke afloop; in 2022 groeide dit tot 67 incidenten waarvan 10 met dodelijke afloop (ANP, 2023a). Tevens lijken drugscriminaliteit en problematiek rondom seksuele uitingen ook toe te nemen. De reden hiervoor zou de verharding van de samenleving zijn, verharding en verjonging van jeugdcriminaliteit en andere leefwerelden van de jongeren die scholen binnenkomen (ANP, 2023b). De VO-Raad (Voortgezet Onderwijs-Raad) bevestigt dit en vermeldt daarbij dat vormen van digitale onveiligheid zoals online pestgedrag en sexting vaker voorkomen. Deze zaken zorgen voor onrust en spanningen in de school, die kunnen escaleren (VO-Raad, 2021).

De onderwijswetten omtrent veiligheid voor leerlingen en docenten zijn de afgelopen jaren al gewijzigd en verscherpt: in 2015 is de Wet Veiligheid Op School aangenomen, die als vernieuwend nationaal beleid, door middel van verplichte functies zoals een anti-pestcoördinator en door het structureel monitoren van incidenten moet zorgen voor een beter veiligheidsbeleid binnen scholen, waardoor de veiligheid van leerlingen en docenten weer zou groeien (De Minister van Veiligheid en Justitie, 2015; VO-Raad, 2021; Wartenbergh-Cras, Bending-Jacobs & Van der Valk, 2021). Er is echter ook andere problematiek binnen het onderwijs die invloed heeft op de veiligheid binnen scholen en die de aanpak van veiligheid binnen scholen lastiger maakt, zoals het lerarentekort (Algemene Onderwijsbond, 2024), de verslechtering van kwaliteit van onderwijs, de extremisering en polarisatie in de samenleving (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 2023), groeiende gedragsproblemen binnen het onderwijs door het beleid passend onderwijs (Algemene Onderwijsbond, 2019) en de kansenongelijkheid binnen onderwijs (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 2023). De dynamiek in de samenleving is veranderd, dit zorgt voor een grotere onveiligheid binnen en rondom scholen en vraagt om verbeterde aanpak van veiligheid binnen en rondom de scholen.

Een veilige dynamiek in en rondom school is erg van belang. Zo schrijft de National Association of School Psychologists (NASP) over het belang van veiligheid van leerlingen in hun leerproces binnen onderwijs: leerlingen kunnen in een onveilige omgeving niet optimaal leren (National Association of School Psychologists, 2013). Bovendien heeft onveiligheid ook andere negatieve effecten, zoals moeilijkheden met het sluiten van vriendschappen, sociale exclusie, eenzaamheid, verminderd zelfvertrouwen, grotere kans op depressie en meer sociale, emotionele en psychische klachten (Buhs, Ladd, & Herald, 2010). Om leerlingen een veilig gevoel en omgeving te geven op school suggereert NASP onder meer: (a) geef leerlingen een veilig welkom en respectvol gevoel wanneer ze naar school komen, (b) zorg dat leerlingen een vertrouwensband hebben met minimaal één onderwijsmedewerker in de school, (c) formuleer duidelijke academische en gedragsmatige verwachtingen en (d) geef toegang tot geestelijke gezondheidszorg. Een voorbeeld van een veiligheidsprogramma dat

een positieve invloed heeft op de veiligheid van de leerling is het anti-pestprotocol (National Association of School Psychologists, 2013). Hierbij ligt de nadruk op een preventieve aanpak, waardoor leerlingen sterk worden ontmoedigd om te gaan pesten. Achteraf een leerling straffen zou slechts voor een korte verandering zorgen, waarna de leerling in dezelfde omgeving het negatieve patroon weer oppakt, door een preventieve aanpak wordt gezocht naar een structurele oplossing.

Naast de dynamiek is de omgeving ook erg van invloed: de leerling switcht constant van thuissituatie naar schoolsituatie en vriendengroepen. Dit vindt vaak plaats binnen de wijk waarin ze wonen en leren, wat betekent dat de sfeer op school en het gedrag van leerlingen (en onderwijzers) beïnvloed worden door de omgeving. Een fijne en veilige omgeving heeft een positieve invloed op de prestaties van leerlingen en de sfeer op school. Daarom is het belangrijk dat de scholen naast het betrekken van onderwijzers en leerlingen, ook in gesprek gaan met bewoners en sleutelfiguren van de wijk (De Haan & Dibi, 2022). Dit probleem vraagt om een preventieve pro-actieve aanpak, waarbij de community van de school en de wijk meegenomen worden in de beleidsvorming: zogenoemde Community Policing.

Niet elke wijk en school kampt met extreme onveiligheid. In het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid zijn 20 wijken/gebieden benoemd waarbij de problemen op het gebied van onderwijs, armoede, gezondheid en veiligheid zich opstapelen. Dit noemt men Kwetsbare wijken. In deze wijken kampen de bewoners op relatief grote schaal met werkloosheid, criminaliteit, gezondheidsproblemen en lage onderwijsprestaties (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2021). De problemen die in de wijk spelen hebben effect op de mensen die hier wonen, in het bijzonder de jongeren; zij worden meer beïnvloed door de buurteffecten dan volwassenen. Jongeren zijn nog erg aan de buurt gebonden en vormen hier hun identiteit, waardoor ze erg vatbaar zijn voor slechte invloeden vanuit de buurt. Kenmerkend aan de situatie is dat jongeren uit kwetsbare wijken over één kam worden geschoren, waardoor ze door buitenstaanders laag worden ingeschat, in het ergste geval zullen de jongeren uit kwetsbare wijken zich naar deze lage verwachtingen gaan gedragen. Daarnaast is er weinig sociale controle en collectieve zelfredzaamheid in een kwetsbare wijk, waardoor toezicht op de jongeren tekortschiet en de jongeren te weinig gecorrigeerd of gestimuleerd worden. Als overheidsaanpak is in 2022 al 900 miljoen euro vrijgemaakt voor scholing, preventie van armoede en schulden re-integratie en ontwikkeling van jongeren (Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, 2023) en daar kwam in 2023 nog 200 miljoen bovenop (Kragten, 2023). Geld is er, nu alleen nog de aanpak.

Dit onderzoek focust zich op 3 vragen van het Roemer Visscher College, een middelbare school in Moerwijk, dat onderdeel is van het kwetsbare gebied Den-Haag Zuidwest (Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, 2023). Voor Den-Haag Zuidwest is een demografisch rapport gemaakt, waarin de leefbaarheid en veiligheid per wijk cijfermatig

zijn weergegeven (Gemeente Den-Haag, 2020). Hier geeft men aan dat de criminaliteitscijfers langzaam dalen en dat het gebied achterblijft ten opzichte van de andere wijken in Den Haag. In Moerwijk voelt 1 op de 3 inwoners zich niet veilig, dit is de hoogste fractie in de regio. Dit komt onder meer door het hoge aantal misdrijven, vermogensdelicten en woonachtige verdachten (Den Haag Zuidwest, 2023). Omdat Moerwijk onveilig is hebben ook scholen moeite om veiligheid te waarborgen. Het Roemer Visscher College merkt dat de onveilige situatie binnen Moerwijk invloed heeft op de veiligheid van hun leerlingen zowel binnen als buiten de school. De school geeft aan dat in 2021 binnen de school veel criminaliteit, geweld en ander onveilig gedrag plaats vond. De school volgt het nationale veiligheidsbeleid en onderzoekt hoe hun veiligheidsaanpak verbeterd kan worden. Het Roemer Visscher College wil het schoolveiligheidsbeleid zo passend mogelijk maken voor de school, maar kampt met drie vragen: hoe heeft het schoolveiligheidsbeleid invloed op de veiligheid binnen de school, hoe veilig voelen leerlingen en leraren zich op school en hoe kan het beleid verbeterd worden? Dit onderzoek helpt het Roemer Visscher college deze vragen te beantwoorden.

Er is al onderzoek gedaan naar de invloed van preventief schoolveiligheidsbeleid op veiligheid, maar er ontbreekt nog te veel data om goed te benoemen welke vormen van preventief beleid in welke situatie het best werken (Juvonen, 2001; Afkinich & Klumpner, 2018). Dit komt mede doordat veiligheid een gevoelig onderwerp is, vooral voor de mensen die zich erg onveilig voelen of juist de onveilige situaties veroorzaken (Mayer en Jimmerson, 2019a). Om dichterbij antwoorden te komen, zal dit onderzoek de perspectieven van de leerlingen, onderwijzers en sleutelfiguren van de wijk dieper onderzoeken. Op die manier wordt objectieve veiligheid naast de subjectieve veiligheid gelegd. In verschillende bestaande onderzoeken wordt subjectieve veiligheid gemeten door de emoties van respondenten (affectief) en hun perspectief op het risico van de situatie (cognitief), in dit onderzoek wordt dit aangevuld met metingen van risicomijdend gedrag (connotatief) (Maguire, Johnson, Kuhns & Apostolos, 2017; Berryessa & Caplan, 2020; Yeung & Leung, 2022). Verder blijkt uit bestaand onderzoek dat het milieu van de wijk invloed heeft op de veiligheid binnen onderwijs (National Association of School Psychologists, 2013), maar worden in de bestaande onderzoeken omtrent *community policing* en schoolveiligheid de perspectieven van sleutelfiguren binnen de wijk niet meegenomen (Brogden & Nijhar 2013; Maguire, et al., 2017), terwijl zij vanuit hun vakgebied kennis hebben over de community van de wijk. Tenslotte is bekend dat preventief beleid zorgt voor een hogere mate van veiligheid, maar is de effectiviteit van de verschillende vormen van preventief beleid niet bekend. In verschillende onderzoeken wordt wel gekeken naar preventief beleid binnen scholen, maar wordt *community policing* nauwelijks als concept specifiek aangehaald (Afkinich & Klumpner, 2018; Yell & Rozalski, 2000; Juvonen, 2001). In dit onderzoek zal worden vastgesteld welke vormen van *community policing* het Roemer

Visscher College gebruikt en wat dit doet met de objectieve en subjectieve veiligheid op school.

Om de vragen van Het Roemer Visscher College te beantwoorden en richting te geven aan dit onderzoek is de hoofdvraag opgesteld: **In welke mate wordt community policing toegepast en hoe heeft dit invloed op de objectieve en subjectieve veiligheid van de leerlingen en onderwijzers van het Roemer Visscher College?** Om deze vraag te beantwoorden, zal deze in hoofdstuk 2 geconceptualiseerd worden. De concepten die in dit hoofdstuk centraal uiteengezet worden zijn: community policing, objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid. Deze concepten staan niet op zichzelf, want ze worden beïnvloed door het nationale veiligheidsbeleid. Het nationale veiligheidsbeleid zal daarom meegenomen worden in de conceptualisatie. In de laatste 2 secties van hoofdstuk 2 worden de concepten in context geplaatst en zal uitgelegd worden hoe ze in een conceptueel model samenhangen. Hoofdstuk 3 start met een omschrijving van de context waarin het onderzoek plaatsvindt, waarna de onderzoeksmethodes documentanalyse, enquêtes en interviews worden gemotiveerd. Middels de drie verschillende methodes zullen de concepten community policing, objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid geoperationaliseerd worden en zullen de validiteit en betrouwbaarheid worden beargumenteerd. In hoofdstuk 4 worden de resultaten per onderzoeksmethode uitgewerkt. De resultaten die per onderzoeksmethode gegenereerd worden, zullen in hoofdstuk 5 in de conclusie bij elkaar komen. De verbanden tussen de concepten zullen vanuit de resultaten gelegd worden, zodat in de discussie beschreven kan worden wat deze verbanden betekenen voor de onderzoeksvraag. Tenslotte zal beargumenteerd worden wat de antwoorden op de onderzoeksvraag betekenen voor het Roemer Visscher College en voor eventuele vervolgonderzoeken. In de argumentatie zullen ook de beperkingen van het onderzoek meegenomen worden.

2. Theoretisch kader

Om de concepten van de hoofdvraag te definiëren, zullen deze in dit hoofdstuk uiteengezet worden, te beginnen met de contextschets waarbinnen het veiligheidsbeleid van het Roemer Visscher College gevormd is: het nationale veiligheidsbeleid voor onderwijs. Hierdoor ontstaat een kader waarbinnen het onderwijs zijn beleid moet vormen. Verder zal het concept *community policing* uiteengezet worden. Dit perspectief is gericht op preventie van incidenten en het verhogen van het veiligheidsgevoel. Daaropvolgend zullen de concepten objectieve en subjectieve veiligheid gedefinieerd worden. Vervolgens wordt beschreven in hoeverre de hoofdvraag vanuit de literatuur beantwoord kan worden. Tenslotte zal een gekoppelde weergave gegeven worden van de concepten.

2.1 Nationaal veiligheidsbeleid voor onderwijs als kader

In Nederland zijn de onderwijswetten nationaal vastgelegd, de wetgeving is voor elke school in het land hetzelfde. Wel wordt er ruimte gelaten om op provinciaal en gemeentelijk niveau beleid te voeren. Ook hebben de scholen ruimte om bij implementatie een eigen invulling te geven. Het veiligheidsbeleid moet rekening houden met: Wet Veiligheid op School, Goed Aangiftebeleid, beleid Verklaring Omtrent goed Gedrag (VOG) en het subsidiebeleid vanuit Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). Deze vier beleidsstukken vormen het kader van het nationale veiligheidsbeleid voor onderwijs binnen Nederland.

Op 4 juni 2015 is de wet Veiligheid op School ingevoerd, de preventie en de zorgplicht van de school staan hierin centraal. De wet is ingevoerd om de sociale veiligheid voor onderwijzers en leerlingen op een preventieve wijze te verbeteren (De Minister van Veiligheid en Justitie, 2015; Wartenbergh-Cras, et al., 2021). De implementatie van deze wet vraagt de scholen om georganiseerde documentatie, zoals pestprotocollen, beleidsdocumenten en praktijkinformatie en het beleid moet vooral praktisch uitgevoerd worden en zo nodig bijgesteld worden. In de Wet Veiligheid op School staan voorwaarden die zorgen voor een beperking in beleidsvorming op schoolniveau. De voorwaarden geven de scholen een visie, missie en een strategie. De overheid wil op verschillende vlakken zorgen voor de veiligheid van leerlingen en docenten: (a) pesten, discriminatie en grensoverschrijdend gedrag, (b) digitale veiligheid en sexting, (c) criminaliteit, geweld en ondermijning, (d) straatcultuur, (e) Polarisatie, radicalisering en extremisme en (f) huiselijk geweld en kindermishandeling (Kopaneva, 2015). Om te zorgen dat deze zaken worden gehandhaafd, heeft de overheid de volgende voorwaarden opgesteld: (1) De school moet een eigen beleid voeren met betrekking tot veiligheid, (2) de veiligheid van leerlingen op school moeten gemonitord worden met instrumenten die een representatief en actueel beeld geven en (3) minstens één persoon moet verantwoording dragen over het coördineren van het pestbeleid en fungeren als

aanspreekpunt in het kader van pesten (De Minister van Veiligheid en Justitie, 2015; Rijksoverheid, z.d.; School en Veiligheid Stichting, 2023). Om het beleid uitvoerbaar te maken wordt vanuit de PO-Raad (Primair Onderwijs-Raad) en de VO-raad het Digitaal Veiligheidsplan aangeboden, als modelveiligheidsplan. Bovendien komen binnen het Digitaal Veiligheidsplan visie, inzicht in veiligheidsbeleving, handelen, preventie en borging aan de orde, waardoor scholen deze voor zichzelf kunnen invullen als houvast voor de implementatie (Tuijl & Zijlstra, 2017).

Het overheidsbeleid biedt aan scholen ook kansen. Zo is er een Goed Aangiftebeleid, dat zorgt voor betere afhandeling van incidenten binnen de school. Dit zorgt ervoor dat leerlingen, docenten en de onderwijsorganisatie makkelijker aangifte kunnen doen, er door betrekking van een onafhankelijke derde partij meer objectiviteit is, en er een veiliger gevoel voor docenten en leerlingen ontstaat. Verder moeten docenten een Verklaring Omtrent goed Gedrag hebben, voordat ze binnen het onderwijs mogen werken. Dit met als doel om mensen die een strafbaar feit hebben begaan, niet in een positie te krijgen waarin ze een strafbaar feit opnieuw kunnen begaan (Ministerie van Justitie en Veiligheid, z.d.). Verder krijgt Stichting School en Veiligheid subsidies van OCW, waarmee de stichting veiligheidstrainingen aan onderwijspersoneel kan aanbieden. Een voorbeeld hiervan is de agressietraining, waardoor personeel leert omgaan met agressiviteit (Ministerie van Algemene Zaken & Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023).

2.2 Community policing

Scholen hebben de verplichting om een eigen veiligheidsplan op te stellen; nationaal beleid wordt op organisatorisch niveau gedelegeerd (School en Veiligheid Stichting, 2023). De Rijksoverheid (z.d.) zegt hierover dat incidenten voorkomen moeten worden door een goede vertrouwensband, een prettig leerklimaat en heldere regels; de school moet een preventief handhavingsbeleid voeren, zodat veiligheid structureel gewaarborgd kan worden.

Binnen het vakgebied van de politie zijn verschillende perspectieven op handhavingsbeleid gevormd en twee hiervan zijn in dit onderzoek relevant: traditional policing en community policing. De verschillen tussen beide perspectieven worden beschreven om de relevantie van *community policing* binnen het onderzoek te verhelderen. De definitie die in dit onderzoek gebruikt wordt voor *community policing* is als volgt: "... *the principle of pro-active policing, through people-friendly policing practices, community participation, leading to crime prevention, maintenance of order and improvement in the overall quality of life in the neighbourhood*" (Mohanty & Mohanty, 2014, p.1).

In de jaren 1970 was binnen de politie van de Verenigde Staten traditional policing het dominante perspectief op handhaving. Toch vonden *grassroots* dat het handhavingsbeleid

verbeterd kon worden door de kloof tussen politie en community (de burgers) te versmallen; preventief handelen zou zorgen voor minder incidenten en arrestaties (Brogden & Nijhar, 2013). Door dit idee ontstond vanuit een *bottom-up* beweging een nieuw handhavingsperspectief: *community policing* (Williamson, 2008). Traditional policing moest vervangen worden, omdat de kenmerken van het perspectief de kloof niet kon dichten. Ten eerste is traditional policing reactief, een probleem moet zich eerst voor doen voordat actie ondernomen wordt; hierbij heeft de politie weinig discretionaire ruimte. Verder had de politie nauwelijks een link met de community waardoor ze belangrijke informatie misten. Als laatste was de beloning die politieagenten kregen gebaseerd op het aantal arrestaties en waren er niet-zichtbare willekeurige patrouilles (Brogden & Nijhar, 2013; Reisig & Kane, 2014). Daar staat *community policing* haaks op met een pro-actief perspectief op handhaving van criminaliteit. Zo heeft de politie meer vrijheid om ad hoc keuzes te maken en gaat de politie in gesprek met de community, zodat op basis van de community-informatie gehandeld kan worden. Als laatste werden de beloningen gebaseerd op de diensten die geleverd werden, zoals criminaliteitspreventie, werktevredenheid en gevoel van veiligheid binnen de community, waarbij zichtbare patrouilles een van de manieren was om het veiligheidsgevoel te laten groeien (Singh, 2003; Reisig & Kane, 2014).

Community policing wordt gezien als een paradigma waarin drie kerncomponenten centraal staan: organisatorische decentralisatie, community betrokkenheid en *problem solving* (Mohanty & Mohanty, 2014). Met organisatorische decentralisatie wordt het delegeren van beleid op centraal naar decentraal niveau bedoeld. Zoals in de theorie van de *street-level bureaucrat* worden beleidskeuzes niet alleen op centraal niveau genomen, maar wordt op lokaal of provinciaal niveau per situatie een keuze gemaakt: elke community vraagt om een eigen aanpak (Lipsky, 2010). Professionals zoals politieagenten en docenten gebruiken hun vakkennis om ad hoc keuzes te maken (Singh, 2003; Reisig & Kane, 2014). Door decentraal beleid komt er ruimte voor verschillende vormen van burgerparticipatie (Lipsky, 2010). Bij community-betrokkenheid is co-productie de gebruikte vorm van burgerparticipatie, door middel van niet-bindende feedback van inwoners op specifieke beslissingen van beleid (Lodewijckx, 2021). Community-betrokkenheid wordt ook wel *community partnership* genoemd en kan gezien worden als een proces. *Community partnership* begint bij het opbouwen van vertrouwen; door te luisteren naar de community en ze de ruimte te geven om te participeren kunnen de juiste diensten verleend worden (Bureau of Justice Assistance, 1994; Reisig & Kane, 2014). Ook *problem solving* is een proces. Hierin moeten de factoren die de problemen veroorzaken worden aangepakt. Als eerste is een probleemidentificatie nodig, waarna het probleem met een preventief plan opgelost kan worden. Het oplossen van problemen laat het vertrouwen in de beleidsvoerder groeien, waardoor informatie vanuit de community beter wordt gedeeld en nieuwe problemen worden geïdentificeerd. Voor zowel

community-betrokkenheid als *problem solving* geldt dat het processen zijn die pas op de lange termijn zichtbaar effect hebben (Bureau of Justice Assistance, 1994; Reisig & Kane, 2014). Inzet van *community policing* heeft op grote schaal gezorgd dat anders wordt gekeken naar het organiseren van veiligheid. Deze verandering heeft bijvoorbeeld impact gehad op de invulling van de indirecte democratie. Verschillende onderzoekers schrijven over kritiekpunten en obstakels bij indirecte democratie; "Elections 'make' representatives but they do not 'make' representation; at a minimum, they make responsible and limited government, but not representative democracy" (Urbinati, 2011, p.23). Representatieve democratie kan aangevuld worden met instrumenten vanuit de directe democratie (Kessler, 2005). Een voorbeeld van zo'n beleidsinstrument is decentralisatie van beleid; binnen nationaal beleid wordt ruimte gelaten tot interpretatie, waardoor gemeenten meer verantwoordelijkheden krijgen voor beleidsvorming. Hierdoor ontstaat meer kans voor burgers om te participeren bij de beleidsvorming en -uitvoering. Een voorbeeld van lokale participatie-initiatieven is het opzetten van buurt- en burgerwachten (Stokkom & Toenders, 2009). In Zuid-Afrika gaat de overheid een stap verder en hebben ze *Community Policing Forums* opgezet (CPFs), waarbij politieagenten en burgers uit verschillende wijken in gesprek gaan over de problemen in de buurt (Clapper & Konig, 1998). Verder is communicatie tussen burger en overheid tegenwoordig in verschillende westerse landen ook via informele kanalen zoals social media. Hierdoor komen handhavers via hun relaties met inwoners op social media aan informatie over onveiligheid in de buurt (Cesare, Spiro, Lee & McCormick). *Community policing* zorgt voor directe democratische aanpakken binnen een representatieve democratie, waardoor de community meer ruimte wordt geboden om te participeren binnen beleidsvorming en implementatie van veiligheidsbeleid.

2.3 Schoolveiligheid: Objectief en subjectief

In veel onderzoeken wordt bij de definitie van veiligheid alleen rekening gehouden met de objectieve veiligheid (bijvoorbeeld Nilsen, Hudson, Kulkberg, Timpka, Ekman & Lindqvist, 2004, p. 71-73). In het boek van Sørensen & Mosslemi (2019a) wordt geschreven over objectieve en subjectieve veiligheid binnen het verkeer. Objectieve veiligheid wordt gedefinieerd als een meting voor veiligheid gebaseerd op geregistreerde cijfers (Sørensen & Mosslemi, 2019b, p. 6). De functie van objectieve veiligheid is een cijfermatige vergelijking van situaties en groepen (Bjørnskau 2008). Subjectieve veiligheid wordt beschreven als waargenomen veiligheid, onzekerheid of angst. In andere onderzoeken wordt subjectieve veiligheid ook veiligheidsbeleving genoemd. Vanuit de justitionele verkenning "Angstgevoelens" (Eysink Smeets, Van Noije, Iedema, Spithoven, Glas, Jennissen & WODC, 2018, p. 11) wordt Subjectieve veiligheid gedefinieerd als: "...publieke reacties op als

bedreigend ervaren criminaliteit en andere vormen van sociale onveiligheid, waarbij die reacties variëren van risicopercepties, oordelen en attitudes tot sentimenten en gevoelens, inclusief de daarmee verband houdende gedragingen.” De belangrijke componenten uit de definitie zijn sociale en emotionele gevoelens van veiligheid, de risicoperceptie op incidenten en risicomijdend gedrag bij bepaalde situaties en/of locaties.

Voor dit onderzoek zal daarom bij objectieve veiligheid gekeken worden naar fysiek meetbare incidenten binnen en buiten de school. Waarmee wel rekening gehouden moet worden is dat de interpretatie van die incidenten subjectief kunnen zijn: wat voor de ene leerling als pestgedrag voelt, kan voor de andere leerling als plagen of een andere vorm van interactie voelen. Verder wordt subjectieve veiligheid in dit onderzoek in de drie categorieën cognitief, affectief en conatief verdeeld en die worden elk opgesplitst in “persoonlijk” en “algemeen” (tabel 2.1). Bij categorie cognitieve veiligheid wordt het gevoel van risicoperceptie om slachtoffer te worden bedoeld. De tweede categorie is affectieve veiligheid, wat de intensiteit van de lichamelijke en emotionele reacties omvat (Oppelaar & Wittebrood, 2008). De laatste is conatieve veiligheid, waarbij het risicomijdend gedrag wordt bedoeld. Vanuit deze categorie wordt gekeken naar veranderd gedrag als reactie op aanwezigheid van angstgevoelens (Van den Ban, 2014).

Tabel 2.1 Koppeling verschillende dimensie

Aspecten van subjectieve veiligheid

	Cognitief	Affectief	Conatief
Persoonlijk	Risicoperceptie om zelf slachtoffer te worden. <i>Voorbeeld: Hoe veilig voel je je wanneer je 's avonds alleen door de stad loopt?</i>	De lichamelijke en emotionele reacties van angst (intensiteit). <i>Voorbeeld: Wat voel je wanneer je de angst ervaart?</i>	Strategieën om het risico op slachtofferschap en angstgevoelens te verminderen. <i>Voorbeeld: Hoe reageer je op deze angstgevoelens?</i>
Algemeen	Risicoperceptie voor anderen en in het algemeen. <i>Voorbeeld: Denk je dat het op plaats X veilig is?</i>	De intensiteit van bezorgdheid voor anderen. <i>Voorbeeld: Hoe bezorgd ben je voor de veiligheid van je vrienden in bepaalde situaties?</i>	Strategieën om het risico op slachtofferschap voor anderen en in het algemeen te verminderen. <i>Voorbeeld: Hoe reageer je op deze angstgevoelens?</i>

Opmerking. Overgenomen uit *Dubbelzinnige angstgevoelens?: Een onderzoek naar de verklaring van verschillen in subjectieve veiligheid in de multifunctionele openbare ruimte* (p. 25) door T. Van den Ban, 2014. Copyright z.d., Universiteit Utrecht.

Binnen het onderwijs is al eerder onderzoek gedaan naar veiligheid en veiligheidshandhaving. Zo wordt in het onderzoek van Bucher en Lee Manning (2005) geschreven over hoe scholen tot een veilige plek gemaakt kunnen worden. Het onderzoek gaat vooral in op fysieke (on)veiligheid, zoals steekpartijen, schietpartijen en ander fysiek geweld. Daarnaast schrijven deze auteurs dat subjectieve veiligheid net zo belangrijk is om te meten. Mayer en Jimmerson (2019a) schrijven in hun boek *School safety and violence prevention: Science, practice, policy* over objectieve en subjectieve componenten van school safety, waarbij componenten zoals de fysieke incidenten tegenover het sociaal-emotionele gevoel staan; ze zetten de cijfers van incidenten op school tegenover het gevoel van leerlingen en docenten. Hierbij benoemen de auteurs twee belangrijke zaken waarmee in dit onderzoek ook rekening gehouden moet worden. Ten eerste hoeft het niet te betekenen als een individu zich veilig voelt, dat er dan geen (fysieke) veiligheidsproblemen zijn. Ten tweede kan de subjectieve veiligheid sterk beïnvloed worden door het referentiekader van een individu: er kan relatief veel onveiligheid zijn op school, maar als de onveiligheid in de omgeving rondom de school nog slechter is, dan kan school nog steeds als een (relatief) veilige plek voelen (de

Haan & Dibbi, 2022). Samen geven objectieve en subjectieve veiligheid een goed beeld over de mate van veiligheid binnen de school.

2.4 Literaire kennis en gaten

Voor veiligheid in het onderwijs is het concept *problem solving* al eerder wetenschappelijk onderzocht. Zo blijkt uit "The peaceful school project" (Fonagy, Twemlow, Vernberg, Nelson, Dill, Little & Sargent, 2009) dat een preventieve, structurele aanpak van anti-pestbeleid effectief is. De algemene aanpak van de scholen die participeerden is voornamelijk gebaseerd op Traditional policing waarbij pas actie ondernomen wordt als leerlingen de regels overtreden, terwijl deze incidenten door preventief beleid voorkomen hadden kunnen worden. Volgens Fonagy et al. (2009) zou een betere aanpak zijn om met de leerlingen in gesprek te gaan als blijkt dat er bij de thuissituatie of in andere persoonlijke situaties problemen zijn, bijvoorbeeld huiselijk geweld. Door psychologische gesprekken aan te gaan met leerlingen, kan escalerend gedrag verminderd worden. Ook zorgt structurele supervisie bij leerlingen die regels overtreden hebben voor structureel beter gedrag dan gelijk schorsen (Fonagy et al., 2009). Daarnaast is het belangrijk om leerlingen te betrekken in gesprekken over onveilig gedrag. Een manier om inhoudelijk in gesprek te gaan is gebruik van mentalisatie. Bij mentaliseren leren leerlingen te reflecteren op gebeurtenissen, op zichzelf en op de consequenties voor anderen. Bovendien moeten leerlingen duidelijk benoemen wat hun normen, waarden en emoties zijn om hun grenzen te leren stellen. Door duidelijke grenzen te stellen voor zichzelf, zullen leerlingen niet zomaar meegaan in bijvoorbeeld pestgedrag van anderen. Hierdoor worden tussen leerlingen de machtsverhoudingen gezonder (Valle, Massaro, Rinaldi, Castelli, Lombardi, Bracaglia, Intra & Marchetti 2019).

Eerder wetenschappelijke onderzoek belicht al het preventief en structureel beleid binnen het onderwijs, waarbij de resultaten rondom objectieve veiligheid positief zijn: incidenten vanuit de leerlingen verminderen. Toch wordt vanuit deze onderzoeken de hoofdvraag die voor dit onderzoek is geformuleerd niet beantwoord en blijven er drie gaten die in dit onderzoek belicht zullen worden. Ten eerste mist het betrekken van de volledige community: Leerlingen, onderwijzers en de wijk. Het is belangrijk een groter deel van de community te betrekken, omdat verschillende groepen en individuen andere kennis en informatie bezitten, waardoor niet eerder gemeten problemen boven water komen. Bovendien wordt beleid effectief probleemoplossend als de problemen juist geïdentificeerd zijn. Ten tweede wordt veiligheid in de bestaande onderzoeken te eenzijdig onderzocht: focus ligt te veel op de objectieve veiligheid en te weinig op subjectieve veiligheid. Het aantal incidenten kan misschien afnemen, maar dit zegt weinig over veiligheidsbeleving van onderwijzer en leerlingen (Afskinich & Klumpner, 2018; Mayer en Jimmerson, 2019a; de Haan & Dibbi, 2022).

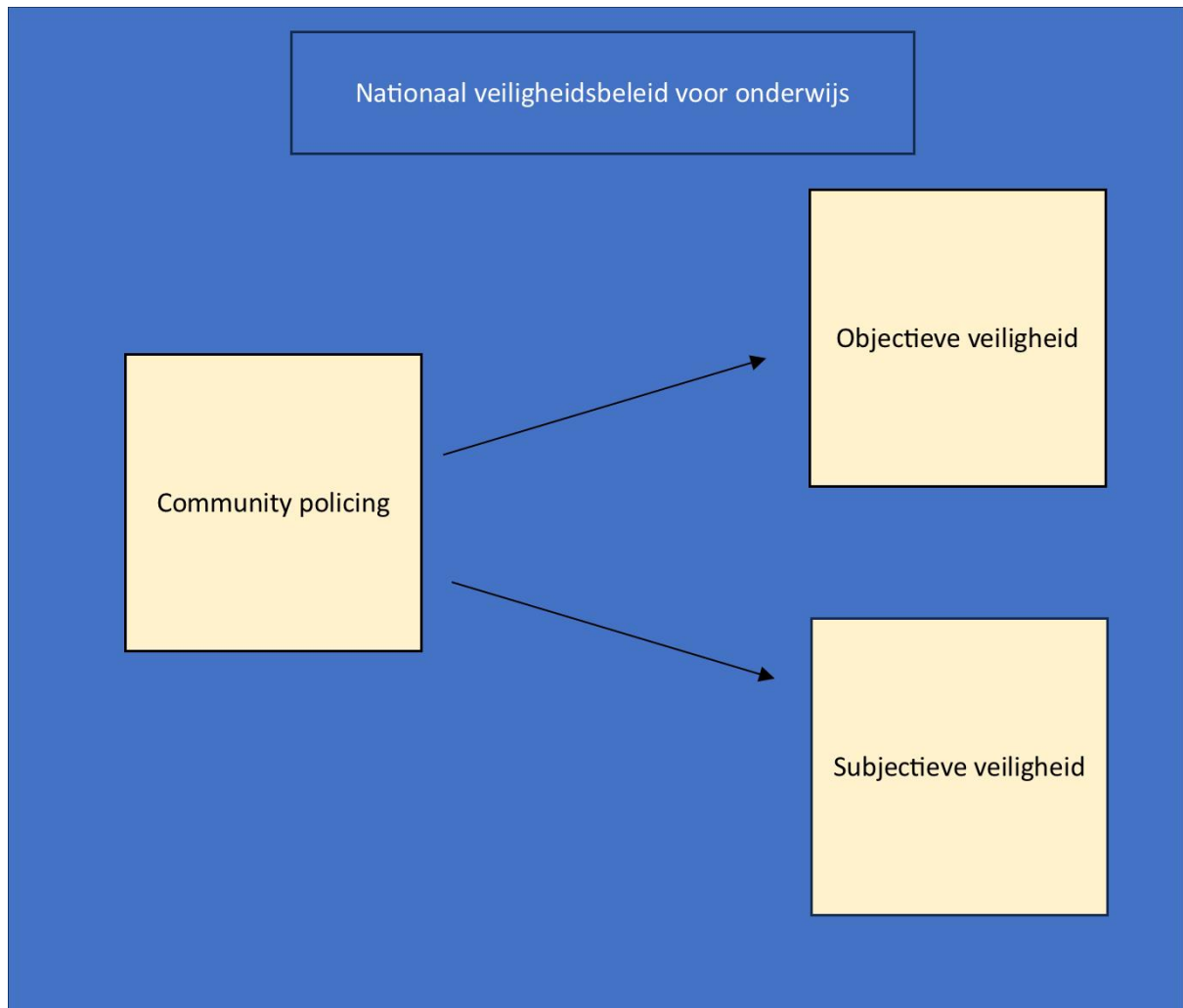
Om te begrijpen hoe *community policing* invloed heeft op veiligheid moeten zowel objectieve veiligheid als subjectieve veiligheid onderzocht worden en met elkaar vergeleken worden. Ten derde wordt nauwelijks geschreven over de decentralisatie van beleid. Eerdere onderzoeken gaan over de invloed van onderwijzers en scholen op leerlingen, maar missen de invloed van decentralisatie van veiligheidsbeleid op de discretionaire ruimte van de school en onderwijzers (Fonagy et al., 2009; Valle et al., 2019). Het nationale veiligheidsbeleid heeft invloed op hoe veiligheid wordt aangepakt. Daarom zal in dit onderzoek extra de focus liggen op hoe het Roemer Visscher College vanuit het perspectief van *community policing* invulling heeft gegeven aan het schoolveiligheidsbeleid, naast de voorwaarden waaraan de school vanuit nationaal beleid moet voldoen.

2.5 Conceptueel model

Binnen de wetenschap is nog veel onduidelijkheid over de decentralisatie van het schoolveiligheidsbeleid, *community* betrokkenheid bij het schoolveiligheidsbeleid en de invloed van het schoolveiligheidsbeleid vanuit het perspectief van *community policing* op de subjectieve veiligheid binnen het onderwijs. Om duidelijk weer te geven wat onderzocht zal worden is het conceptueel model opgezet; door het conceptueel model zal de observatie die gedaan is in kaart gebracht worden. Het eerste concept in het conceptueel model is nationaal veiligheidsbeleid voor onderwijs. Dit concept geeft het kader binnen welke context de concepten *community policing*, objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid beïnvloed worden; als nationaal veiligheidsbeleid verandert, moet het schoolveiligheidsbeleid ook veranderen. In het conceptueel model is *community policing* de onafhankelijke variabele. In dit onderzoek zal gekeken worden hoe *community policing* invloed heeft op objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid en welke verbanden hier te zien zijn. Dit wordt gedaan door te bepalen of *community policing* invloed heeft op het aantal incidenten dat plaatsvindt en de risicopercepties, de gevoelens, de emoties en het risicomijdende gedrag van onderwijzers en leerlingen. Om dit meetbaar te krijgen, zullen in hoofdstuk 3 de concepten geoperationaliseerd worden.

Afbeelding 2.1

Het conceptueel model

3. Methode

In dit hoofdstuk zullen de concepten van het conceptueel model meetbaar gemaakt worden, zodat de hoofdvraag beantwoord kan worden: In welke mate wordt *community policing* toegepast en hoe heeft dit invloed op de objectieve en subjectieve veiligheid van de leerlingen en docenten binnen het Roemer Visscher College? Als eerst zal beschreven worden hoe vanuit het Roemer Visscher College het onderzoek tot stand is gekomen; de vragen vanuit de school worden gecombineerd met het wetenschappelijk onderzoek. Verder wordt uiteengezet waarom voor documentanalyse, enquêtes en interviews is gekozen en hoe deze binnen de context van het onderzoek zijn vormgegeven. Daarna wordt per onderzoeksmethode beargumenteerd waarom deze nodig is en hoe deze binnen het onderzoek gebruikt zal worden. Daarna worden de concepten per onderzoeksmethode geoperationaliseerd. Tenslotte wordt de waarborging van de validiteit en betrouwbaarheid van de methode beargumenteerd.

3.1 Context van het onderzoek

Voordat het onderzoek startte, is contact opgenomen met de directie van het Roemer Visscher College. In een gesprek werd gevraagd wat het probleem omtrent veiligheid voor de school is. De school zag vanaf de Coronacrisis (2020-2022) een negatieve ontwikkeling in het gedrag van de leerlingen en een groeiend aantal veiligheidsincidenten binnen de school. Vanaf dit moment is het Roemer Visscher College aan de slag gegaan om deze negatieve ontwikkeling een halt toe te roepen. Hierin heeft de school gekozen voor een beleidsaanpak waarbij protocollen omtrent handelen voor onderwijzers werden opgesteld en regels en veiligheidsbeleid werden verscherpt. De school wilde daarom graag weten hoe de veiligheid binnen hun school ervoor staat en welke invloed het schoolveiligheidsbeleid hierop heeft. Om de vraag te kunnen beantwoorden is deze vraag gekoppeld aan het handhavingsbeleid *community policing*: van tevoren werd gevraagd hoe ver het Roemer Visscher College was met proactief, preventief, probleemoplossend beleid dat gedecentraliseerd was en waarbij de *community* betrokken werd. De *community* die een school kent zijn leerlingen en onderwijzers, ook bewoners, ondernemers, instanties en andere wijk-betrokkenen worden hierin meegenomen. De school had al goed contact had met de wijkagenten, met Halt en een leerlingcoach. Voordat het onderzoek van start ging, hebben gesprekken plaatsgevonden met het Veiligheidsteam van het Roemer Visscher College, de Bondgenoten van Moerwijk-Oost en de Bondgenoten van Moerwijk-West, zodat het onderzoek nog passender en relevanter voor het Roemer Visscher College en Moerwijk gemaakt werd.

3.2 Onderzoeksmethoden

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van drie verschillende onderzoeksmethoden: documentanalyse, enquêtes en interviews. Dit maakt dat het onderzoek een triangulatie-opzet kent, waarbij gebruik wordt gemaakt van zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden. Voor triangulatie is gekozen omdat het zorgt voor kwantitatieve en kwalitatieve resultaten die verband met elkaar houden. Daarnaast is dit onderzoek een case study: er wordt op kleine schaal onderzoek gedaan naar een fenomeen dat plaatsvindt in de maatschappij (Babbie, 2016). Deze case study vindt plaats op het Roemer Visscher College. Het doel hiervan is om uit te zoeken hoe de situatie binnen het Roemer Visscher College omtrent veiligheid is door dit zo goed mogelijk te beschrijven, zodat duidelijk wordt wat het verband tussen *community policing* en subjectieve en objectieve veiligheid is. De documentanalyse geeft kennis over het huidige schoolveiligheidsbeleid en eerdere incidenten. De enquêtes zorgen dat een grotere groep binnen de populatie de kans krijgt om hun perspectief te geven op het schoolveiligheidsbeleid en veiligheid binnen de school. Als laatste zijn de interviews nodig om door middel van de percepties van respondenten context te scheppen die een verhelderende en verdiepende beschrijving geven van de situatie op het Roemer Visscher College (Creswell & Poth, 2018).

De documentanalyse is uitgevoerd om kennis te verkrijgen over de invulling van het schoolveiligheidsbeleid, de incidenten die zich de afgelopen anderhalf jaar hebben voorgedaan en de subjectieve veiligheid van het jaar 2021-2022. Het Roemer Visscher College heeft de volgende documenten gedeeld: Schoolveiligheidsplan 2022-2023, Tevredenheid Leerlingen VO 2021-2022, Anti-pestprotocol, Deurbeleid en Incidentenregistratie.

In dit onderzoek is de context gekaderd binnen Moerwijk en het Roemer Visscher College en is gekozen om input vanuit drie verschillende groepen te verzamelen. Hierdoor komt uit verschillende perspectieven informatie omtrent veiligheid, veiligheidsregels en de situatie in de wijk of op school. De verschillende onderzoeksmethodes vragen om verschillende manieren van sampelen. Bij de enquêtes is gekozen voor stratified sampling: Van de populatie worden mensen in homogene groepen geplaatst, waarna ze random uitgekozen worden (Neyman, 1934). De verdeling van deze homogene groepen zijn onderwijzers en leerlingen. Bij interviews is gekozen voor purposive sampling: Deelnemers worden bewust gekozen op specifieke kenmerken om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden (Tongo, 2007): Onderwijzers hebben verschillende taken en functies binnen de school, leerlingen hebben diversiteit in leerjaar en gender, en sleutelfiguren hebben verschillende functies binnen de wijk.

Bij de enquêtes zijn de respondenten de onderwijzers en leerlingen van het Roemer Visscher College. In deze enquêtes is gevraagd naar de ervaring over incidenten binnen school, veiligheidssituaties, veiligheidsgevoel, risicomijdend gedrag en het schoolveiligheidsbeleid. Sleutelfiguren van de wijk horen niet tot de populatie van het Roemer Visscher College, waardoor zij geen goed antwoord zouden kunnen geven op deze vragen. Om een goed beeld te krijgen van de subjectieve veiligheid binnen het Roemer Visscher College is gebruikgemaakt van een 5-punts Likertschaal. Om meer zekerheid en betrouwbaarheid uit de antwoorden te halen zijn er controlevragen toegevoegd.

De interviews zijn bij 12 respondenten afgenomen: 4 onderwijzers, 4 leerlingen en 4 sleutelfiguren van de wijk. Binnen de groep onderwijzers is gekozen voor docenten en onderwijzers met ondersteunende functies binnen de school, zoals een conciërge. De geïnterviewde leerlingen komen uit de klassen 1, 3 en 4, waarbij 3 jongens en 1 meisje zijn geïnterviewd. Meerdere uitgenodigde meisjes wezen een interview af, en gaven aan dat ze bang waren om hun mening te delen. Uiteindelijk wilde slechts een meisje participeren in het onderzoek. Dit feit wordt ook meegenomen in het onderzoek. Bij de sleutelfiguren zijn 4 verschillende functies gekozen binnen de wijk: een wijkagent, een medewerker van Halt, een jongerenwerker en een jeugdcoach. Dit is gedaan om een zo goed mogelijk begrip te krijgen van de wijk en de eventuele invloed die de wijk en school op elkaar hebben. Alle interviews betroffen de veiligheid binnen de school, de veiligheidsregels en het eventuele verband hiertussen. Bij de sleutelfiguren waren ook vragen toegevoegd over Moerwijk, bekeken vanuit het perspectief van hun functie.

3.3 Onderzoeksverloop

In het onderzoek zijn als eerste de documenten geanalyseerd zodat gerichte enquête- en interviewvragen opgesteld konden worden. Uit het document Tevredenheid Leerlingen VO 2021-2022 konden vragen gehaald worden die geformuleerd konden worden in de enquêtes, en de documenten Anti-pestprotocol en Deurbeleid gaven handvatten om vervolgvragen op te stellen voor de interviews. Het volledig invullen van de enquêtes zou 5 à 7 minuten duren. Voor de onderwijzers konden de enquêtes geplaatst worden in het weekoverzicht, waardoor 20 onderwijzers (uit circa 50) de enquête hebben ingevuld. De leerlingpopulatie van het Roemer Visscher College bestaat uit circa 450 leerlingen. Hiervan hebben 79 leerlingen een enquête ingevuld (20%). Van zowel de onderwijzers als leerlingen hebben niet alle respondenten de enquête volledig afgerond. De enquêtes zijn bij de leerlingen in mentorlessen deels online en deels op papier afgenomen, waardoor leerlingen van verschillende leerjaren bereikt konden worden.

Als laatste zijn de interviews afgenomen. De interviews met onderwijzers en sleutelfiguren van de wijk zijn deels online en deels ter plaatse afgenomen. De interviews met onderwijzers zijn op het Roemer Visscher College afgenomen en de interviews met de sleutelfiguren van de wijk zijn afgenomen op hun werklocatie. Voor de interviews met de leerlingen is een ruimte vrijgemaakt op het Roemer Visscher College, waardoor de leerlingen één voor één geïnterviewd konden worden tijdens schooltijd. De interviews duurden 17 tot 60 minuten, afhankelijk hoe diepgaand de respondent op de onderwerpen wilde, durfde en kon ingaan. Het kortste interview was 17 minuten, doordat de leerling het vraagstuk over het algemeen complex vond en antwoorden niet erg uitgebreid waren. Wel is het belangrijk om ook dit interview mee te nemen, want dit zegt iets over de perceptie en kennis van leerlingen over schoolveiligheid. Voor elk interview is aan de respondenten aangegeven dat ze geanonimiseerd werden en dat strikt met hun privacy zou worden omgegaan. Bij zowel de enquêtes als de interviews is het taalgebruik aangepast op de doelgroep en is wetenschappelijk taalgebruik zoveel mogelijk achterwege gelaten.

3.4 Operationalisatie

3.4.1 Operationalisatie documentanalyse

Voor de documentanalyse is het Roemer Visscher College gevraagd om de relevante schoolveiligheidsbeleidsdocumenten en de incidentenregistratie. Voor dit onderzoek heeft het Roemer Visscher College de volgende documenten aangeleverd: "Schoolveiligheidsplan 2022-2023", "Anti-pestprotocol", "Deurbeleid", Incidentenregistratie en Tevredenheid leerlingen VO 2021-2022. Deze documenten zijn geanalyseerd door eerst de documenten te matchen aan de passende concepten: "Schoolveiligheidsplan 2022-2023", "Anti-pestprotocol" en "Deurbeleid" horen bij *community policing*, "Incidentenregistratie" bij objectieve veiligheid en "Tevredenheid leerlingen VO 2021-2022" bij subjectieve veiligheid. Daarna zijn per concept de indicatoren opgesteld, waardoor de concepten meetbaar werden. Vervolgens is gezocht naar kenmerken binnen de documenten die passen bij de opgestelde indicatoren. De indicatoren die voor *community policing*, objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid zijn opgesteld zijn verwerkt in tabel 3.1.

Tabel 3.1

Operationalisatie documentanalyse

Concept	Categorie	Documenten	Indicatoren
Community policing	Organisatorische decentralisatie	1. Schoolveiligheidsplan 2022-2023 2. Anti-pestprotocol & 3. Deurbeleid	Beperkingen, kansen en discretionaire ruimte beschreven in beleidsdocumenten van het Roemer Visscher College
	Community betrokkenheid	1. Schoolveiligheidsplan 2022-2023 2. Anti-pestprotocol & 3. Deurbeleid	De ruimte voor onderwijzers, leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk om hun mening te geven en deze te gebruiken in het schoolveiligheidsbeleid
	Problem solving	1. Schoolveiligheidsplan 2022-2023 2. Anti-pestprotocol & 3. Deurbeleid	De identificatie van problemen (door gebruik van community) & preventieve en proactieve beleidsvoering
Objectieve veiligheid	Fysieke incidenten	1. Incidentenregistratie	De geregistreerde incidenten binnen school
Subjectieve veiligheid	Cognitief	1. Tevredenheid Leerlingen VO 2021-2022	Gevoel van risicoperceptie om zelf slachtoffer te worden of dat anderen slachtoffer worden
	Affectief	1. Tevredenheid Leerlingen VO 2021-2022	De lichamelijke reacties, gevoelens en emoties die leerlingen kunnen voelen Voor zichzelf of voor een ander met betrekking tot veiligheid.
	Conatief	1. Tevredenheid Leerlingen VO 2021-2022	Risicomijdend gedrag wat veiligheidsgevoel van leerlingen verhoogd

3.4.2 Operationalisatie enquêtes

Om de enquêtes te operationaliseren is eerst naar 2 aspecten gekeken. De eerste is de vragen over veiligheid die het Roemer Visscher College in het document "Tevredenheid leerlingen VO 2021-2022" heeft opgesteld. Dit gaf inspiratie om gelijksoortige vragen op te stellen die pasten bij de concepten van dit onderzoek. Het tweede aspect was kijken naar de kenmerken van de concepten, waardoor vragen gesteld konden worden, zoals het meten van community policing. Nadat de vragen waren opgesteld per concept, moest gekozen worden welke vragen in de enquête kwamen om de enquête duur niet langer dan 7 minuten te maken. Na het kiezen van de vragen werden de vragen omgebouwd tot enquêtevragen. Hierbij werd rekening gehouden met taalgebruik en het duidelijk formuleren van de vraag. Voor het onderzoek is gekozen voor een 5-punts Likertschaal, mede doordat het Roemer Visscher College deze ook heeft gebruikt in de enquêtes. Alleen de vragen over objectieve veiligheid konden niet meetbaar gemaakt worden in een 5-punts Likertschaal. In tabel 3.2 is per categorie binnen het concept gekeken welke vragen hierbij passen, wat te zien is onder het kopje "Enquêtevraag". Daarnaast zijn 4 introductievragen en 1 controlevraag toegevoegd. De introductievragen gaan over de leerjaren, leerstromen, huisvesting en gender en de controlevraag meet de tevredenheid op school. Uiteindelijk is de enquête voor de leerlingen 14 vragen lang geworden en de enquête voor onderwijzers 15 vragen lang, doordat een extra vraag is toegevoegd. De enquetevragen voor leerlingen en onderwijzers zijn te zien in figuur 4.1 t/m 4.33.

Tabel 3.2

Operationalisatie enquêtes

Concept	Categortie	Enquêtevraag	Schaal
Community policing	Organisatorische decentralisatie	-	-
	Community betrokkenheid	Op school worden veiligheidsregels opgesteld, om de veiligheid van de leerlingen en onderwijzers te organiseren. Daarom de stelling: Je kan op school je mening geven over de veiligheid en veiligheidsregels van de school:	1. Helemaal mee eens 2. Mee eens 3. Neutraal 4. Oneens 5. Helemaal oneens
		De school doet wat met de mening van leerlingen?	1. Helemaal mee eens 2. Mee eens 3. Neutraal 4. Oneens 5. Helemaal oneens
		De school doet wat met de mening van onderwijzers?	1. Helemaal mee eens 2. Mee eens 3. Neutraal 4. Oneens 5. Helemaal oneens
	Problem solving	Hoeveel veiliger vind je dat de schoolregels (anti-pestbeleid, regels in de klas en school etc.) <u>de school</u> maken?	1. Veel veiliger 2. Veiliger 3. soms veiliger, soms onveiliger 4 onveiliger 5 veel onveiliger
		Hoe veel veiliger voel <u>ij</u> je door de schoolregels (anti-pestbeleid, regels in de klas en school etc.)?	1. Veel veiliger 2. Veiliger 3. soms veiliger, soms onveiliger

			4 onveilig 5 veel onveilig
Objectieve veiligheid	Fysieke incidenten	Ik ben <u>op school</u> zelf weleens met de volgende gebeurtenis in aanraking gekomen: (Meerdere antwoorden zijn mogelijk)	1. Pesten 2. Discriminatie 3. Seksueel overschrijdend gedrag 4. Online onveilig gedrag 5. Radicaliserend, polariserend extremistische gedrag 6. Criminaliteit 7. Geen van de bovenstaande antwoorden
		Ik ben <u>op school</u> zelf weleens slachtoffer geweest van de volgende gebeurtenis: (Meerdere antwoorden zijn mogelijk)	1. Pesten 2. Discriminatie 3. Seksueel overschrijdend gedrag 4. Online onveilig gedrag 5. Radicaliserend, polariserend extremistische gedrag 6. Criminaliteit 7. Geen van de bovenstaande antwoorden
Subjectieve veiligheid	Cognitief	Hoe veilig vind je de volgende situatie/omgeving <u>in het algemeen (voor iedereen)?</u>	1. Heel veilig 2. Veilig, 3. Soms veilig, soms onveilig 4. Onveilig 5. Heel onveilig
		Hoe veilig voel <u>ij</u> je in de volgende situatie/omgeving?	1. Heel veilig 2. Veilig, 3. Soms veilig, soms onveilig 4. Onveilig 5. Heel onveilig

	Affectief	Hoeveel veiliger vind je dat de schoolregels (anti-pestbeleid, regels in de klas en school etc.) <u>de school</u> maken?	1. Veel veiliger 2. Veiliger 3. soms veiliger, soms onveiliger 4. onveiliger 5. veel onveiliger veiliger
		Hoe veel veiliger voel <u>ij</u> je door de schoolregels (anti-pestbeleid, regels in de klas en school etc.)?	1. Veel veiliger 2. Veiliger 3. soms veiliger, soms onveiliger 4. onveiliger 5. veel onveiliger veiliger
	Conatief	Ik heb het gevoel dat ik me anders moet gedragen om me veilig te voelen in de volgende situaties:	1. Nooit 2. Zelden 3. Soms wel soms niet 4. Regelmatig 5. Altijd

3.4.3 Operationalisatie interviews

Als laatste werden de interviews geoperationaliseerd. Als eerst zijn vragen opgesteld voor de interviews, waarna gekeken werd welke indicatoren passend zijn voor de concepten. Hierdoor konden de vragen voor de interviews weer aangepast worden op de indicatoren. In tabel 3.3 en tabel 3.4 wordt per concept de definitie nogmaals gegeven, waarna de concepten in categorieën en subcategorieën zijn verdeeld. In de laatste rij staat welke indicatoren behoren tot de subcategorie. De interviewvragen zijn opgenomen in Appendix A. De subcategorieën en hun indicatoren zijn voor *community policing* gebaseerd op Mohanty & Mohanty (2014), Lipsky (2010), Bureau of Justice Assistance, (1994) en Reisig & Kane (2014).

Om indicatoren te vormen zijn verschillende referenties gebruikt. Het concept objectieve veiligheid is op Sørensen en Mosslemi (2019b, p. 6) en (Kopaneva, 2015) gebaseerd. De definitie van subjectieve veiligheid is gebaseerd op de justitionele verkenning van Eysink Smeets et al (2018, p. 11), en zijn de categorieën en indicatoren gebaseerd op Oppelaar en Wittebrood (2008), van den Ban (2014), Kosti, Alvarez, Recasens en Lapedriza (2017). En Teitelman, Catherine, McDonald, Douglas, Wiebe, Thomas, Guerra, Adams & Richmond, (2010).

Tabel 3.3

Operationalisatie interviews: community policing

Concept	Definitie concept	Categorie	Subcategorie	Indicator
Community policing	<i>As an alternative policing strategy, revolves around the principle of pro-active policing, through people-friendly policing practices, community participation, leading to crime prevention, maintenance of order and improvement in the overall quality of life in the neighbourhood (Mohanty & Mohanty, 2014, p.1)''.</i>	Organisatorische decentralisatie	Street level bureaucracy	De school loopt tegen weinig beperkingen aan met het maken van het veiligheidsbeleid. Door nationaal beleid zijn er voor de school kansen om beleid te vormen en implementeren. De school en onderwijzers hebben ruimte om per situatie te handelen vanuit hun professionaliteit met betrekking tot veiligheid.
		Community betrokkenheid	Ruimte om meningen van community aan te horen Het gebruiken van meningen als informatiebron om beleid mee te voeren Het voelen van vertrouwen door de community hun mening te delen met beleidsmakers en beleidsuitvoerders De community krijgt ruimte om te participeren in de beleidsmaking en/of beleidsuitvoering.	Onderwijzers, Leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk krijgen de ruimte om hun mening te geven over het schoolveiligheidsbeleid Er wordt wat gedaan met de mening van onderwijzers, leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk op het schoolveiligheidsbeleid Onderwijzers, leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk voelen vertrouwen naar de school om hun mening te laten horen betreft schoolveiligheidsbeleid. Onderwijzers, leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk krijgen de ruimte om te participeren in beleidsmaking en/of beleidsvoering.

		Problem solving	Identificatie van problemen vindt voor beleidsvorming plaats Community wordt gebruikt voor probleemidentificatie Preventieve en proactieve beleidsvoering Vertrouwen in resultaat van het veiligheidsbeleid door community Gevoel hebben dat het beleid werkt door community	Problemen binnen de school worden van tevoren geïdentificeerd Problemen binnen de wijk worden van tevoren geïdentificeerd Onderwijzers, leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk worden gebruikt om problemen te identificeren binnen de school Het Roemer Visscher College voert preventief en proactief beleid Onderwijzers, leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk hebben vertrouwen in het resultaat van het schoolveiligheidsbeleid Onderwijzers, leerlingen, inwoners en sleutelfiguren van de wijk hebben het gevoel dat het schoolveiligheidsbeleid werkt.
--	--	-----------------	---	--

Tabel 3.4

Operationalisatie interviews: objectieve en subjectieve veiligheid

Concept	Definitie concept	Categorie	Subcategorie	Indicator
Objectieve veiligheid	<i>... gedefinieerd als een meting voor veiligheid wat gebaseerd is op geregistreerde cijfers en uitgedrukt kan worden in werkelijke cijfers en beschreven kan worden als mate van risico (Sørensen & Mosslemi, 2019b, p. 6).</i>	Fysieke incidenten	Pesten, Discriminatie seksueel overschrijdend gedrag Digitale onveiligheid en sexting Criminaliteit Geweld Polarisation, radicalisering en extremisme	<u>Pesten:</u> Grapjes maken ten koste van een ander Vervelende opmerkingen of belachelijk maken Beledigen, of schelden of vloeken Negeren of sociaal isoleren/buitsluiten Zinloze taken moeten uitvoeren Imiteren Gebaren maken Roddelen Kritiek uiten op iemands persoonlijke leven Beschadigen van eigendommen Intimidatie of fysieke agressie <u>Discriminatie:</u> Slecht/als minder behandeld worden op basis van huidskleur, afkomst, geslacht, gender, seksualiteit, godsdienst, politieke gezindheid, handicap en burgerlijke staat. <u>Seksueel overschrijdend gedrag</u> Ongewenste aanrakingen Ongewenste seksuele uitspraken Dwang of drang op seksueel gebied <u>Digitale onveiligheid en sexting</u> Nare berichten ontvangen Nare comments onder je post Gênante/vervelende filmpjes worden geüpload door anderen Persoonlijke informatie over iemand/slachtoffer online delen

				Seksueel overschrijdende berichten/foto's/filmpjes ontvangen <u>Criminaliteit</u> Bedreigingen Stelen van spullen Slopen van spullen (vandalisme) Drugs dealen <u>Geweld</u> Aangevallen worden Slaan Schoppen Bijten Krabben Spugen Intimideren Chanteren Vernederen Gebruik van een wapen (mes/pistool/etc.) Dragen en dreigen met wapen <u>Polarisatie, radicalisering en extremisme</u> Stoken tussen 2 groepen/personen Vooroordelen die over iemand/groep uitgesproken Negatief spreken over iemand/een groep Extreme uitspraken Nadruk op wij-zij-tegenstellingen die te maken hebben met afkomst, religie en politiek Goedpraten van aanslagen of geweld
Subjectieve veiligheid	<i>...gedefinieerd als "...publieke reacties op als bedreigend ervaren criminaliteit en andere vormen van sociale onveiligheid, waarbij die reacties variëren van</i>	Cognitief	Gevoel van risicoperceptie om zelf slachtoffer te worden of dat anderen slachtoffer worden	De mate van risico dat de persoon zelf slachtoffer kan worden of denkt dat anderen slachtoffer kunnen worden gemeten van geen mate van kans tot hoge mate van kans.

	<i>risicopercepties, oordelen en attitudes tot sentimenten en gevoelens, inclusief de daarmee verband houdende gedragingen”(Eysink Smeets, et al., 2018, p. 11)</i>	Affectief	De lichamelijke reacties, gevoelens en emoties die je in een bepaalde situatie voor jezelf voelt of voor een ander voelt met betrekking tot veiligheid.	<u>Positieve gevoelens</u> Rust (sociaal) Rust in lichaam Rust in het hoofd Zelfvertrouwen Blij Genieten Enthousiast Sympathie Tevreden Comfortabel Verbonden Energiek Verrast (positief) Onbezorgd Geprezen Geaccepteerd Vertrouwd <u>Negatieve gevoelens:</u> Angst Verrast (negatief) Medelijden Twijfelend/verward Verlegen Afkeuring Aversie Geïrriteerd Boos Gevoelig Verdrietig Ongelijk Pijn Leiden Onrustig (sociaal) Onrustig in lichaam Onrustig in het hoofd Paniek
--	--	-----------	--	--

				Ongemak Oncomfortabel Eenzaam Futloos Geschrokken Gespannen Machteloos Nerveus Vernederd
		Conatief	Manieren om gevaar en angstgevoelens voor jezelf of anderen te verminderen.	Praten iets zeggen Confronteren Vechten De situatie negeren Weglopen

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

Om het onderzoek betrouwbaar en valide te maken zijn een aantal stappen ondernomen. Ten eerste zorgen de drie verschillende methodes samen dat de betrouwbaarheid en validiteit hoog zijn. De documentanalyse zorgt voor een consistentie in de informatie en meer validiteit, doordat het informatie geeft over de context van de school wat betreft veiligheid en schoolveiligheidsbeleid. Daarnaast zal door de documentanalyse de validiteit van de enquêtes en interviews groeien, doordat deze beter afgestemd kunnen worden op de situatie op het Roemer Visscher College. De documentanalyse is makkelijk reproduceerbaar, maar zorgt bij onderzoek wel voor een eenzijdig perspectief van de onderzoeker, want hij is de enige die de documenten interpreteert. Echter wordt de documentanalyse aangevuld met perspectieven van de respondenten, waardoor de betrouwbaarheid en validiteit positief gecompenseerd worden. Bovendien zorgen de enquêtes voor consistentie in de vragen en antwoorden vanuit de respondenten en zorgen ze ook voor een groot aantal respondenten dat participeert in het onderzoek; enquêtes zijn makkelijker af te nemen en kosten relatief weinig tijd om in te vullen, waardoor meer respondenten kunnen deelnemen. Interviews daarentegen kosten meer moeite en tijd om af te nemen, waardoor het respondentenaantal minder is, maar ze zorgen wel voor inhoudelijke verdieping. In interviews hebben respondenten meer ruimte om antwoord te geven en kan er meer doorgevraagd worden op hun ervaringen.

De documentanalyse verbetert de validiteit van het onderzoek doordat de controlevragen van de enquête uit het Tevredenheid Leerlingen VO 2021-2022 zijn gehaald. Het concept *community policing* krijgt inhoud, doordat de documenten Anti-pestprotocol en het Deurbeleid beleidsstukken zijn die invulling geven aan het schoolveiligheidsbeleid van het Roemer Visscher College. Verder werden de enquêtes en interviews meerdere malen op dezelfde manier uitgevoerd. Bij de enquêtes zijn de inhoudelijke vragen naar onderwijzers en leerlingen hetzelfde gebleven, maar zijn de introducerende vragen aangepast, bijvoorbeeld: "In welk leerjaar zit je?" wordt "Welk leerjaar/welke leerjaren geeft u les?". Hierdoor is er een inhoudelijke betrouwbaarheid van de enquêtes. Daarnaast zijn de enquêtes door een groot aantal respondenten ingevuld, bij onderwijzers 20 van de 50 en bij leerlingen 79 van de 450. Hierbij moet wel vermeld worden dat niet alle enquêtes volledig zijn ingevuld. Hiermee is rekening gehouden bij de interpretatie van de resultaten. Ook de interviews hebben consistentie doordat het een semi-gestructureerd interview is, waardoor de vaste vragen in elk geval gesteld zullen worden. Verder bevat het onderzoek interne validiteit. De interne validiteit is bijvoorbeeld vastgesteld door de 5-punts Likert-schaal uit andere gevalideerde onderzoeken over te nemen en door de operationalisatie van onderzoeksconcepten zoveel mogelijk uit andere gevalideerde onderzoeken te halen. Bovendien waren de concepten

veiligheid en *community policing* in de interviewvragen aan elkaar gebundeld om te checken of tussen deze concepten een verband bestaat.

4. Resultaten

4.1 Resultaten documentanalyse

Vanuit het Roemer Visscher College zijn drie beleidsdocumenten geleverd genaamd "Schoolveiligheidsplan 2022-2023", "Anti-pestprotocol" en "Deurbeleid". Naast de beleidsdocumenten heeft de school de documenten "Incidentenregistratie" en "Tevredenheid leerlingen VO 2021-2022". Hierin werd gezocht naar kenmerken van community policing, objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid.

Voor *community policing* komen de resultaten uit de documenten "Schoolveiligheidsplan", "Anti-pestprotocol" en "Deurbeleid". In het schoolveiligheidsplan worden de onveilige incidenten opgenoemd, waarvoor het schoolveiligheidsplan is opgesteld. Dit zijn agressie & geweld, pesten, discriminatie, seksuele intimidatie, sexting, vandalisme en criminaliteit. Bovendien geeft het schoolveiligheidsplan ook de visie van Roemer Visscher College op schoolveiligheid. De visie geeft een aantal uitgangspunten: (1) zorg dragen voor veilig leef- en leerklimaat, (2) veiligheid is een basisvoorwaarde om te leren en (3) veiligheidsgevoel voor alle betrokkenen bij de schoolorganisatie. Ouders en verzorgers zijn ook onderdeel van de betrokkenen en wordt ook gevraagd om bewust om te gaan met veiligheid. Verder zullen conflictmomenten als leermomenten worden gezien voor leerlingen en staan er consequenties tegenover het overtreden van de veiligheidsregels. Het pestbeleid staat beschreven in het anti-pestprotocol. De school gebruikt vijf methoden om de schoolveiligheid te waarborgen: (1) implementatie van beleid "Veiligheid op school" (2) veiligheidsfuncties en -teams, (3) het anti-pestprotocol, (4) het deurbeleid (5) betrekken van onderwijzers en externe partijen bij beleidsvorming.

Vanuit nationaal beleid Veiligheid op School moet het Roemer Visscher College aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo moet er beleid voor sociale, psychische en fysieke veiligheid gemaakt worden, waarvoor de school een schoolveiligheidsplan heeft opgesteld. Verder moeten actuele en accurate incidenten gemonitord en geregistreerd worden, wat te vinden is in "Incidentenregistratie". Daarnaast hanteert het Roemer Visscher College een aangiftebeleid, waarbij incidenten direct worden gemeld via Magister. De laatste voorwaarden is dat er minimaal een coördinerende rol is die de verantwoordelijkheid heeft over het pestbeleid en het aanspreekpunt is voor pesterijen: de anti-pestcoördinator.

Bovendien staan alle veiligheidsfuncties en -teams in het schoolveiligheidsplan geciteerd: Vertrouwenspersoon, veiligheidscoördinator, anti-pestcoördinator, veiligheidsteam en coördinator passend onderwijs. De functie anti-pestcoördinator staat expliciet beschreven: deze heeft de verantwoordelijkheid het anti-pestbeleid begrijpelijk en uitvoerbaar te maken, zichtbaar en bereikbaar te zijn voor leerlingen, onderwijzers, ouders en verzorgers, adviezen

over pesten te geven en contact te houden met externe partijen, zoals ouders en verzorgers. Verder staat in het anti-pestprotocol wat de aanpak van het Roemer Visscher College is vanaf het voorkomen en signaleren van pestgedrag tot nazorg. Het antipestprotocol bevat 4 pestpreventie-lessen. De mentor moet deze lessen met de klas uitvoeren. De actie die na pesterijen wordt ondernomen is reactief, maar het opstellen van een actieplan is een probleemoplossende aanpak.

In het Deurbeleid staat dat de school bestaat uit twee gebouwen die aan elkaar zijn verbonden, waardoor er verschillende ingangen zijn. Bovendien is de school gelegen naast een voetbalveld, en deelt het daarmee een ingang; deze ingang leidt naar de leerlingingang. De school heeft besloten dat de leerlingingang en de hoofdingang de enige manieren zijn om de school te betreden. De klapdeuren bij de hoofdingang gaan alleen open op momenten dat een groot aantal leerlingen de school tegelijk zal betreden. Daarnaast is de hoofdingang tijdens de pauze volledig gesloten, waardoor leerlingen alleen via de leerlingingang de school kunnen verlaten en betreden. Dit zou voor minder overlast voor de wijk zorgen en beperking van ongewenste bezoekers. Om het zicht op de mensen die de school betreden te handhaven zijn aan het begin van de dag altijd een conciërge en een lid van de schoolleiding aanwezig. Als laatste staat in het schoolveiligheidsplan beschreven dat onderwijzers en externe partijen betrokken worden bij het maken en uitvoeren van beleid. Onderwijzers krijgen bijvoorbeeld de verantwoordelijkheid over het toezicht houden binnen de school. Aan de schoolwijkagent wordt gevraagd om tassencontroles, kluiscontroles en fouilleermomenten te doen.

In het document incidentenregistratie zijn de incidenten bijgehouden die de afgelopen 1,5 jaar hebben plaatsgevonden. Er zijn 4 incidentenregistraties: twee diefstallen, eenmaal geweld richting een docent en eenmaal een ruzie tussen leerlingen die escaleerde tot geweld. Bij het delen van deze informatie werd expliciet genoemd dat alleen incidenten met zwaardere consequenties en contact met politie geregistreerd worden. De ouders van leerlingen werden altijd ingelicht als het een incident was dat leerlingen betrof. Bovendien werden externe partijen zoals de wijkagent en Bureau-Halt ingezet.

Het document "Tevredenheid Leerlingen VO 2021-2022" is het resultaat van een onderzoek naar de tevredenheid van de leerlingen op school. De vragenlijst bevat vragen omtrent de veiligheid van de leerlingen. Uit het document zijn 13 vragen gehaald die verband houden met veiligheid. De meeste van deze vragen zijn door 227 leerlingen ingevuld, alleen vraag 6 is door 157 leerlingen ingevuld. In tabel 4.1 is een overzicht gegeven van de belangrijkste resultaten van de vragen omtrent veiligheid.

Tabel 4.1

Tevredenheidsonderzoek 2021-2022 resultaten veiligheid

Vraag	Veiligheid	Onveiligheid
1) Voel je je veilig op school?	169 van de 227 de leerlingen (74%) voelen zich veilig tot heel veilig	58 van de 227 soms tot vaak niet veilig (26%)
2) Ben je de afgelopen 3 maanden gepest op school?	200 van de 227 leerlingen (88%) wordt niet tot nauwelijks	14 van de 227 (6%) leerlingen soms
3) Ben je de afgelopen 3 maanden online gepest door leerlingen op school?	213 van de 227 leerlingen (94%) niet tot nauwelijks online	9 van de 227 (4%) leerlingen soms
4) Ik ben de afgelopen maanden gepest door klasgenoten	209 van de 227 leerlingen (91%) wordt niet tot nauwelijks	16 van de 227 leerlingen (7%) soms
5) Ik ben de afgelopen maanden gepest door leerlingen uit andere klassen	209 van de 227 leerlingen (92%)	13 van de 227 leerlingen (6%) soms.
6) Ben je tevreden met wat je school doet tegen pesten?	74 van de 157 van de leerlingen (47%) vindt zeker wel tot wel	83 van de 157 van de leerlingen (53%) vindt soms niet tot zeker niet
7) Hebben leerlingen van school je de afgelopen 3 maanden expres lichamelijk pijn gedaan?	203 van de 227 (90%) leerlingen geeft aan niet tot nauwelijks	14 van de 227 leerlingen (6%) soms.
8) Hebben leerlingen van school je de afgelopen 3 maanden gediscrimineerd?	182 van de 27 leerlingen (80%) niet tot nauwelijks	45 van de 227 leerlingen (20%) geeft aan soms tot vaak
9) Mijn klasgenoten zijn voorzichtig met de spullen van een ander.	104 van de 227 leerlingen (45%) zeer eens tot eens	123 van de 227 leerlingen (55%) zijn soms wel en soms niet eens tot zeer oneens

		64 van de 227 leerlingen (34%) is het soms wel en soms niet eens.
10) De afgelopen maanden zijn er spullen van mij vernield door leerlingen van de school	195 van de 227 leerlingen (86%) zeer oneens tot eens	32 van de 227 leerlingen (14%) geeft aan soms eens tot soms niet eens tot zeer eens 13 van de 227 leerlingen (6%) geeft aan het soms eens en soms niet eens
11) Ik ben de afgelopen maanden op school bedreigd.	10 van de 227 leerlingen (92%) is het oneens tot zeer oneens	17 van de 227 leerlingen (8%) is het zowel eens als oneens tot zeer eens
12) Ik ben de afgelopen maanden op school bestolen.	191 van de 227 leerlingen (84%) is oneens tot zeer oneens	36 van de 227 leerlingen (16%) is het zowel eens als oneens tot zeer eens 15 van de 227 leerlingen (7%) is het zowel eens als oneens
13) Ik kan mezelf zijn op school.	151 van de 227 leerlingen (67%) was het eens tot zeer eens	76 van de 227 leerlingen (33%) is het zowel eens als oneens tot zeer oneens 49 van de 227 leerlingen (22%) was het zowel eens als oneens met de stelling.

4.2 Resultaten enquêtes

In de enquêtes is een driedeling in vragen gemaakt. De eerste vier vragen zijn introducerend en behelzen de aspecten leerjaar, leerstroom, huisvesting en gender. Vraag 5 is een controlevraag over hoe tevreden de respondenten zijn over verschillende plekken en situaties binnen school. Daarna volgen de inhoudelijke vragen. Bij de enquêtes van leerlingen zijn er 72 respondenten, waarvan bijna de helft 4e klas is en de andere drie leerjaren gelijk verdeeld zijn. Deze leerlingen volgen voornamelijk kader of basis en maar 1 respondent volgt de leerstroom mavo; 86% van de respondenten komt van buiten Moerwijk. Er zijn 37 mannelijke en 33 vrouwelijke respondenten en 2 respondenten die *anders* hebben ingevuld. Bij de enquêtes voor onderwijzers zijn 20 respondenten, waaronder docenten die verschillende jaren lesgeven en 2 respondenten die een andere functie hebben. De respondenten geven het meest les aan kader of mavo klassen en geen van de respondenten woont in Moerwijk. Van de 20 onderwijzers identificeren 8 zich als man en 12 als vrouw. Tot slot staan de resultaten van de leerlingenuitkomsten in figuur 4.1 t/m figuur 4.14 en die van onderwijzers in figuur 4.15 t/m figuur 4.33.

4.2.1 Resultaten enquêtes van leerlingen

Bij vraag 5 zijn de stellingen waarbij het vaakst *zeer tevreden* of *tevreden* is ingevuld, 'de omgang van docenten met mij' (68%), 'de sfeer in de klas' (63%) en 'de omgang van leerlingen met mij' (61%). Alleen 'de regels tegen pestgedrag' had meer dan 10% antwoorden ontevreden of zeer ontevreden.

Voor vraag 6 is in figuur 4.6 te zien dat de meeste respondenten zich bij alle situaties *veilig* of *heel veilig* voelen. Bij de situaties 'bij samenwerkingsopdrachten' (89%), 'In de klas' (83%) en 'Bij de gym' (83%) lag het percentage *veilig* en *heel veilig* het hoogst. Daartegenover werd het vaakst *onveilig* of *heel onveilig* ingevuld bij de situaties 'het schoolplein' (13%) en 'in de pauze' (11%). Bij vraag 7 wordt gevraagd naar de persoonlijke veiligheid. De persoonlijke veiligheid scoort gemiddeld gezien hoger dan de algemene veiligheid. De top 3 van meest veilig scorende situaties/plekken bij persoonlijke veiligheid is 'bij samenwerkingsopdrachten' (93%), 'in de klas' (89%) en 'bij de gym' (89%). De situaties/plekken waarbij het vaakst *onveilig* of *heel onveilig* is ingevuld zijn 'in de pauze' (7%), 'op het schoolplein' (6%), 'op school' (6%) en 'in de klas' (6%).

Bij vraag 8 scoort discriminatie het hoogst (9,7%), gevolgd door pesten (8%). Dit staat tegenover 3% van de respondenten die zelf is gediscrimineerd en 8% gepest. Opmerkelijk is dat de eersteklassers het meest in aanraking komen met incidenten, zoals pesten (13%) en discriminatie (27%). Van de vierdeklassers zegt 81% niet in aanraking te zijn gekomen met

incidenten, hoger dan bij de andere klassen. Alleen voor pesten geldt dat een relatief hoog percentage zelf slachtoffer zegt te zijn: bij eersteklassers 13,3%, tweedeklassers 16,7% en derdeklassers 10,5%.

Bij vraag 10 gaven de meeste leerlingen aan dat ze zich in de gegeven schoolsituaties *nooit* tot *zelden* anders moeten gedragen. De slechtst scorende schoolsituatie was “op school” met 12% die zich soms wel en soms niet anders moeten gedragen en 4% die zich altijd anders moeten gedragen. Verder geeft 88% aan dat ze zich in de pauze *zelden* tot *nooit* anders moeten gedragen, maar vult 9% in dat ze zich soms wel en soms niet anders moeten gedragen en 3% die zich *regelmatig* tot *altijd* anders moeten gedragen. Daarnaast zijn “op het schoolplein” 91% en “bij de gym” 91% die zich *zelden* tot *nooit* anders moeten gedragen.

Bij vraag 11 en 12 was het meest gekozen antwoord neutraal over de betrokkenheid bij schoolveiligheidsbeleid; 39% was neutraal over de ruimte om hun mening te geven en 45% was neutraal over het meenemen van die mening. De respondenten staan positiever tegenover de ruimte die leerlingen krijgen om hun mening te geven dan het gebruiken van de mening van leerlingen binnen het schoolveiligheidsbeleid; 56% van de respondenten was *mee eens* tot *helemaal mee eens* bij vraag 11 en 40% bij vraag 12.

Tenslotte worden bij vraag 13 en 14 het veiligheidsgevoel en de mate waarin het schoolveiligheidsbeleid probleemoplossend is gecombineerd. Bij beide vragen werd de invloed van het schoolveiligheidsbeleid het vaakst *neutraal* genoemd: 49% was *neutraal* bij vraag 13 en 52% was *neutraal* bij vraag 14. Daarnaast vond 42% dat het schoolveiligheidsbeleid de algemene veiligheid veiliger tot veel veiliger maakt, waar tegenover 43% het schoolveiligheidsbeleid de persoonlijk veiligheid veiliger tot veel veiliger vindt maken. Uit de resultaten blijkt verder dat eerste- en tweedeklassers het meest negatief waren over de invloed van het veiligheidsbeleid op de algemene en persoonlijke veiligheid.

4.2.2 Resultaten enquête onderwijzers

Bij vraag 5 vallen drie situaties positief op doordat er veel gekozen is voor *tevreden* tot *zeer tevreden*; “De sfeer in de klas” (95%), “de omgang van collega’s met mij” (95%) en “de omgang van leerlingen met mij” (90%). De 3 situaties die het laagst scoren zijn “omgang van leerlingen met collega onderwijzers”, “de omgang van docenten met leerlingen” en “de regels tegen pestgedrag.” Wel scoren deze allemaal 50% of meer op *tevreden* tot *zeer tevreden*, maar is de score relatief hoog op *neutraal* en *ontevreden*. Opmerkelijk is dat de respondenten die aan de eerste klas lesgeven het negatiefst zijn en de respondenten die de vierde klas lesgeven het positiefst. Bijvoorbeeld bij “de sfeer op school”: Geen eersteklas docent die zeer tevreden invult en 3 van de 7 vierdeklas docenten die dit wel doen.

Bij vraag 6 geven respondenten algemeen aan zich *veilig* of *heel veilig* te voelen, waarbij “in de klas” overduidelijk het veiligst wordt ervaren, 25% van de respondenten vindt dit een algemeen veilige plek. Daarnaast vielen 2 schoolsituaties negatiever op doordat 40% van de respondenten de pauze en 30% het schoolplein *soms veilig en soms onveilig* vindt. Bij vraag 7 werd *heel veilig* “Bij samenwerkingsopdrachten” (40%), in de klas (35%) en “op school” (30%) relatief vaak ingevuld. Daarentegen was de score *heel veilig* laag bij “in de pauze” (25%), “op het schoolplein” (25%) en “op de heenweg/terugweg van school” (20%) met een relatief hoge scores op *soms veilig soms onveilig*. Respondenten ervaren gemiddeld een hogere persoonlijke veiligheid dan algemene veiligheid. Verder voelen de onderwijzers die de eerste klas lesgeven de laagste mate van algemene en persoonlijke veiligheid en de onderwijzers die de vierde klas lesgeven de hoogste mate van veiligheid.

Vraag 8 en 9 gaan over incidenten. Bij vraag 8 geeft 55% van de respondenten met geen van de incidenten in aanraking te zijn geweest, 45% is wel met een of meerdere incidenten in aanraking geweest. De 3 meest voorkomende incidenten zijn pesten (30%), discriminatie (25%) en radicaliserend/extremistisch gedrag (20%). Bij vraag 9 geeft 90% van de respondenten aan van geen van de incidenten slachtoffer te zijn geweest, 10% van de respondenten wel.

Bij vraag 10 werd duidelijk dat de meeste onderwijzers *nooit* tot *nauwelijks* een gedragsaanpassing moeten doen. Alleen bij in de pauze geeft 20% van de respondenten aan dat ze soms wel en soms niet een gedragsaanpassing moeten doen. Daarnaast geven mannelijke respondenten vaker aan een gedragsaanpassing te moeten doen dan vrouwelijke respondenten. Bij “op school” geeft 38% van de mannelijke respondenten aan *nooit* een gedragsaanpassing te hoeven doen en 25% *soms wel soms niet*, terwijl 86% van de vrouwelijke respondenten zich *nooit* hoeft aan te passen.

Bij vraag 11 geeft 93% van de respondenten aan het *mee eens* of *volledig mee eens* te zijn dat zij hun mening kunnen geven. Bij vraag 12 is een grotere verdeeldheid over hoeveel er gedaan wordt met de mening van leerlingen: 60% van de respondenten is het *eens* of *helemaal eens* dat er iets gedaan wordt met de mening van leerlingen, terwijl 40% hier *neutraal* tot *oneens* over is. Bij vraag 13 zijn de respondenten het grotendeels eens dat de school de mening van de onderwijzers gebruikt: 87% is het *eens* tot *helemaal eens*.

Tenslotte werd bij vraag 14 en 15 gevraagd naar de invloed van het schoolveiligheidsbeleid op het algemene veiligheidsgevoel en het persoonlijke veiligheidsgevoel. Bij vraag 14 vindt 79% dat het schoolveiligheidsbeleid de school *veiliger* tot *veel veiliger* maakt voor iedereen en 7% van de respondenten vindt dat de school *niet veiliger* wordt door het schoolveiligheidsbeleid. Verder vindt 64% dat het schoolveiligheidsbeleid de persoonlijke situatie op school *veiliger* tot *veel veiliger* maakt en vindt 14% dat het

schoolveiligheidsbeleid het voor de respondenten zelf *niet tot helemaal niet* veiliger maakt op school.

4.3 Resultaten interview

In deze sectie zullen de resultaten geformuleerd worden die voortkomen uit de perspectieven van de 12 respondenten die geïnterviewd zijn. De vragen waren op volgorde van introductie, veiligheid, *community policing* en het verbinden van *community policing* en veiligheid. In deze volgorde zullen de resultaten ook getoond worden. Daarnaast zijn de interviews met sleutelfiguren van de wijk meer ingegaan op veiligheid en beleid binnen Moerwijk en hoe dit eventueel invloed heeft op de school. Deze uitgezoomde resultaten zullen als eerst getoond worden.

4.3.1 Resultaten Moerwijk

Moerwijk is volgens de sleutelfiguren een wijk waar onveiligheid goed merkbaar is. Kenmerkend aan Moerwijk is dat er veel alleenstaande moeders met kinderen wonen, die wegwillen uit de wijk. Sleutelfiguur 1 zegt dat oude bewoners zich wel veilig voelen, omdat ze niet anders weten. Door sleutelfiguur 3 worden de bewoners als veerkrachtig beschreven, omdat ze ondanks de tegenslagen ook hun blijdschap tonen. Ook doen de wijkbewoners volgens sleutelfiguur 1 veel voor elkaar, maar zegt sleutelfiguur 3 dat dit beperkt is door armoede. Sleutelfiguur 3 zegt ook dat families weinig sociale controle op elkaar hebben. Verder is de criminaliteit, bijvoorbeeld dealen van drugs, erg merkbaar. Sleutelfiguur 3 zegt dat er een harde straatcultuur heerst, erger dan op de scholen: jongeren dragen wapens om een veiligheidsgevoel te creëren. Wel zegt sleutelfiguur 3 dat het wapenbezit de afgelopen tijd is gedaald. Op straat vindt ook veel groepsvorming plaats die aan de onveiligheid bijdraagt. Deze groepjes hebben vaak hun vaste hangplek, waardoor bewoners ook bepaalde gebieden en groepen vermijden. Door veel criminaliteit is de kans betrokken te raken bij een incident ook hoog volgens sleutelfiguur 3. Door sleutelfiguur 4 wordt benoemd dat Moerwijk zelfs als een PVG-gebied (preventie met gezag) is aangewezen en daarom binnen de middelbare school in Moerwijk medewerkers van Halt aanwezig zijn, om jongeren op het rechte pad te houden. Daarnaast is WijkZ een jongerenwerkplaats binnen de wijk die zorgt dat jongeren die voor wijkoverlast zorgen een vaste plaats krijgen, waardoor hulp geboden kan worden om jongeren op het rechte pad te krijgen of houden. Ook zijn er wijkagenten die zich bezighouden met de veiligheid van jongeren en vooral door gesprekken en advies aan instanties zorgen dat de wijk veilig blijft.

4.3.2 Resultaten Veiligheid

Een van de opvallende zaken is dat onveilige incidenten vooral over leerlingen gingen die incidenten veroorzaken. Alle vier de onderwijzers geven aan dat er pesterijen op school plaatsvinden. Vaak zijn dit kleine pesterijen die kunnen gaan over culturele achtergrond of ontstaan uit een woordenwisseling. De onderwijzers geven aan dat pesterijen geen regelmatige zaken kunnen worden, omdat ze er bovenop zitten. Onder de leerlingen zijn de meningen verdeeld; Leerling 2 en 3 geven aan dat er soms pesterijen zijn, maar dat dit snel opgepakt wordt en leerling 4 zegt in de eerste klas zelf te hebben gepest en dat pestgedrag vooral onder eersteklassers plaatsvindt.

“Ja, het begint altijd meestal bij de eersteklassers, bij de nieuwe nieuwkomers, en dan en dan stopt het, zeg maar ze weten hoe alles werkt, en dan stopt het.”

Leerling 4

Daarnaast geven onderwijzer 4 en sleutelfiguur 2 aan dat pestgedrag tussen onderwijzers ook plaatsvindt; voornamelijk negatief achter de rug om praten. Wel voelt onderwijzer 3 zich het meest veilig tussen collega's.

Verder geven onderwijzer 1, 2 en 4 specifiek aan dat geweld in de vorm van vechtpartijen tussen leerlingen weleens plaatsvinden en geeft onderwijzer 3 aan dat sommige leerlingen buiten de school betrokken zijn bij geweldsincidenten. Onderwijzer 1 en 2 en de leerlingen geven aan dat vechtpartijen niet vaak plaatsvinden. Daarnaast gaf alleen onderwijzer 2 een specifiek voorbeeld van een incident van afgelopen jaar waarbij een leerling een docent aanviel.

Over discriminatie binnen school zijn de meningen verdeeld. Onderwijzer 1 en 2 geven aan dat er geen discriminatie binnen de school plaatsvindt, wat te maken kan hebben met de brede diversiteit aan etnische groepen op school, terwijl onderwijzer 3 en 4 aangeven dat discriminerende opmerkingen gemaakt worden op basis van etnische achtergrond; deze opmerkingen zijn niet altijd als aanval bedoeld, maar dit ligt eraan of leerlingen met elkaar bevriend zijn. Daarnaast geven sleutelfiguur 2 en leerling 1 aan dat ook op basis van seksualiteit wordt gediscrimineerd.

“Ja, is bijvoorbeeld iemand die is dan, die valt op hetzelfde geslacht. Ja, die wordt dan wel eens gepest en dan kom ik ertussen. Want ik vind diegene die op hetzelfde geslacht valt, dat die zich ook veilig moet voelen op school.”

Sleutelfiguur 2

Criminaliteit en online onveiligheid zijn 2 incidenten die voorkomen onder de leerlingen, maar voor onderwijzers en leerlingen slecht zichtbaar zijn. Onderwijzers geven aan dat criminaliteit door leerlingen vooral buiten de school plaatsvindt. Wel geven de onderwijzers aan dat de wijkagent de school goed op de hoogte houdt over de leerlingen die crimineel gedrag vertonen buiten school; onderwijzer 4 geeft als voorbeeld een vuurwerkincident en onderwijzer 3 zegt op de hoogte gehouden te worden over leerlingen die drugs dealen. Verder is weinig bekend over digitale onveiligheid bij onderwijzers en leerlingen. De onderwijzers van het Roemer Visscher College zijn zich bewust van online onveiligheid, maar krijgen weinig mee van deze zaken. Onderwijzer 3 geeft aan dat de respondent weleens het online plaatsen van foto's meekrijgt, maar verder niet. Toch benoemt onderwijzer 4 dat er recentelijk een vrouwelijke leerling een digitale onveilige ervaring heeft gehad. De 4 leerlingen bevestigen dat ze weinig binnen de school zien aan digitale onveiligheid. Daarnaast geven de onderwijzers aan dat het lastig is om beleid te maken op digitale veiligheid.

Over polarisatie, radicalisering en extremisme wordt door onderwijzers en leerlingen gezegd dat het niet voorkomt op het Roemer Visscher College. Wel kwamen docenten en leerlingen met incidenten die niet benoemd zijn als indicatoren. Een incident dat regelmatig door onderwijzers benoemd is, is irritant gedrag van leerlingen. Onderwijzer 3 geeft aan dat dit het uitproberen van de docent kan zijn en onderwijzer 2 benoemt de drukte van leerlingen als irritant gedrag met kans op escalatie. Als tweede is ruzie een type incident dat vaker benoemd werd. Onderwijzer 3 en leerling 2 benoemen dat ruzie de stap naar bijvoorbeeld een vechtpartij kan zijn.

Zowel de onderwijzers als de leerlingen geven bij risicoperceptie aan dat de kans op een incident klein is op school. De reden van onderwijzer 2 is dat het een kleine school met weinig leerlingen is en leerling 4 zegt dat het door de goede band met leerlingen onder elkaar komt. Ook benoemen zowel onderwijzers als leerlingen dat hun persoonlijke veiligheid groter is dan de algemene veiligheid. Onderwijzer 2 en 3 zeggen dat nieuwe docenten sneller in aanraking komen dan zij als ervaren docenten; nieuwe docenten weten nog niet hoe juist te handelen. Leerling 1 benoemt het snelle ingrijpen door onderwijzers als verlaging van risico op incidenten. Daarentegen benoemt leerling 3 dat meelopen met andere leerling ervoor zorgt dat leerlingen sneller in aanraking komen met ruzies en vechtpartijen.

Over het algemeen werden veel positieve emoties ervaren. Onderwijzers en leerlingen komen over het algemeen met enthousiasme naar school. Onderwijzers gaven aan blijdschap te voelen en benoemde onderwijzer 3 zelfs geliefd te voelen op school. Bovendien voelden onderwijzer 2 en 3 zich blij, fijn en zelfverzekerd, doordat de veiligheidsregels een veilig gevoel geven om in te werken. Echter zegt onderwijzer 1 dat niet alle regels positieve emoties omhoog brengen, want een verstrenging en verandering van het veiligheidsbeleid kan leiden tot frustratie bij leerlingen:

“En op een gegeven moment besluit de MT, de directeur en de teamleiders die besluiten ineens om de die draaideur dicht te gooien in de pauze. Ja, dan ga je gedrag van de kinderen krijgen. Waarom moet de deur dicht? Wij willen eruit. Daar is korter. De tramhalte is daar. de bakker is hier om de hoek. Waarom moeten we omlopen?”

Onderwijzer 1

Daarnaast geven zowel de onderwijzers als de leerlingen aan dat ze zich over het algemeen veilig voelen op school. Wel benoemt onderwijzer 2 dat angstgevoelens kunnen opkomen bij een extreme vorm van irritant gedrag; bijvoorbeeld opgesloten worden door leerlingen in het lokaal. Bovendien geeft onderwijzer 4 aan dat binnen het Roemer Visscher College onderwijzers zijn die door hun fysieke staat minder zelfvertrouwen en een mate van angstgevoelens hebben. De onderwijzers die zichzelf niet instaat achten fysiek in te grijpen zijn bang de controle niet te kunnen houden, wanneer in de les een incident met geweld uit de hand loopt. Daarnaast spreken de onderwijzers eerder van angstgevoelens met betrekking tot algemene veiligheid dan persoonlijke veiligheid. De onderwijzers geven aan dat hun angstgevoelens opspelen richting de leerlingen. Hierbij benoemen onderwijzer 2 en 3 alertheid die ze voelen om de veiligheid voor de leerlingen te behouden.

Als wordt gesproken over risicomijdend gedrag binnen het Roemer Visscher College dan blijken onderwijzers en leerlingen zich groepjes te vormen. Onderwijzer 2 benoemt dat onderwijzers en leerlingen allemaal uit eilandjes bestaan van vriendengroepen. Onderwijzer 3 zegt over leerlingen dat ze een rol spelen binnen een groep, waardoor ze zich door groepsdruk anders gaan gedragen. Leerlingen gaan volgens onderwijzer 1 ook zo ver dat ze in de groepjes boekenkasten omvergooien of fietsen. Sleutelfiguur 4 zegt hierover leerlingen te hebben gesproken die zich niet bewust zijn van de slechte invloed die de vriendengroep kan hebben op de leerling:

“het gros van de leerlingen die ik sprak, die zien niet echt in wat of die zagen niet echt in wat invloed was van vrienden, zoals die jongen die tot half twaalf ‘s nachts nog buiten was met vrienden, zag niet eens dat het jongeren waren door wie die in de problemen kon komen.

Sleutelfiguur 4

Andere vormen van risicomijdend gedrag zijn groepjes vermijden, conflicten vermijden, zoals onderwijzer 4 aangaf, en juist de confrontatie aangaan met leerlingen en docenten. Leerling 4 bevestigt dat leerlingen stoer willen lijken en daardoor de confrontatie met elkaar opzoeken door bijvoorbeeld ruzie te maken. Sleutelfiguur 4 voegt eraan toe dat leerlingen als compensatie gedrag en vanuit frustratie een grote mond geven, snel boos worden of rebels

de klas uit lopen. Daarentegen benoemen leerling 1 en leerling 4 dat leerlingen ook naar de docent toe stappen om hulp te vragen.

4.3.3 Resultaten Community Policing

Over het beleid gaven onderwijzers en sleutelfiguren aan dat nationaal beleid invloed heeft op hoe binnen scholen wordt omgegaan met het schoolveiligheidsbeleid. Onderwijzers en sleutelfiguren gaven voornamelijk aan dat nationaal veiligheidsbeleid beperkend werkt voor de school. Onderwijzer 1 geeft aan dat beleidskeuzes bij andere overheidsinstanties kunnen liggen met als gevolg vermindering van flexibiliteit in interne keuzemaking en het niet juist beantwoorden van de zorgvraag; de onderwijzers willen verstrenging van beleid, maar die keuzes liggen vaak buiten de school. Sleutelfiguur 2 sluit zich hierbij aan en geeft als voorbeeld de leerplichtambtenaar die de keuzes maakt omtrent verzuim. Tevens benoemt sleutelfiguur 3 dat ander nationaal schoolbeleid te prestatie gericht zijn, waardoor maatschappelijke onderwerpen zoals veiligheid naar de achtergrond verdwijnen.

Het nationale schoolveiligheidsbeleid biedt ook kansen. De kansen die volgens onderwijzer 2 worden geboden zijn de cursussen die aangeboden worden omtrent verbetering van veiligheid binnen school. Ook is er discretionaire ruimte. Een voorbeeld van onderwijzer 4 is de aanpak van pesten: mentoren horen eerst zelf een gesprek met de pester en de gepeste leerling te voeren en daarna pas naar de anti-pestcoördinator te gaan, maar in de praktijk gebeurt dit niet. Onderwijzer 2 geeft aan zelf veiligheid aan te pakken door toiletten in pauzes dicht te draaien, zodat leerlingen zich daar niet gaan ophopen. Aansluitend staan onderwijzer 2 en sleutelfiguur 3 niet tot nauwelijks met hun rug naar leerlingen of probleemjongeren, omdat dit zou zorgen voor onveilig gedrag. Bovendien benoemt onderwijzer 4 dat het leren kennen van de klassen en leerlingen zorgt voor meer veiligheid. Verder geven onderwijzer 1,2 en 3 aan dat de samenwerking van onderwijzers met elkaar en hun alertheid zorgen voor meer veiligheid. Leerling 4 zegt dat onderwijzers uit zichzelf naar leerlingen komen om te vragen naar hun veiligheid.

Verder is gevraagd naar de betrokkenheid van leerlingen, onderwijzers en sleutelfiguren bij het schoolveiligheidsbeleid. Als eerste geven onderwijzer 1,3 en 4 dat ze worden betrokken bij het beleid en hier als een team aan werken. De functie als toezichthouder voor de leerlingen is een van de taken die ze samen goed oppakken:

“En wij houden ons aan de surveillance en wij lopen niet als je pauze hebt met je bril op zo naar de lift of naar de trap om zo snel mogelijk bij de lerarenkamer te zijn. Je mag, ondanks dat het jouw beurt niet is om te surveilleren je heus wel leerlingen aanspreken onderweg naar de lift en daar kun je, ja, daar ben je gewoon met z'n allen verantwoordelijk voor.”

Onderwijzer 3

De manieren waarop onderwijzers hun mening geven zijn volgens onderwijzer 4 door enquêtes die afgenomen worden en gesprekken die vanuit de directie met de onderwijzers worden gevoerd. Bovendien voelt onderwijzer 2 de ruimte om op eigen initiatief zaken te bespreken met de directie en problemen bij hen bespreekbaar te maken. Daarnaast bieden de verschillende veiligheidsfuncties, nog meer mogelijkheden om input te geven over het schoolveiligheidsbeleid; onderwijzers in veiligheidsfuncties wordt geacht om vanuit de functie advies te geven over het schoolveiligheidsbeleid en veiligheidskeuzes te maken. Daarnaast geven onderwijzer 2 en 3 aan dat zij zich serieus genomen voelen en dat met veel van de onderwijzers hun meningen wat gedaan wordt. Verder vindt sleutelfiguur 4 dat onderwijzers erg betrokken zijn bij het schoolveiligheidsbeleid en op de hoogte zijn van de situaties van leerlingen.

Daartegenover staat wel dat nieuwe onderwijzers een lagere betrokkenheid hebben dan onderwijzers die al meerdere jaren meelopen. Onderwijzer 2 zegt hierover dat nieuwe onderwijzers in hun eerste jaar zich vooral vakinhoudelijk focussen en minder met het stuk veiligheid op school bezig zijn. Onderwijzer 4 voegt toe dat de nieuwe onderwijzers vaak nog niet precies weten hoe ze moeten handelen richting de leerlingen op het Roemer Visscher College en dat de leerlingen vaak de nieuwe onderwijzers uitproberen. Hierdoor ontstaan bij nieuwe onderwijzers eerder opstootjes.

Ook wordt door de onderwijzers en leerlingen aangegeven dat leerlingen de ruimte krijgen om hun mening te geven. Leerling 4 zegt hierover dat bij het bespreken van zaken in de klas iedereen de beurt krijgt om hun mening te geven, waaraan leerling 3 toevoegt dat iedereen vrij uit kan spreken. Leerling 1 en 2 hebben het vooral over hoe zij en andere leerlingen via de leerlingenraad hun mening kunnen uiten. Toch geeft leerling 1 aan dat de keuzes van de leerlingenraad uiteindelijk langs de directie moeten voor goedkeuring. Verder zegt onderwijzer 2 dat de leerlingen via enquêtes hun mening kunnen geven over hun gevoel van veiligheid en het veiligheidsbeleid. Daarnaast benoemen leerling 1 en 2 dat via de mentor een mening geven kan worden over het schoolveiligheidsbeleid. Toch is onderwijzer 4 van mening dat de stem van leerlingen nog niet genoeg wordt meegenomen.

Verder geven onderwijzer 1,2 en 4 aan dat ouders betrokken worden door school op het moment dat hun kind betrokken is bij een onveilig incident. Deze informatieverstrekking vindt ook via Magister plaats. Dit wordt bevestigd door leerling 1, 2 en 3. Verder wordt aangegeven dat sleutelfiguren worden betrokken om incidenten te voorkomen, om over incidenten te adviseren en om incidenten op te lossen. Zo wordt de wijkagent betrokken om kluisjes en tassen controles te doen, om communicatie tussen de school en bewoners te bewerkstelligen en voorlichting te geven aan school. De Halt-medewerker wordt betrokken bij

het Roemer Visscher College om voorlichting te geven aan leerlingen en om doormiddel van spreekuren preventief en reactief veiligheid te waarborgen. De leerlingcoach zit binnen de school en heeft als taak om leerlingen met problematiek in de klas op te vangen. Daarentegen wordt de jongerenwerker nauwelijks betrokken bij de school, wat volgens de sleutelfiguur komt door te kort aan communicatie met een vast aanspreekpunt en het groot aantal projecten dat op het Roemer Visscher College al plaatsvindt. Een voorbeeld van het betrekken van een sleutelfiguur bij een incident is als volgt:

“Ik heb wel een zaak gehad van een meisje, dat is die smaad laster zaak, maar daar heeft school ook wel meteen op geanticipeerd door ook de moeder van de dader uit te nodige op school voor een gesprek. Vervolgens hebben ze mij eigenlijk alle ruimte gegeven, de vrijheid gegeven om die zaak op die manier op te pakken. Dus ik heb slachtoffer en dader met elkaar laten praten en dat is hopelijk de wereld uit.”

Sleutelfiguur 4

Tenslotte geeft sleutelfiguur 1 aan dat de wijkbewoners niet betrokken worden bij het schoolveiligheidsbeleid en dat de wijkbewoners alleen in aanraking komen met schoolveiligheid als ze direct aan de school of via de politie een onveilige situaties door leerlingen aangeven.

Naast de beleidsinstrumenten van de Documentanalyse benoemen respondenten de volgende: Camera's in school, het niet dragen van capuchon en petten, geen jas in de les maar in de kuis, de hele school heeft tegelijk pauze, de onderbouw mag het schoolplein niet af, er zijn centrale pauzeplekken, geen tik- of balspellen in school en leerlingen naar huis sturen als school klaar is voor hen. Daarnaast wordt door onderwijzer 2 en 3 gesproken over veiligheidsprotocollen die afgesproken zijn. Bij escalatie in de klas moet de conciërge, de leerling coördinator of teamleider ingeschakeld worden om ondersteuning te bieden. Verder heeft het Roemer Visscher College sinds dit jaar iemand van Halt een dag in de week zitten om onveilig gedrag aan te pakken en is er een TOM-klas (Team Onderwijs op Maat) waarbij een leerlingcoach aan de slag gaat met leerlingen die vanwege gedragsproblemen niet binnen de klas kunnen functioneren. Verder benoemen onderwijzer 1,3 en 4 de leerlingenraad als een vorm van preventief beleid, waarbij leerlingen worden betrokken en bewust gemaakt van veiligheid op school.

Leerlingen benoemen vooral de regels waarbij aangegeven wat ze niet mogen: geen mobieltje in de klas, geen foto's maken van andere., geen pet of capuchon dragen, geen jas in de les. Wat de leerlingen ook opvalt, is dat hun onderwijzers goed toezicht houden. Leerling 2,3 en 4 geven aan dat het helpt om met de onderwijzers te praten over problemen op school en zeggen leerling 1 en 2 dat de leerlingenraad een goede manier is om problemen aan te

kaarten. Verder geven leerlingen aan dat een aantal regels duidelijk worden uitgesproken, maar dat sommige regels niet bekend of duidelijk zijn onder de leerlingen en dat vooral aandacht gaat naar regels waar consequenties aan zitten.

Onderwijzer 2 en 3 vinden dat het beleid goed preventief gericht is, wat zou zorgen voor minder incidenten en een beter veiligheidsgevoel. Daaraan voegt onderwijzer 4 toe dat het beleid een goede structuur op school geeft, waardoor onderwijzers juist kunnen handelen en weten wat hun taken zijn. De directie van het Roemer Visscher College zou volgens onderwijzer 3 goed op de hoogte zijn van de problemen doordat de school in contact staat met externe partijen en input haalt vanuit de leerlingenraad. De leerlingen zijn het eens dat de directie de problemen goed kent, wat komt door de ervaren onderwijzers die op school lopen en de goede consequenties volgens leerling 2. Toch zegt leerling 1 dat de regels nog strenger mogen.

4.3.4. Resultaten Community policing en veiligheid

De onderwijzers zeggen dat het schoolveiligheidsbeleid ervoor heeft gezorgd dat er minder incidenten plaatsvinden dan voorheen. Onderwijzer 4 en leerling 4 voegen daaraan toe dat het vooral fysieke incidenten verminderd zijn en dat te maken heeft met de duidelijkheid over wat het schoolveiligheidsbeleid is.

“Iedereen weet er is Halt op school. Dus leerlingen vermijden gewoon echt geweld, proberen het vaak in een vorm van misschien weer pesten dat op te pakken. Dat gaat niet helemaal weg, maar dat echt fysiek vechten, en dat is echt veel minder.”

Onderwijzer 4

Tevens benoemen leerling 1 en 3 dat de duidelijkheid van de consequenties ook zorgen dat leerlingen minder snel incidenten zullen veroorzaken, bijvoorbeeld schorsing of betrekken van ouders. Binnen het schoolveiligheidsbeleid noemt onderwijzer 2 de camera's als invloedrijk alternatief op het verminderen van vechtpartijen, vandalisme en stelen. Leerling 2 sluit zich hierbij aan en zegt dat de leerlingen weten dat er camera's hangen, waardoor leerlingen niet zomaar een gevecht zullen starten. Bovendien zorgen volgens leerling 3 en 4 gesprekken tussen leerlingen en docenten voor vermindering van incidenten.

Over online onveiligheid zet onderwijzer 2 dat bewijs lastig te achterhalen is en dat vaak pas gehandeld kan worden als een leerling dit durft aan te kaarten. Door leerling 2 en 3 wordt benoemd dat inderdaad online onveilige incidenten plaatsvinden, maar vooral buiten school. Zij benoemen de regels zoals het verbod van mobieltjes in de les en het verbod op foto's van elkaar maken en doorsturen zonder toestemming. Leerling 3 zegt wel dat door de

scherpere regels en duidelijke consequenties het foto's van elkaar maken en doorsturen minder is binnen school.

Verder vonden onderwijzers en leerlingen risicopercepties inschatten lastig. De onderwijzers hadden over het algemeen het idee dat binnen het Roemer Visscher College niet meer incidenten plaatsvinden dan gemiddeld op andere scholen. Volgens onderwijzer 2 en 3 is het risico op incidenten groter voor onderwijzers die nieuw zijn dan voor onderwijzers die al langer op het Roemer Visscher College werken. Er is begeleiding voor nieuwe docenten, maar dit is voornamelijk vakinhoudelijk. Daarnaast vindt onderwijzer 4 het schoolveiligheidsbeleid nog niet scherp genoeg, waardoor buitenstaanders nog te makkelijk de school binnen kunnen komen. Tevens zegt leerling 2 dat de camera's zorgen voor een kleinere kans om in een gevecht te belanden.

De al eerder benoemde camera's zorgen bij onderwijzer 2 en leerling 2 voor een veilig gevoel, opluchting en zelfverzekerdheid. Ook de protocollen geven een groter veiligheidsgevoel bij onderwijzer 2. Voor onderwijzer 3 zijn de protocollen en de veiligheidsfuncties die zorgen voor een veiligheidsgevoel. Onderwijzer 4 voelt door de regels een rust, vooral doordat de onderwijzer weet dat bij problemen collega's komen ondersteunen. Verder noemt leerling 1 dat de kluisjescontrole ervoor zorgt dat de angstgevoelens laag zijn. Voor leerling 4 en zijn vrienden zorgt het handelen van de onderwijzers een veilig gevoel, waardoor ze vrolijk en zelfverzekerd door de school lopen. Toch benoemen onderwijzer 1 en leerling 1 dat nieuwe regels boosheid kan veroorzaken, wat door onderwijzer 1 opgemerkt werd bij het introduceren van het deurbeleid.

Voor zowel onderwijzers als leerlingen was risicomijdend gedrag een complex concept. Toch zijn er een aantal antwoorden vanuit de onderwijzers gekomen. Als eerste geeft onderwijzer 2 aan dat leerlingen de afgelopen jaren meer wapens droegen op school als verdediging van zichzelf. Het aanscherpen van het schoolveiligheidsbeleid door locker en tassencontroles vanuit de politie heeft ervoor gezorgd dat leerlingen juist minder wapens dragen op school. Onderwijzer 3 benoemt dat het verscherpen van regels twee kanten op kunnen gaan. Soms kunnen leerlingen juist agressiever worden naar onderwijzers in de klas door onveiligheidsgevoelens. Daartegenover staat dat de verscherping van de regels in de klas kan zorgen voor een betere groepsdynamiek, waardoor leerlingen zich veiliger gaan voelen en geen risicomijdend gedrag hoeven te vertonen. Als laatste gaf onderwijzer 4 aan dat het risicomijdend gedrag van leerlingen die eerst geweld gebruikte hier vaker vanaf stappen, omdat ze weten dat Halt en camera's aanwezig zijn op school. Bovendien weten de leerlingen dat op geweld een zwaardere consequentie en hoger risico om gepakt te worden zit, waardoor ze van geweld overstappen op mondelinge pesterijen.

5 Discussie en conclusies

5.1 Discussie Community Policing

Het Roemer Visscher College heeft een probleemoplossend schoolveiligheidsbeleid geschreven, waarbij betrokkenheid en decentraal beleidsvoering centraal staan. Dit is te herkennen aan de implementatie van het beleid Veiligheid op School, veiligheidsfuncties en -teams, anti-pestprotocol, deurbeleid en betrekken van onderwijzers en externe partijen bij beleidsvorming. De probleemidentificatie is hoog doordat het een kleine school is en onderwijzers hun leerlingen goed kennen. Leerlingen en onderwijzers hebben vertrouwen in het schoolveiligheidsbeleid en denken dat het resultaat verder verbeterd kan worden door het beleid strenger mag te maken.

Onderwijzers gebruiken hun discretionaire ruimte, omdat zij zelf gemotiveerd zijn om veiligheidsproblemen zo goed mogelijk aan te pakken. Bij decentralisatie van beleid wordt in de interviews vooral benoemd dat het nationale veiligheidsbeleid beperkend werkt. Wel kunnen onderwijzers volgens de interviews hun discretionaire ruimte gebruiken bijvoorbeeld bij het anti-pestprotocol: mentoren leggen de verantwoording van pesterijen bij leerlingen direct bij de anti-pest coördinator, in de veronderstelling dat deze strakke aanpak betere resultaten heeft dan de originele implementatie. Ook gebruiken ze discretionaire ruimte door toiletten in de pauzes bij de klaslokalen te vergrendelen om daar ophoping te voorkomen. Omdat daar geen toezicht is zou ophoping daar tot incidenten kunnen leiden.

Het beleid is er echt op gericht om de betrokkenheid van de hele community zo hoog mogelijk te maken. In de interviews zeggen onderwijzers zelf dat ze goed worden betrokken bij het schoolveiligheidsbeleid. De enquêtes voor onderwijzers en gesprekken met de directie leiden tot een sterke probleemidentificatie. Daarnaast zeggen onderwijzers en leerlingen in interviews dat het toezichthouden van onderwijzers leidt tot vermindering van incidenten. De hogere betrokkenheid van onderwijzers zorgt daarmee voor verbetering van de schoolveiligheid. Leerlingen worden betrokken via enquêtes en de leerlingenraad. De ouders en verzorgers van leerlingen worden vooral betrokken als er een incident heeft plaatsgevonden. Sleutelfiguren worden betrokken om advies te geven en incidenten te voorkomen.

Toch wordt nog niet de hele community even sterk betrokken. Er zijn bijvoorbeeld nieuwe onderwijzers die zich weinig bezighouden met en betrokken worden bij het schoolveiligheidsbeleid. Ook leerlingen zijn minder betrokken, wat niet alleen door leerlingen wordt gevoeld, maar ook wordt beaamd door onderwijzers en sleutelfiguren. Binnen de sleutelfiguren staat de jongerenwerker niet in contact met het Roemer Visscher College,

doordat het contact is vervaagd. Tenslotte is de wijk ook nauwelijks betrokken bij de school, alleen als er incidenten zijn tussen de leerlingen en wijkbewoners.

5.2 Discussie community policing en veiligheid

Pesten is het meest voorkomende incident, voornamelijk tussen de leerlingen en met uitzondering tussen onderwijzers. Leerlingen benoemen dit niet in de interviews, maar laten in het tevredenheidsonderzoek en de enquêtes wel blijken dat pesten het meest voorkomt. Dit verschil tussen onderzoeksmethodes kan te maken hebben met de anonimiteit die enquêtes bieden, maar kan ook komen door de hogere aantallen enquêtes dan interviews die zijn afgenomen. Het Anti-pestbeleid dateert van voor 2021 en daarom is het tevredenheidsonderzoek goed vergelijkingsmateriaal. In die vergelijking zijn er geen verandering in de frequentie van het voorkomen van pestincidenten te zien. De frequentie van pestincidenten is nog te hoog. Het anti-pestbeleid werkt dus nog niet goed genoeg. Bovendien kwam uit de enquêtes dat er een ontevredenheid is over het Anti-pestbeleid. Dit werd bevestigd door het tevredenheidsonderzoek. De frequentie van pesten is hoger bij eersteklassers dan de hogere leerjaren. De eersteklassers zouden dit doen vanwege de bewijsdrang die ze hebben tegenover andere leerlingen, doordat ze nieuw op school zijn en hun plek binnen de sociale hiërarchie van hun klas en de school proberen in te nemen.

In de frequentie van het voorkomen van geweld is wel een verandering over tijd te zien. De frequentie van geweld vermindert, dit komt door gesprekken tussen onderwijzers en leerlingen, toezicht door onderwijzers, duidelijke regels en camera's. Bovendien heeft het Roemer Visscher College in 2021 besloten om het schoolveiligheidsbeleid aan te scherpen. Reden waardoor leerlingen waarschijnlijk minder vechtpartijen hebben is doordat ze zich meer geobserveerd voelen. Daarnaast benoemen leerlingen specifiek de consequenties schorsen en inlichting van ouders. Naast vermindering in vechtpartijen is er ook een vermindering in het dragen van wapens door leerlingen. De tassen- en lockercontroles lijken goed te werken: elk wapen dat is onderschept is er een minder en het gevoel van risico om betrapt te worden zorgt ervoor dat leerlingen hun wapens thuislaten. Bovendien geldt een positieve spiraal: de stijging van het veiligheidsgevoel kan zorgen, dat leerlingen het minder nodig vinden om een wapen tot hun beschikking te hebben. Dit beleid heeft alleen invloed op de veiligheid binnen de school: buiten school plegen leerlingen meer geweldsincidenten dan binnen school. Dit kan te maken hebben met minder toezicht buiten school.

Het criminele gedrag van leerlingen omvat stelen van fietsen, vandalisme of criminaliteit buiten school, er is weinig criminaliteit binnen school. Tussen de resultaten van het tevredenheidsonderzoek en de enquêtes is een verschil te zien: in het tevredenheidsonderzoek scoort criminaliteit hoog en in de enquêtes scoort criminaliteit laag.

Het verschil in resultaten zou kunnen komen door het verschil in formulering. In het tevredenheidsonderzoek zijn de woorden “vernielen” en “stelen” gebruikt en in de enquêtes het woord “criminaliteit.” Het woord criminaliteit zou zwaarder kunnen klinken dan vernielen of stelen, waardoor leerlingen in het tevredenheidsonderzoek eerder criminaliteit durfden te benoemen. De uitvoering van het beleid werkt: gesprekken tussen onderwijzers en leerlingen, toezicht door onderwijzers, duidelijke regels en camera’s werken preventief.

De frequentie van voorkomen van discriminatie lijkt in eerste instantie onduidelijk. In de enquêtes geven leerlingen aan vaak discriminatie te zien, maar er weinig slachtoffer van te zijn. Het tevredenheidsonderzoek geeft aan dat leerlingen toch vaak slachtoffer zijn. In de interviews wordt duidelijk dat er tussen de respondenten verschil is in definitie van discriminatie en de perceptie van het voorkomen, waardoor niet alle discriminatie als zodanig wordt erkend. Er is discriminatie op etniciteit en seksuele voorkeur. Door het grote aantal etniciteit op school, elk met hun eigen normen, waarden en gewoonte, ontstaat een wijziggevoel, waardoor ruimte ontstaat voor discriminatie. Discriminerende opmerkingen op etniciteit zijn mogelijk genormaliseerd, waardoor gedacht kan worden dat discriminatie niet aanwezig is. Discriminatie op seksuele geaardheid kan te maken hebben met geloofsovertuigingen waarbij homoseksualiteit niet genormaliseerd en geaccepteerd is. Het is onbekend of er beleid is op discriminatie.

Door onderwijzers worden nog andere incidenten geïntroduceerd: ruzie en irritant gedrag. Beide komen regelmatig voor, wat zou kunnen komen door de laagdrempeligheid van de incidenten en de lichte consequenties. Bovendien lijkt het belangrijk om proactief beleid te maken op ruzie en irritant gedrag, omdat ze een stap kunnen zijn richting geweld of criminaliteit. Omdat deze typen incidenten niet bij de opzet van het onderzoek zijn meegenomen, ontbreken hierover specifieke vragen in de enquêtes en interviews.

Uit de enquêtes kwam naar voren dat risico op incidenten op school over het algemeen goed was, terwijl in het tevredenheidsonderzoek toch meer dan een kwart zich niet veilig voelde op school. Doordat ondertussen een verscherping van het schoolveiligheidsbeleid heeft plaatsgevonden en het aantal incidenten verminderd is, gaat het hierbij waarschijnlijk om een daadwerkelijke verandering. De persoonlijke risicoperceptie is positiever dan de algemene risicoperceptie. Een mogelijke oorzaak is dat onderwijzers en leerlingen meer verhalen over incidenten horen en zien dan waar ze zelf bij betrokken zijn. De pauze en het schoolplein voelen het meest onveilig: reden kan zijn dat er meer sociale interacties zijn tussen leerlingen met risico op incidenten, terwijl toezicht houden lastiger is. Door de opzet van het onderzoek als triangulatie in plaats van mixed-methods kon in de interviews niet verder gevraagd worden op pauzes en het schoolplein als onveilige plekken. Verder hebben leerlingen die een slechtere band hebben met hun medeleerlingen een hoger risico op betrokkenheid bij incidenten. Ook zijn nieuwe onderwijzers kwetsbaarder voor incidenten: zij

kennen vaak de leerlingen en het veiligheidsbeleid nog niet goed genoeg, waardoor leerlingen ze provoceren en incidenten veroorzaken.

Voor het aspect affectieve veiligheid geldt dat de gevoelens en emoties vooral positief zijn. Onderwijzers en leerlingen komen vaak met een blij en fijn gevoel naar school. Dit kan verbonden aan de hoge mate van veiligheidsgevoel die onderwijzers en leerlingen hebben, wat volgens hen zelf komt door tassen- en lockercontroles, veiligheidsfuncties, veiligheidsprotocollen en camera's. Net als bij risicoperceptie zijn de gevoelens en emoties in persoonlijke zin positiever dan in algemene zin. Bij onderwijzers blijken de angstgevoelens in algemene zin uit de alertheid die zij hebben op de veiligheid van de leerlingen. Deze alertheid komt waarschijnlijk door de grotere hoeveelheid incidenten die tussen leerlingen plaatsvinden en het verantwoordelijkheidsgevoel vanuit de functie van onderwijzers. Het schoolveiligheidsbeleid heeft een belangrijke invloed op de emoties en gevoelens. De invloed is groter op de algemene veiligheid dan de persoonlijke veiligheid. Net als bij risicoperceptie zouden leerlingen denken dat het schoolveiligheidsbeleid is geschreven voor degene die betrokken zijn bij incidenten en dat zijn zij niet zelf. Waarom het schoolveiligheidsbeleid meer invloed lijkt te hebben op algemene veiligheid kan niet geduid worden. Hiervoor zouden specifiekere enquêtevragen opgesteld moeten worden. Daarnaast komen angstgevoelens omhoog als er incidenten plaatsvinden, waardoor preventief beleid belangrijk lijkt om angstgevoelens te voorkomen. Bijvoorbeeld bij onderwijzers die zichzelf niet instaat achten fysiek in te grijpen, leidt dit tot angst voor controleverlies bij incidenten.

Zowel bij onderwijzers als bij leerlingen is er een lage mate van risicomijdend gedrag. In het tevredenheidsonderzoek zijn de signalen voor risicomijdend gedrag relatief hoog. De verandering over tijd kan te maken hebben met de verscherping van het schoolveiligheidsbeleid. Bovendien is het tevredenheidsonderzoek gehouden tijdens de coronapandemie; dit zou het beeld ook enigszins kunnen vertekenen. Doordat de situatie op school minder snel gewoon werd, konden leerlingen minder wennen aan de schoolsituatie, waardoor ze ook vaker aangepast gedrag vertoonden. Het risicomijdend gedrag dat plaatsvindt is voornamelijk groepsvorming. Deze groepsvorming kan zorgen voor een veiligheidsgevoel, maar leerlingen zijn zich waarschijnlijk niet bewust van potentiële negatieve gevolgen van groepsvorming: binnen vriendengroepen bestaat groepsdruk waardoor leerlingen ander gedrag gaan vertonen, dit kan vandalistisch of crimineel gedrag zijn. Verder herkennen onderwijzers risicomijdend gedrag bij leerlingen die juist conflicten opzoeken. Leerlingen zelf geven aan dat ze docenten opzoeken voor hulp. Het verschil is er waarschijnlijk doordat de geïnterviewde leerlingen niet betrokken zijn geweest bij (ernstige) incidenten en een goede band hebben met docenten, waardoor ze makkelijker naar een onderwijzer stappen. Onderwijzers zijn door hun toezichthoudende rol vaker betrokken bij conflicten. Zoals eerder besproken is wapenbezit recent afgenomen door toegenomen controles; dit kan ook

worden gezien als een afname van risicomijdend gedrag. Ook de aanwezigheid van Halt, de camera's en duidelijke consequenties zorgen dat risicomijdend gedrag vermindert. Onderwijzers geven aan dat hogere straffen zullen werken om het risicomijdende gedrag te verlagen. Uit de literatuur blijkt dat hogere straffen juist op langere termijn voor meer incidenten zorgen (Kupchik, 2016). Verscherping van beleid op andere manieren zou eventueel wel een oplossing kunnen zijn. Verscherping van beleid zorgt op langere termijn voor een betere groepsdynamiek, waardoor het veiligheidsgevoel stijgt en daardoor minder risicomijdend gedrag nodig is.

5.3 Conclusies en aanbevelingen

De hoofdvraag van dit onderzoek vraagt om een verbanden te vinden tussen de mate van *community policing* binnen het Roemer Visscher College en de invloed hiervan op de objectieve en subjectieve veiligheid van de school. Hiervoor zijn een aantal conclusies opgesteld.

Binnen het Roemer Visscher College is er tussen 2021 en nu vermindering te zien van zwaardere incidenten. De objectieve veiligheid van de school is gestegen. Gesprekken tussen onderwijzers en leerlingen, toezicht door onderwijzers, duidelijke regels, duidelijke consequenties en camera's hebben aan de verandering bijgedragen. Criminaliteit door leerlingen vindt vooral buiten school plaats. Ook online veiligheid binnen school is verbeterd: het verbod op mobieltjes in de les en duidelijke communicatie over privacy beleid lijkt te werken. Ander beleid voor online veiligheid binnen school is heel moeilijk te maken.

Er wordt gediscrimineerd op etniciteit en seksuele geaardheid. Het normaliseren van opmerkingen over etniciteit zorgt dat onderwijzers en leerlingen zich hier minder bewust van zijn. Ook een tekort aan discriminatiebeleid en de communicatie ervan draagt hieraan bij. De frequentie van pesten is niet veranderd sinds 2021; het blijft het meest voorkomende incident. Het pestbeleid lijkt vooral onder eersteklassers nog niet goed genoeg te werken. Ruzies en irritant gedrag komen regelmatig voor en kunnen leiden tot andere vormen van incidenten en escalatie.

De persoonlijke risicoperceptie is lager dan de algemene risicoperceptie. De pauze en het schoolplein worden als minst veilig ervaren, wat komt door het hogere risico op incidenten door meer sociale interacties. Het veiligheidsgevoel op school is hoog: de intensieve controles werken. Bij affectieve veiligheid geven onderwijzers aan alertheid te voelen voor leerlingen. De algemene affectieve veiligheid van leerlingen is gevoelig voor het schoolveiligheidsbeleid.

Bij risicomijdend gedrag gaat het vooral om de groepsvorming en groepsdruk. Groepsdruk kan leiden tot vandalisme en criminaliteit, maar groepsvorming kan ook positieve

invloed hebben op het veiligheidsgevoel. Risicomijdend gedrag dat juist kan leiden tot escalaties, zoals conflict opzoeken en wapens dragen, wordt verminderd door verscherping van beleid: controles, camera's, betrekking van Halt en duidelijke consequenties.

Om vanuit *community policing* de objectieve veiligheid en subjectieve veiligheid te verbeteren zijn een achttal aanbevelingen opgesteld:

1. De incidentenregistratie van het Roemer Visscher College monitort alleen de ernstige incidenten, maar deze registratie zal moeten gelden voor alle soorten incidenten, zodat de probleemidentificatie verbeterd en escalatie voorkomen kan worden.
2. Het anti-pestbeleid moet verbeterd worden, zodat het ook eersteklassers aanspreekt. Het probleem lijkt te liggen bij bewijsdrang die voortkomt uit onduidelijkheid over de sociale hiërarchie op school. Door leerjaar- en school-breed projecten te organiseren kan ervoor worden gezorgd dat leerlingen elkaar en hun plek sneller en beter leren kennen.
3. Om het schoolplein en de pauzes een fijnere plek te maken is ook een vorm van positief beleid nodig. Binnen projecten kan beter gestuurd worden op sociaal wenselijk en risicomijdend gedrag. Door regelmatig tijdens de pauzes een activiteit te organiseren, kan samenhang en positieve interactie gecreëerd worden.
4. De school kan meer aandacht besteden aan discriminatie door voorlichting te geven en regels en verwachtingen meer op te nemen in het schoolveiligheidsbeleid. Dit beleid moet ook goed gecommuniceerd worden. De normalisering van het ongewenste gedrag moet worden aangepakt.
5. Betrokkenheid van ouders, sleutelfiguren en eventueel de wijk kunnen problemen sneller geïdentificeerd worden en kan toezicht binnen de wijk gecreëerd worden. Online onveiligheid en criminaliteit vinden vooral plaats buiten school waar regels en toezicht te weinig aanwezig zijn. Bij Wijkz biedt het jongerenwerk een fijne en veilige plek voor jongeren en zorgt de plek dat jongeren minder snel uit verveling bij incidenten betrokken raken. Bovendien is het jongerenwerk een vorm van supervisie.
6. Men kan eerder met ouders in gesprek gaan over de leerlingen zodat problemen eerder geïdentificeerd worden en incidenten worden voorkomen.
7. De betrokkenheid van wijkbewoners kan ook zorgen voor toezicht op jongeren. Om de wijk te betrekken zou de school faciliteiten zoals het restaurant, de sporthal en fietswerkplaats kunnen inzetten en promoten in de wijk.
8. Door nieuwe onderwijzers in het begeleidingstraject te betrekken bij het veiligheidsbeleid, zullen ze gericht op veiligheid meer handelingsvaardig worden. Nieuwe onderwijzers worden nu nog te weinig betrokken bij het schoolveiligheidsbeleid, waardoor bij hen vaker incidenten ontstaan.

De onderzoeksvraag is beantwoord en hieruit zijn een achttal aanbevelingen opgesteld voor het Roemer Visscher College. Om dieper te kunnen ingaan op specifieke bevindingen en de resultaten te generaliseren kan worden besloten tot het uitvoeren van vervolgonderzoeken. Voor een grotere nauwkeurigheid verdient het aanbeveling om een onderzoek te doen waarbij de hoeveelheid enquêtes en de compleetheid daarvan verhoogd worden. Bij afname van enquêtes zou de school meer betrokken kunnen zijn om te zorgen voor een betere participatie en controle op het afronden van de enquêtes. Verder is voor meer inzicht in ruzie en irritant gedrag, en voor het voorkomen van incidenten op het schoolplein en in de pauzes, een vervolg wenselijk; dit zou in de vorm van een mixed-methods onderzoek kunnen worden opgezet zodat ook van tussenresultaten gebruik gemaakt kan worden in de opzet van vragenlijsten. Ook kan vervolgonderzoek gedaan worden om conclusies te generaliseren. Er zou bijvoorbeeld bij verschillende scholen in eenzelfde context een soortgelijk onderzoek gedaan kunnen worden. Uit de resultaten kunnen de scholen dan ook van elkaar leren over het gebruik van *community policing* om veiligheid te verbeteren.

Referentielijst

Afkinich, J., & Klumpner, S. (2018). Violence prevention strategies and school safety. *Journal of The Society for Social Work and Research*, 9(4), 637–650.

<https://doi.org/10.1086/700656>

Algemene Onderwijsbond (2019). *Passend onderwijs schaaft leerlingen*. AOb. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://www.aob.nl/actueel/artikelen/te-veel-leerlingen-hebben-geen-baat-bij-passend-onderwijs/>

Algemene Onderwijsbond. (2024). Kritiek groeit op aanpak lerarentekort: “Er is méér nodig”. AOb. Geraadpleegd op 13 april 2024, van

<https://www.aob.nl/actueel/artikelen/kritiek-groeit-op-aanpak-lerarentekort-er-is-meer-nodig/>

ANP. (2023a). *Ongeveer 70 steekincidenten door tieners in 2022. Kijk op de kaart of er bij jou in de buurt werd gestoken*. Noordhollands Dagblad. Geraadpleegd op 1 december 2023, van https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20230102_58121924

ANP. (2023b). *Amsterdam gaat miljoenen investeren in aanpak schoolveiligheid*. Noordhollandsdagblad.nl. Geraadpleegd op 1 december 2023, van https://www.noordhollandsdagblad.nl/cnt/dmf20230630_13505114

Babbie, E. (2016). *The practice of social research*. Cengage Learning

Berryessa, C. M., & Caplan, J. M. (2020). Cognitive and Affective Processing of risk Information: A survey experiment on Risk-Based Decision-Making related to crime and public safety. *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02222>

Brogden, M., & Nijhar, P. (2013). *Community policing: national and international models and approaches*. Willan Pub. <https://doi.org/10.4324/9781843925798>

Bucher, K. T., & Manning, M. L. (2005). *Creating Safe Schools*. *The Clearing House*, 79(1), 55–60. <http://www.jstor.org/stable/30182108>

Bureau of Justice Assistance. (1994). *Understanding community policing: a framework for action*. Geraadpleegd op 9 december 2023, van <https://www.ojp.gov/pdffiles/commpp.pdf>

Cesare, N., Spiro, E. S., Lee, H., & McCormick, T. H. (2016). Examining community policing on Twitter: Precinct use and community response. In *Lecture Notes in Computer Science* (pp. 155–167). https://doi.org/10.1007/978-3-319-47880-7_10

Clapper, V. A., & Konig, D. (1998). Citizen participation through small group activities: The possibilities for Community Policing in South Africa. *Africanus*, 28(1), 49–65. <http://www.africabib.org/rec.php?RID=174680791>

De Haan, A., & Dibi, S. (2022). *Het belang van de context en omgeving van de school*. Onderwijskennis.nl (NRO). Geraadpleegd op [dag maand jaar], van www.onderwijskennis.nl/node/1885

Den Haag Zuidwest (2023). *Veiligheid & Leefbaarheid - Den Haag Zuidwest*. Geraadpleegd op 4 december 2023: <https://zuidwestopznbest.denhaag.nl/veiligheid-leefbaarheid/>

Eysink Smeets, M., Van Noije, L., Iedema, J., Spithoven, R., Glas, I., Jennissen, R., & WODC (2018). *Onveiligheidsgevoelens*. Justitiële Verkenningen, 44, p. 6. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502018044006001>

Fonagy, P., Twemlow, S. W., Vernberg, E. M., Nelson, J., Dill, E. J., Little, T. D., & Sargent, J. (2009). A cluster randomized controlled trial of child-focused psychiatric consultation and a school systems-focused intervention to reduce aggression. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(5), 607–616. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.02025.x>

Gemeente Den Haag (2020). *Zuidwest in cijfers*. Geraadpleegd op 13 april 2024, van [https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/10214966/1/RIS308973 Bijlage 2 Factsheet sZW](https://denhaag.raadsinformatie.nl/document/10214966/1/RIS308973_Bijlage_2_Factsheet_sZW)

De Jong, F. (2021, 2 augustus). *Scholier steekt klasgenoot na sneeuwballengevecht: OM wil celstraf en tbs*. *Omroepbrabant.nl*. Geraadpleegd op 1 december 2023, van <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/3428299/scholier-steekt-klasgenoot-na-sneeuwballengevecht-om-wil-celstraf-en-tbs>

Juvonen, J. (2001). School violence: Prevalence, fears, and prevention. In *RAND Corporation eBooks*. <https://doi.org/10.7249/ip219>

Kessler, A. S. (2005). *Representative versus direct democracy: The role of informational asymmetries*. *Public Choice*, 122(1–2), 9–38. <https://doi.org/10.1007/s11127-005-1682-x>

Kopaneva, I. (2015). *Left in the dust: employee constructions of mission and vision ownership. International journal of business communication*, 56(1), 122–145.
<https://doi.org/10.1177/2329488415604457>

Kosti, R., Alvarez, J. M., Recasens, A., & Lapedriza, À. (2017). EMOTIC: Emotions in Context Dataset. *Massachusetts Institute of Technology*.
<https://doi.org/10.1109/cvprw.2017.285>

Kragten, R. (2023). *Kabinet trekt 200 miljoen extra uit voor aanpak kwetsbare wijken. rtlnieuws.nl*. Geraadpleegd op 11 december 2023, van
<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/politiek/artikel/5389970/kabinet-trekt-200-miljoen-extra-uit-voor-kwetsbare-wijken>

Kupchik, A. (2016). Effective school crime prevention. In *The Real School Safety Problem : The Long-Term Consequences of Harsh School Punishment* (p. 26). University of California Press.

Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA01001749>

Lodewijckx, I. (2021). *De participatieladder en de verschillende vormen van burgerparticipatie*. Blog CitizenLab. Geraadpleegd op 7 januari 2024, van
<https://www.citizenlab.co/blog/civic-engagement-nl/participatieladder-digitale-tijdperk/?lang=nl>

Maguire, E. R., Johnson, D., Kuhns, J. B., & Apostolos, R. (2017). The effects of community policing on fear of crime and perceived safety: findings from a pilot project in Trinidad and Tobago. *Policing & Society*, 29(5), 491–510.
<https://doi.org/10.1080/10439463.2017.1294177>

Mayer, M. J., & Jimerson, S. R. (2019a). *Conceptual foundations and ecological influence of school violence, bullying, and safety. In School safety and Violence Prevention: science, practice, policy. American Psychological Association eBooks*.
<https://doi.org/10.1037/0000106-000>

Mayer, M. J., & Jimmerson, S. R. (2019b). *School-community collaborations to promote school safety. In School safety and violence prevention: Science, practice, policy. American Psychological Association*. <https://psycnet-apa-org.ezproxy.leidenuniv.nl/fulltext/2018-36942-012.pdf>

Michels, A. (2011). De democratische waarde van burgerparticipatie: interactief bestuur en deliberatieve fora. *Bestuurskunde*, 20(2), 75–84.
<http://dspace.library.uu.nl/bitstream/1874/231551/1/Democratischewaardevanburgerparticipatie+Michels.pdf>

De Minister van Veiligheid en Justitie (2015). *Wet van 4 juni 2015 tot wijziging van enige onderwijswetten in verband met het invoeren van de verplichting voor scholen zorg te dragen voor de veiligheid op school*. In <https://zoek.officielebekendmakingen.nl>. Geraadpleegd op 24 november 2023, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2015-238.pdf>

Ministerie van Algemene Zaken & Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). *Training onderwijspersoneel. Veilig Leren en Werken in het Onderwijs*. Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 14 april 2024, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/training-onderwijspersoneel>

Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (2023). *Forse investeringen in 20 kwetsbare stedelijke gebieden*. Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 11 december 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/06/12/forse-investeringen-in-20-kwetsbare-stedelijke-gebieden>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (z.d.). *Wat is een VOG?* Justis.nl. Geraadpleegd op 28 maart 2024, van <https://www.justis.nl/producten/verklaring-omtrent-het-gedrag/wat-is-een-vog>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (2023). *De staat van het Onderwijs 2023*. Inspectie van het Onderwijs. Geraadpleegd op 13 april 2024, van <https://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/onderwijsinspectie/documenten/rapporten/2023/05/10/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2023/Staat+van+het+Onderwijs+2023.pdf>

Mohanty, S., & Mohanty, R. K. (2014). *Community policing as a public policy: challenges and recommendations*. Cambridge Scholars Publishing.

National Association of School Psychologists (2013). *Rethinking School Safety: Communities and Schools Working Together*. Nasponline.org. Geraadpleegd op 29 november 2023, van https://www.nasponline.org/Documents/Research%20and%20Policy/Advocacy%20Resources/Rethinking_School_Safety_Key_Message.pdf

Neyman, E. (1934). On the Two Different Aspects of the Representative Method: The Method of Stratified Sampling and the Method of Purposive Selection. *Journal Of The Royal Statistical Society*, 97(4). <https://doi.org/10.2307/2342192>

Nilsen, P., Hudson, D. S., Kulkberg, A., Timpka, T., Ekman, R., & Lindqvist, K. (2004). Making sense of safety. *Injury Prevention*, 10, p. 71–73. <https://doi.org/10.1136/ip.2004.005322>

NOS (2018). Het Nederlandse onderwijs glijdt af: al 20 jaar daalt niveau, zegt Inspectie. NOS. <https://nos.nl/artikel/2226821-het-nederlandse-onderwijs-glijdt-af-al-20-jaar-daalt-niveau-zegt-inspectie>

Oppelaar, J., & Wittebrood, K. (2006). Angstige burgers : de determinanten van gevoelens van onveiligheid onderzocht. Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 21 december 2023, van <https://www.narcis.nl/publication/RecordID/oai:tudelft.nl:uuid:aaed8a0e-3446-4bf9-a72a-1bc754bf7c48>

Rechtbank Den Haag (2015, 9 november). *ECLI:NL:RBDHA:2015:12746*, *Rechtbank Den Haag*, C/09/475711 / HA ZA 14–1193. *Rechtspraak*. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2015:12746>

Reisig, M. D., & Kane, R. J. (2014). Community policing. In *The Oxford handbook of police and policing* (pp. 148–171). Oxford University Press. Geraadpleegd op 14 april 2024, van, <https://static1.squarespace.com/static/5b7ea2794cde7a79e7c00582/t/63029c42d198e1452ae503a9/1661115466048/police-and-policing.pdf#page=163>

Rijksoverheid. (z.d.). *Veiligheid op school*. *Rijksoverheid.nl*. Geraadpleegd op 29 november 2023, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/veiligheid-op-school>

Safety (2015). In *Merriam-Webster's online dictionary*. Retrieved from <http://www.merriam-webster.com/dictionary/safety>

School en Veiligheid Stichting (2022). *Het anti-pestprotocol*. *Schoolenveiligheid.nl*. Geraadpleegd op 9 december 2023, van <https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/wet-veiligheid-op-school/>

School en Veiligheid Stichting (2023). *Wet Veiligheid Op School*. *Schoolenveiligheid.nl*. Geraadpleegd op 1 december 2023, van <https://www.schoolenveiligheid.nl/kennisbank/wet-veiligheid-op-school/>

Singh, J. (2003). *Community policing in the context of Singapore*. *International training course visiting experts' papers*. 112, 126-139. https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No56/No56_14VE_Singh1.pdf

Sociaal en Cultureel Planbureau. (2021). Opgroeien in een kwetsbare wijk: Over buurteffecten en persoonlijke ervaringen van jongens en jonge mannen. In *Repository.scp.nl*. Geraadpleegd op 4 januari 2024, van <https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/21/Opgroeien%2Bin%2Been%2Bkwetsbare%2Bwijk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sørensen, M., & Mosslemi, M. (2019a). *Subjective and Objective Safety The Effect of Road Safety Measures on Subjective Safety among Vulnerable Road Users* (p. 6). Institute of Transport Economics. <https://kudos.dfo.no/documents/10112/files/10073.pdf>

Sørensen, M., & Mosslemi, M. (2019b). Subjective and objective safety, *Subjective and Objective Safety: The Effect of Road Safety Measures on Subjective Safety among Vulnerable Road Users*. Institute of Transport Economics. <https://kudos.dfo.no/documents/10112/files/10073.pdf>

Stephens, A., & Feldman, P. J. (2001). *Neighborhood problems as sources of chronic stress: development of a measure of neighborhood problems, and associations with socioeconomic status and health*. *Annals of Behavioral Medicine*, 23(3), 177–185. https://doi.org/10.1207/s15324796abm2303_5

Stokkom, V. B., & Toenders, N. (2009). *De sociale cohesie voorbij : actieve burgers in achterstandswijken*. <https://doi.org/10.5117/9789085550181>

Tongco, M. D. C. (2007). Purposive Sampling as a Tool for Informant Selection. *Ethnobotany Research And Applications*, 5. <https://doi.org/10.17348/era.5.0.147-158>

Twemlow, S. W., & Sacco, F. C. (2012). 5 Bullying Is a Process, Not a Person: Inviting the Community Into the School. In *Preventing bullying and school violence* (pp. 111–146). American Psychiatric Pub.c

Tuijl, C., & Zijlstra, I. F. (2017). *Sociale veiligheid in school: een handreiking voor schoolleiders*.

Urbinati, N. (2011). Representative Democracy and its critics. In *Representative democracy*. Cambridge University Press eBooks.

<https://doi.org/10.1017/cbo9780511770883.002>

Valle, A., Massaro, D., Rinaldi, T., Castelli, I., Lombardi, E., Bracaglia, E. A., Intra, F. S., & Marchetti, A. (2019). *Attachment representation, mentalization, and cognitive emotion regulation strategies at school*. *RICERCHE DI PSICOLOGIA*, 1, 83–102.

<https://doi.org/10.3280/rip2019-001006>

Van den Ban, T. (2014). *Dubbelzinnige angstgevoelens?: Een onderzoek naar de verklaring van verschillen in subjectieve veiligheid in de multifunctionele openbare ruimte*. [Masterscriptie]. Universiteit Utrecht.

VO-Raad (2021). *(Sociale) veiligheid algemeen*. *VO-raad.nl*. Geraadpleegd op 3 december 2023, van <https://www.vo-raad.nl/onderwerpen/sociale-veiligheid/wat-speelt-er>

Wartenbergh-Cras, F., Bending-Jacobs, J., & Van der Valk, I. (2021). *Evaluatie wet Veiligheid op school*. *Tweede-Kamerdebat.nl*; ECORYS & MOOZ. Geraadpleegd op 1 juli 2021, van <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=9d0ea6b3-6447-483b-b6e8-51290ea2c15e&title=Evaluatie%20Wet%20veiligheid%20op%20school.%20Eindrapport.pdf>

Williamson, T. (2008b). *The Handbook of Knowledge-based Policing : Current Conceptions and Future Directions*. In John Wiley & Sons eBooks.

<http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA90041723>

Yell, M. L., & Rozalski, M. (2000). Searching for safe schools. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(3), 187–196. <https://doi.org/10.1177/106342660000800306>

Yeung, E., & Leung, R. (2022). Understanding tourists' policing attitudes and travel intentions towards a destination during an ongoing social movement. *Journal of hospitality and tourism insights*, 6(2), 874–891. <https://doi.org/10.1108/jhti-11-2021-0312>

Appendix A: Interviews

Onderwijzer 1	= Respondent 2
Onderwijzer 2	= Respondent 3
Onderwijzer 3	= Respondent 4
Onderwijzer 4	= Respondent 6
Sleutelfiguur 1	= Respondent 1
Sleutelfiguur 2	= Respondent 5
Sleutelfiguur 3	= Respondent 7
Sleutelfiguur 4	= Respondent 8
Leerling 1	= Respondent 9
Leerling 2	= Respondent 10
Leerling 3	= Respondent 11
Leerling 4	= Respondent 12

Interviewopstelling voor leerlingen:

1) Algemene vragen

1. Wat is je naam?
2. Hoe oud ben je?
3. Welke leerstrooming volgt je op dit moment?
4. Wat zijn je hobbies?
5. Hoe zou je jezelf omschrijven?

2) Veiligheid (objectief en subjectief)

Om een idee te geven aan de respondent wordt er gevraagd om de meest veilige plek te benoemen waar de respondent zich kan bevinden, hoe dit voelt en wat de emoties zijn die hierbij omhoog komen. Daarna wordt gevraagd om de minst veilige plek waar de respondent zich kan bevinden te beschrijven, waarbij ook naar gevoelens, emoties en de ervaring wordt gevraagd.

Situaties op school

Algemeen op school

1. Wat vind je van de sfeer op school in het algemeen?
2. Hoe zou jij jezelf beschrijven in het algemeen op school? (Wat doe je en hoe ziet dit eruit?)
3. Hoe voel jij je op school?
4. Hoe jij je gedraagt op school, in welke mate heeft dit te maken met veiligheid?
 - a. Zijn er dingen die je anders doet op school dan in andere situaties?

5. Hoe jij je voelt op school, in welke mate heeft dit te maken met veiligheid?
6. Vinden er onveilige (sociale) incidenten bij je op school plaats?
 - a. In welke mate heb je het gevoel dat er iemand hiermee in aanraking zou kunnen komen?
 - i. Wat vind je hiervan?
 - b. In welke mate heb je het gevoel dat jij zelf hiermee in aanraking zou kunnen komen?
 - i. Wat vind je hiervan?

Situaties op school

1. Heb je situaties op school waar je je veilig voelt? (Voorbeelden: de les, het schoolplein, de pauze, samenwerkingsopdrachten en gym)
2. Heb je situaties op school waar je je onveilig voelt?

Veiligheid objectieve en subjectieve ervaringen:

Eerst vragen of de respondent specifieke onveilige situaties kent op de school.

1. Heb je weleens gehoord van pesterijen op school?
 - a. Wat was deze ervaring?
 - b. Wat deed jij op dit moment?
 - c. Hoe voelde je je bij deze ervaring?
 - i. Gericht op emotie vragen
 - ii. Gericht op veiligheid/onveiligheid vragen
 - d. Was dit eenmalig of gebeurt dit wel vaker?
 - e. Zou je je door deze situatie/gebeurtenis anders gedragen/Gedraag je je anders door deze ervaring dan dat je normaal zou doen? (Weer veiligste en onveiligste plek erbij betrekken)

De leerling kan een paar verschillende reacties hebben:

- Nooit van gehoord
- De leerling kan er alleen van gehoord hebben (niet ooggetuigen of bij betrokken)
- De leerling kan vertellen over het verhaal vertellen als ooggetuigen.
- De leerling kan vertellen over het verhaal als betrokkenen in het verhaal.
- De leerling kan er niet over willen praten.

Als de leerling er nooit van gehoord heeft of er niet over wil praten, dan ga je door naar het volgende onderwerp. Anders kan gevraagd worden of de leerling pesterijen ook in een andere rol heeft gemaakt (ontvanger van verhaal, ooggetuigen of betrokkene)

- Bijvoorbeeld als de leerling ontvanger van het verhaal was: Ben je ook weleens ooggetuigen of betrokken geweest bij een pesterij?

- Wat was deze ervaring?
 - Wat deed jij op dit moment?
 - Hoe voelde je bij deze ervaring?
 - Was dit eenmalig of gebeurt dit wel vaker?
 - Zou je je door deze situatie/gebeurtenis anders gedragen/Gedraag je je anders door deze ervaring dan dat je normaal zou doen? (Weer veiligste en onveiligste plek erbij betrekken)
2. Discriminatie
 3. (seksueel) overschrijdend gedrag
 4. Digitale veiligheid en sexting
 5. Criminaliteit
 6. Geweld
 7. Polarisatie, radicalisering en extremisme

2) Community policing

1. Welke veiligheidsregels en veiligheidsmaatregelen ken je die de school heeft getroffen?
2. Wat vind je van de veiligheidsregels die de school heeft opgesteld? (Decentralisatie beleid)
3. Hoe passend vind je de veiligheidsregels die de school heeft opgesteld? (Decentralisatie beleid)
4. In hoeverre vind je dat de veiligheidsregels van school de problemen op school oplossen? (Probleemoplossend)
5. In hoeverre heb je het gevoel dat de school de situatie van de veiligheid op school kent? (Probleemoplossend)
6. In hoeverre heb je het gevoel dat de school regels opstelt die ervoor zorgen dat onveilige incidenten op school minder plaatsvinden? (Probleemoplossend)
7. In hoeverre voel je je vertrouwd om jouw ervaringen over de veiligheid/onveiligheid op school te delen met school? (Community betrokkenheid)
8. In hoeverre krijgen leerlingen de ruimte om hun mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
9. In hoeverre krijg jij de ruimte om je mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
10. In hoeverre heb je het gevoel dat de school luistert naar de mening van leerlingen over de veiligheid en veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)

11. In hoeverre heb je het gevoel dat de school luistert naar jouw mening over de veiligheid en veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)

Community policing en veiligheid

1. In hoeverre denk je dat de veiligheidsregels van school het aantal incidenten die ontstaan beïnvloed?
 - a. Welke soorten incidenten worden wel/niet beïnvloed door de veiligheidsregels van school? (Pesten, discriminatie, (seksueel) overschrijdend gedrag, digitale veiligheid en sexting, criminaliteit, geweld & Polarisatie, radicalisering en extremisme)
2. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op het veiligheidsgevoel die leerlingen kunnen hebben op school?
 - a. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op jouw veiligheidsgevoel die je op school kan hebben?
3. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op de emoties die leerlingen kunnen voelen op school met betrekking tot veiligheid?
 - a. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op de emoties die jij zou kunnen voelen met betrekking tot veiligheid?
4. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels het gedrag, de houding en het handelen van leerlingen beïnvloeden?
 - a. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels het gedrag, de houding en het handelen van jou beïnvloeden?

Interview opstelling voor onderwijzers:

1) Algemene vragen

1. Wat is uw naam?
2. Hoe oud bent u?
3. Welke leerjaren geeft u les?
4. Welke leerstroming geeft u les?
5. Hoe zou u uzelf omschrijven?

2) Veiligheid (objectief en subjectief)

Om een idee te geven aan de respondent wordt er gevraagd om de meest veilige plek te benoemen waar de respondent zich kan bevinden, hoe dit voelt en wat de emoties zijn die hierbij omhoog komen. Daarna wordt gevraagd om de minst veilige plek waar de respondent

zich kan bevinden te beschrijven, waarbij ook naar gevoelens, emoties en de ervaring wordt gevraagd.

Situaties op school

Algemeen op school

1. Wat vindt u van de sfeer op school in het algemeen?
2. Hoe zou jij u zichzelf beschrijven in het algemeen op school? (Wat doet u en hoe ziet dit eruit?)
3. Hoe voelt u zich op school?
4. Hoe u zich gedraagt op school, in welke mate heeft dit te maken met veiligheid?
 - a. Zijn er dingen die u anders doet op school dan in andere situaties?
5. Hoe u zich voelt op school, in welke mate heeft dit te maken met veiligheid?
6. Vinden er onveilige (sociale) incidenten bij u op school plaats?
 - a. In welke mate heeft u het gevoel dat er iemand hiermee in aanraking zou kunnen komen?
 - i. Wat vind je hiervan?
 - b. In welke mate heeft u het gevoel dat u zelf hiermee in aanraking zou kunnen komen?
 - i. Wat vind je hiervan?

Situaties op school

1. Heeft u situaties op school waar u zich veilig voelt? (Voorbeelden: de les, het schoolplein, de pauze, samenwerkingsopdrachten en gym)
 - a. Waarom?
2. Heeft u situaties op school waar u zich onveilig voelt?
 - a. Waarom?

Veiligheid objectieve en subjectieve ervaringen:

Eerst vragen of de respondent specifieke onveilige situaties kent op de school.

1. Heeft u weleens gehoord van pesterijen op school?
 - a. Wat was deze ervaring?
 - b. Wat deed u op dit moment?
 - c. Hoe voelde u zich bij deze ervaring?
 - i. Gericht op emotie vragen
 - ii. Gericht op veiligheid/onveiligheid vragen
 - d. Was dit eenmalig of gebeurt dit wel vaker?

- e. Zou je je door deze situatie/gebeurtenis anders gedragen/Gedraag je je anders door deze ervaring dan dat je normaal zou doen? (Weer veiligste en onveiligste plek erbij betrekken)

De docent kan een paar verschillende reacties hebben:

- Nooit van gehoord
- De docent kan er alleen van gehoord hebben (niet ooggetuigen of bij betrokken)
- De docent kan vertellen over het verhaal vertellen als ooggetuigen.
- De docent kan vertellen over het verhaal als betrokkenen in het verhaal.
- De docent kan er niet over willen praten.

Als de docent er nooit van gehoord heeft of er niet over wil praten, dan ga je door naar het volgende onderwerp. Anders kan gevraagd worden of de leerling pesterijen ook in een andere rol heeft gemaakt (ontvanger van verhaal, ooggetuigen of betrokkene)

- Bijvoorbeeld als de leerling ontvanger van het verhaal was: Ben je ook weleens ooggetuigen of betrokken geweest bij een pesterij?
 - Wat was deze ervaring?
 - Wat deed jij op dit moment?
 - Hoe voelde je bij deze ervaring?
 - Was dit eenmalig of gebeurt dit wel vaker?
 - Zou je je door deze situatie/gebeurtenis anders gedragen/Gedraag je je anders door deze ervaring dan dat je normaal zou doen? (Weer veiligste en onveiligste plek erbij betrekken)

- 8. Discriminatie
- 9. (seksueel) overschrijdend gedrag
- 10. Digitale veiligheid en sexting
- 11. Criminaliteit
- 12. Geweld
- 13. Polarisatie, radicalisering en extremisme

2) Community policing

1. Welke veiligheidsregels en veiligheidsmaatregelen ken je die de school heeft getroffen?
2. Wat vindt u van de veiligheidsregels die de school heeft opgesteld? (Decentralisatie beleid)
3. Hoe passend vindt u de veiligheidsregels die de school heeft opgesteld? (Decentralisatie beleid)

4. In hoeverre vindt u dat de veiligheidsregels van school de problemen op school oplossen? (Probleemoplossend)
5. In hoeverre heeft u het gevoel dat de school de situatie van de veiligheid op school kent? (Probleemoplossend)
6. In hoeverre heeft u het gevoel dat de school regels opstelt die ervoor zorgen dat onveilige incidenten op school minder plaatsvinden? (Probleemoplossend)
7. In hoeverre voelt u zich vertrouwd om uw ervaringen over de veiligheid/onveiligheid op school te delen met school? (Community betrokkenheid)
8. In hoeverre krijgen onderwijzers de ruimte om hun mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
9. In hoeverre krijgen leerlingen de ruimte om hun mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
10. In hoeverre krijg jij de ruimte om je mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
11. In hoeverre heb je het gevoel dat de school luistert naar de mening van leerlingen over de veiligheid en veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
12. In hoeverre heb je het gevoel dat de school luistert naar jouw mening over de veiligheid en veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)

Community policing en veiligheid

1. In hoeverre denk je dat de veiligheidsregels van school het aantal incidenten dat ontstaat beïnvloed?
 - a. Welke soorten incidenten worden wel/niet beïnvloed door de veiligheidsregels van school? (Pesten, discriminatie, (seksueel) overschrijdend gedrag, digitale veiligheid en sexting, criminaliteit, geweld & Polarisatie, radicalisering en extremisme) en waarom?
2. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op het veiligheidsgevoel die leerlingen kunnen hebben op school?
 - a. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op jouw veiligheidsgevoel die je op school kan hebben?
 - b. Waarom denk je dat/leg uit?
3. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op de emoties die leerlingen kunnen voelen op school met betrekking tot veiligheid?
 - a. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op de emoties die jij zou kunnen voelen met betrekking tot veiligheid?
4. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels het gedrag, de houding en het handelen van leerlingen beïnvloeden?

- a. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels het gedrag, de houding en het handelen van jou beïnvloeden?

Interview opstelling voor Sleutelfiguren van de wijk:

1) Algemene vragen

1. Wat is uw naam?
2. Hoe oud bent u?
3. Wat is uw functie?
4. Hoe zou u uzelf omschrijven?

2) Veiligheid (objectief en subjectief)

Om een idee te geven aan de respondent wordt er gevraagd om de meest veilige plek te benoemen waar de respondent zich kan bevinden, hoe dit voelt en wat de emoties zijn die hierbij omhoog komen. Daarna wordt gevraagd om de minst veilige plek waar de respondent zich kan bevinden te beschrijven, waarbij ook naar gevoelens, emoties en de ervaring wordt gevraagd.

Situaties in de wijk

1. Wat vindt u van de sfeer in de wijk algemeen?
2. Hoe zou u de bewoners van de wijk omschrijven?
 - a. Zitten er verschillen tussen bewoners in de wijk?
 - i. Zo ja, welke verschillen zijn er te zien tussen bewoners?
3. Hoe zou u de jongeren binnen de wijk omschrijven?
4. Hoe zou u de volwassenen binnen de wijk omschrijven?
5. Hoe is de band tussen de bewoners?
6. Heeft u kennis van de mate van veiligheid binnen de wijk?
 - a. Hoe voelen jongeren zich hierbij?
 - b. Hoe voelen volwassenen zich hierbij?
 - c. Wat weet u over de incidenten die plaatsvinden binnen de wijk?
7. Wat zijn de algemene emoties van bewoners met betrekking tot veiligheid?
 - a. Verschil jongeren en volwassenen?
8. In welke mate is er risico voor de bewoners van de wijk op onveiligheid binnen de wijk?
 - a. Waar is dat uit af te leiden?
9. In welke mate is er risico voor de jongeren van de wijk op onveiligheid binnen de wijk?
 - a. Waar is dat uit af te leiden?

10. In welke mate is er risico voor de volwassenen van de wijk op onveiligheid binnen de wijk?
 - a. Waar is dat uit af te leiden?
11. Is er sprake van een mate van risicomijdend gedrag onder jongeren?
12. Is er sprake van een mate van risicomijdend gedrag onder volwassenen?

Situaties op school

1. Op welke manier heeft u contact met de school, wat betreft veiligheid?
2. Wat vindt u van de sfeer op school in het algemeen?
3. Hoe zou u de leerlingen beschrijven op de school?
4. Hoe zou u de onderwijzers beschrijven op school?
5. Weet u hoe de band is tussen de leerlingen en onderwijzers?
6. Weet u hoe de band is tussen de leerlingen onderling?
7. Weet u hoe de band is tussen de onderwijzers?
8. Heeft u kennis van de mate van veiligheid binnen de school?
 - a. Hoe voelen de leerlingen zich hierbij?
 - b. Hoe voelen de docenten zich hierbij?
 - c. Wat weet u over de incidenten die plaatsvinden binnen de school?
9. Wat zijn de algemene emoties van de leerlingen en onderwijzers binnen de school met betrekking tot veiligheid?
10. In welke mate is er risico voor leerlingen op onveiligheid binnen de school?
 - a. Waar is dat uit af te leiden?
11. In welke mate is er risico voor docenten op onveiligheid binnen de school?
 - a. Waar is dat uit af te leiden?
12. Is er sprake van een mate van risicomijdend gedrag onder de leerlingen?
13. Is er sprake van een mate van risicomijdend gedrag onder de onderwijzers?

Koppelen van de wijk en de school

1. Op welke manier heeft de wijk invloed op de school met betrekking tot veiligheid?
 - a. Kunnen we daarvan iets terug zien in de cijfers?
 - b. Heeft de wijk invloed op het veiligheidsbeeld dat leerlingen hebben binnen de school?
 - c. Heeft de wijk invloed op het veiligheidsbeeld dat onderwijzers hebben binnen de school?

- d. Heeft de wijk invloed op de emoties die leerlingen en onderwijzers voelen met betrekking tot de veiligheid binnen de school?
- e. Heeft de wijk invloed op de manier van handelen door leerlingen en onderwijzers binnen de school, wat betreft risicomijdend gedrag?
2. Op welke manier heeft de school invloed op de wijk met betrekking tot veiligheid?

2) Community policing

Schoolbeleid

1. Wat vindt u van de veiligheidsregels die de school heeft opgesteld? (Decentralisatie beleid)
2. Hoe passend vindt u de veiligheidsregels die de school heeft opgesteld? (Decentralisatie beleid)
3. In hoeverre vindt u dat de veiligheidsregels van school de problemen op school oplossen? (Probleemoplossend)
4. In hoeverre heeft u het gevoel dat de school de situatie van de veiligheid op school kent? (Probleemoplossend)
5. In hoeverre heeft u het gevoel dat de school regels opstelt die ervoor zorgen dat onveilige incidenten op school minder plaatsvinden? (Probleemoplossend)
6. In hoeverre voelt u zich vertrouwd om uw ervaringen over de veiligheid/onveiligheid met de school te delen? (Community betrokkenheid)
7. In hoeverre krijgen onderwijzers de ruimte om hun mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
8. In hoeverre krijgen leerlingen de ruimte om hun mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
9. In hoeverre krijg jij de ruimte om je mening te geven over de veiligheid en de veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
10. In hoeverre heb je het gevoel dat de school luistert naar de mening van leerlingen en onderwijzers over de veiligheid en veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)
11. In hoeverre heb je het gevoel dat de school luistert naar jouw mening over de veiligheid en veiligheidsregels op school? (Community betrokkenheid)

Wijk en schoolbeleid

1. In welke mate heeft de wijk invloed op het schoolbeleid?
2. Wat vindt u van de aansluiting tussen het schoolbeleid en het beleid binnen de wijk op elkaar?

3. In hoeverre is er vertrouwen vanuit de burgers van de wijk om informatie te delen met de school voor het veiligheidsbeleid?
4. In hoeverre is er ruimte voor de burgers van de wijk om informatie te delen met de school voor veiligheidsbeleid?
5. In hoeverre heb je het gevoel dat de school luistert naar de mening van de bewoners van de wijk over de veiligheid en de veiligheidsregels op school?

Community policing en veiligheid

1. In hoeverre denk je dat de veiligheidsregels van school het aantal incidenten die ontstaan beïnvloed?
 - a. Welke soorten incidenten worden wel/niet beïnvloed door de veiligheidsregels van school? (Pesten, discriminatie, (seksueel) overschrijdend gedrag, digitale veiligheid en sexting, criminaliteit, geweld & Polarisatie, radicalisering en extremisme)
2. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op het veiligheidsgevoel die leerlingen en onderwijzers kunnen hebben op school?
3. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels van school invloed hebben op de emoties die leerlingen en onderwijzers kunnen voelen op school met betrekking tot veiligheid?
4. In hoeverre heb je het gevoel dat de veiligheidsregels het gedrag, de houding en het handelen van leerlingen en onderwijzers beïnvloeden?

Appendix B : Documenten van het Roemer Visscher College

Deze gegevens worden niet in dit document getoond vanwege privacy redenen van het Roemer Visscher College en betrokkenen. De documenten worden in 8 verschillende bestanden bewaard.

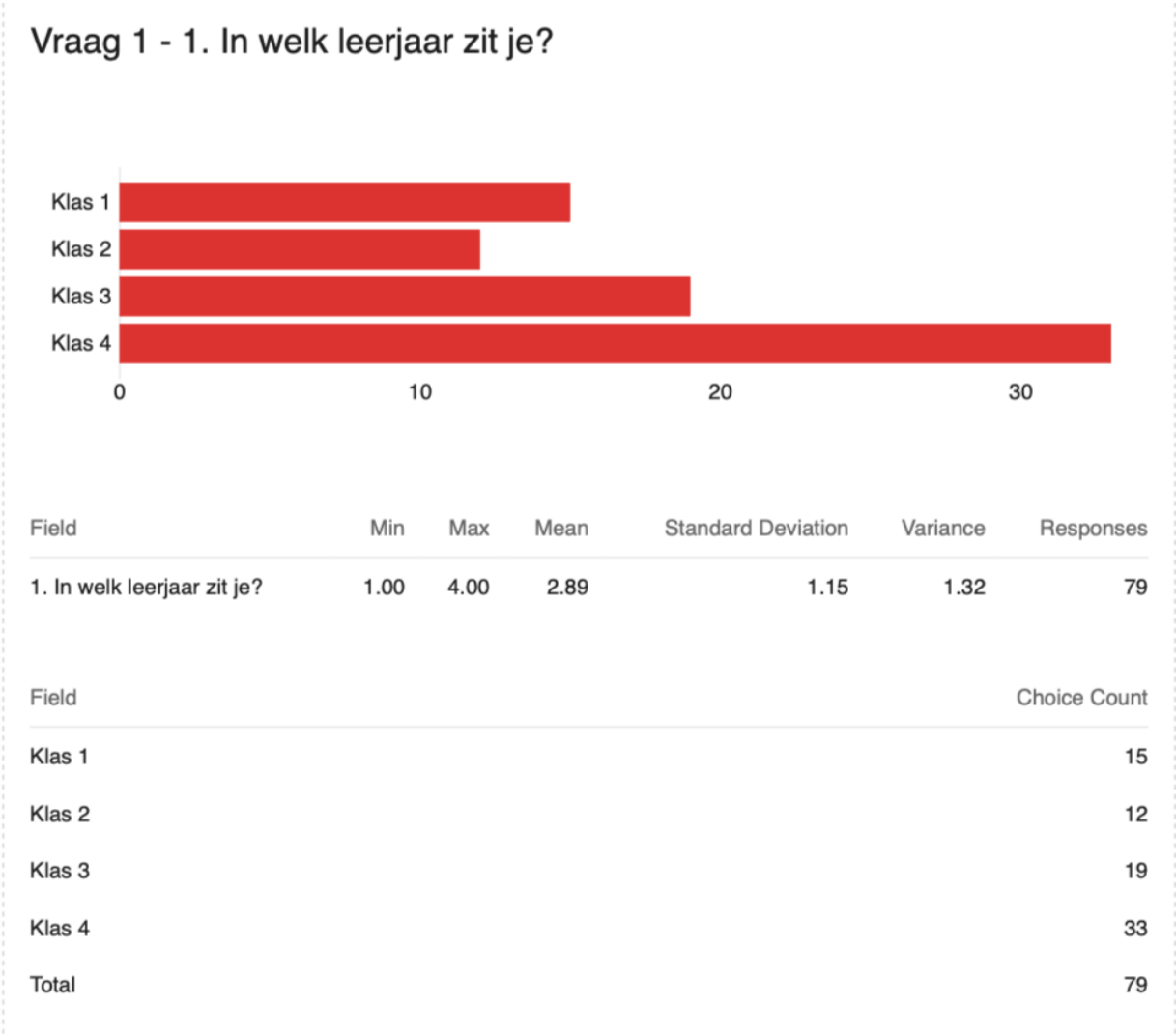
Appendix C: Transcripties van interviews

Deze gegevens worden niet in dit document getoond vanwege privacy redenen. De transcripties worden in een ander bestand bewaard.

Appendix D: Resultaten van enquêtes

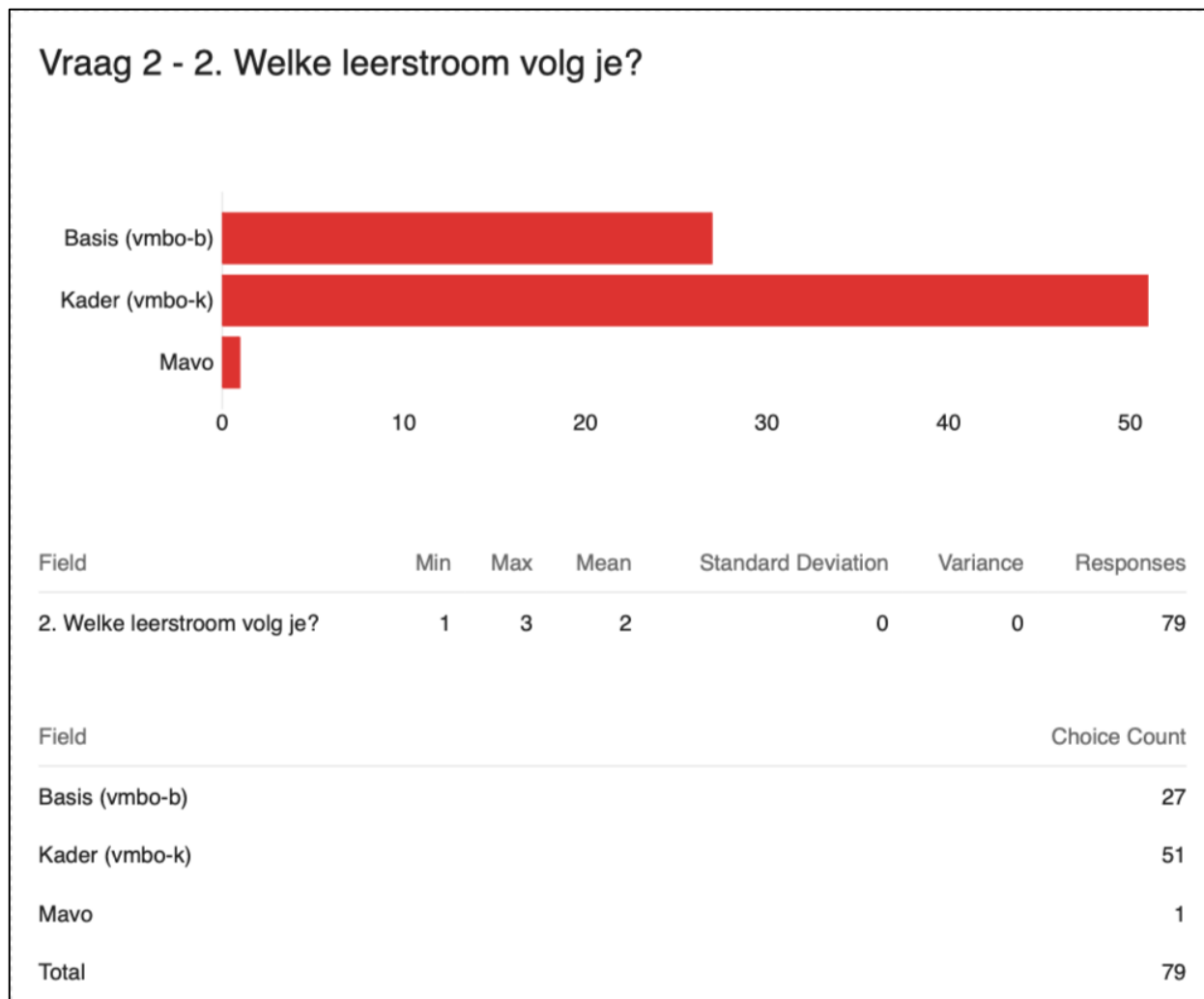
Enquêteresultaten van leerlingen:

Figuur 4.1
Vraag 1: Leerjaar van leerlingen

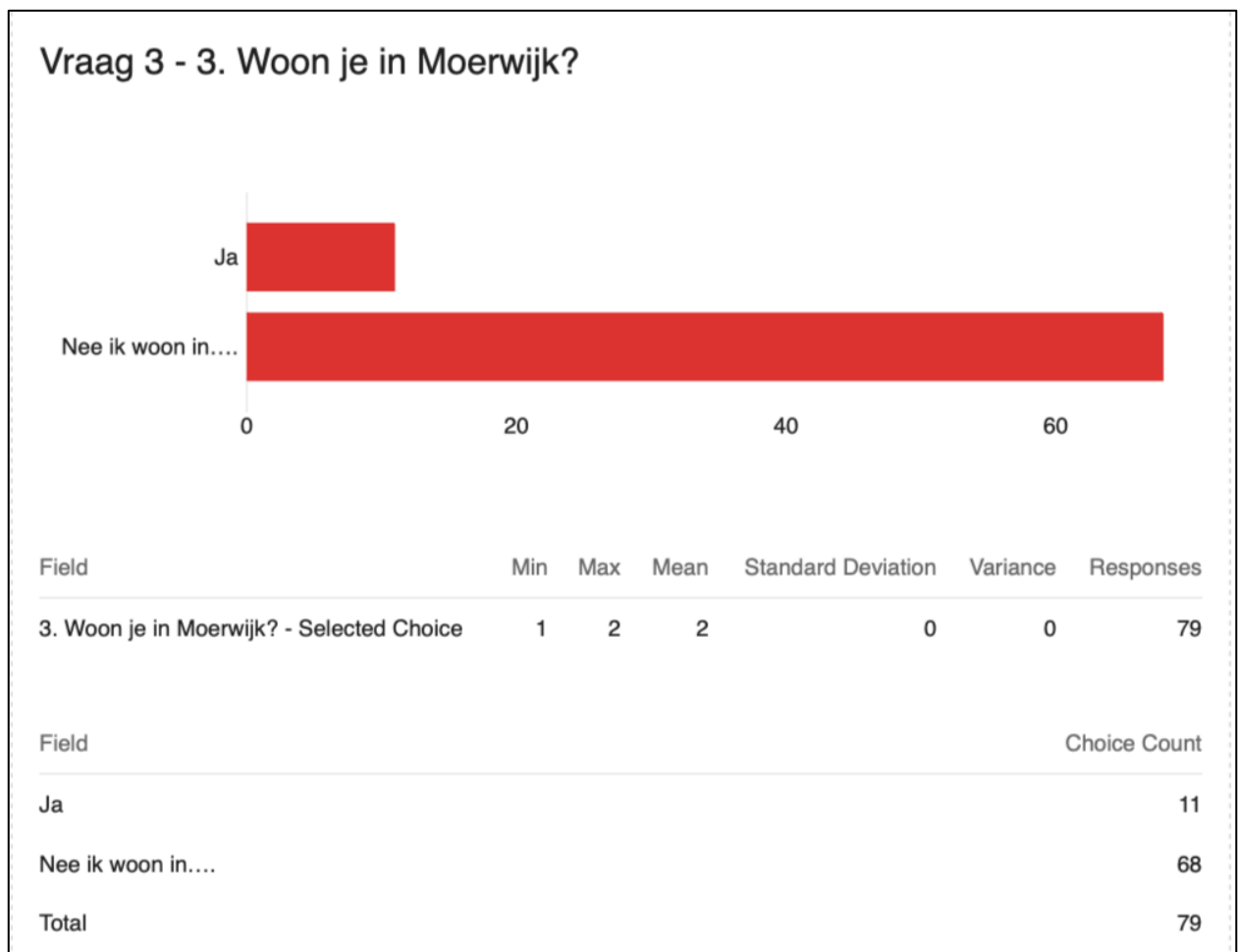

Figuur 4.2

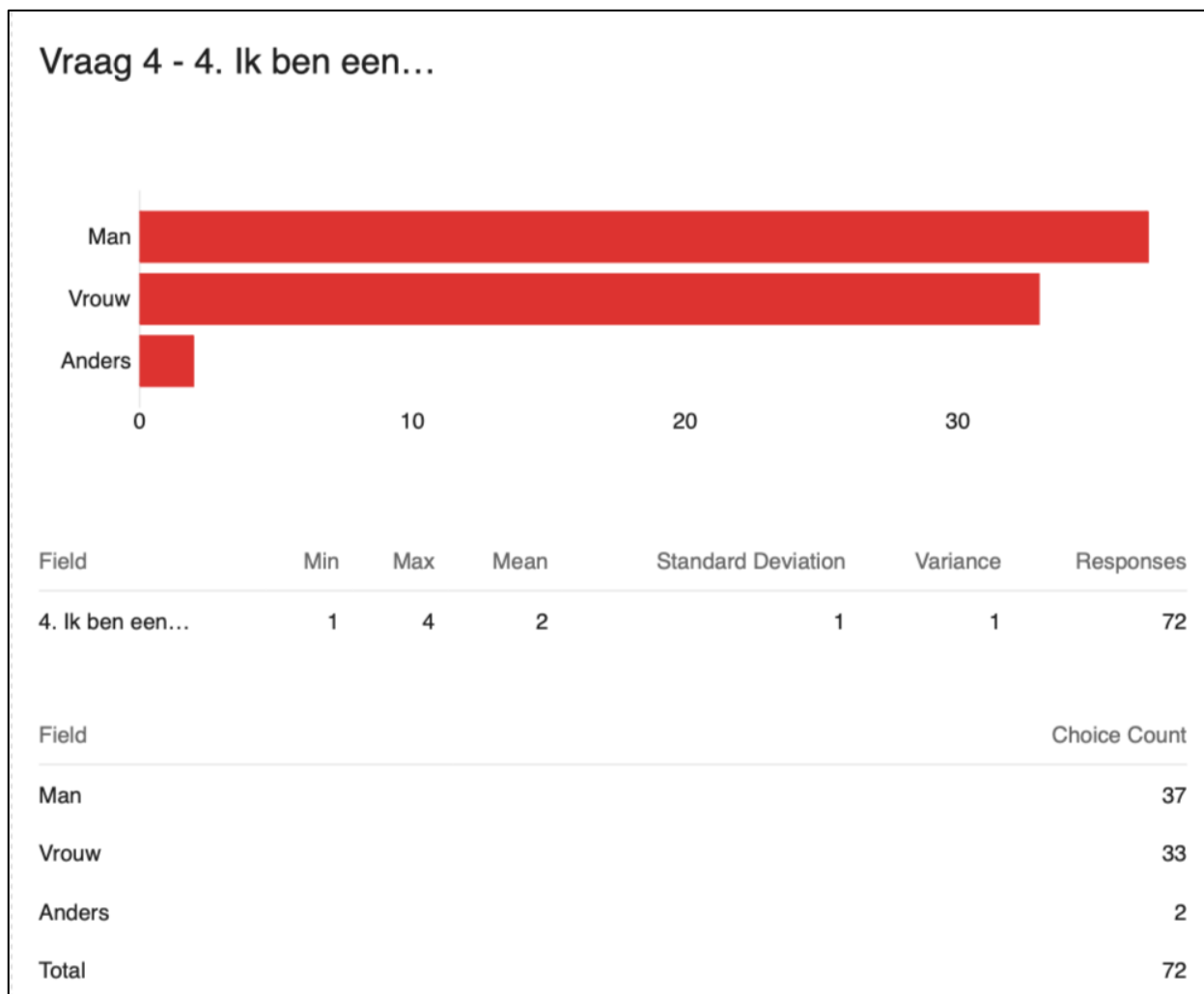
Vraag 2: Leerstroom van leerlingen

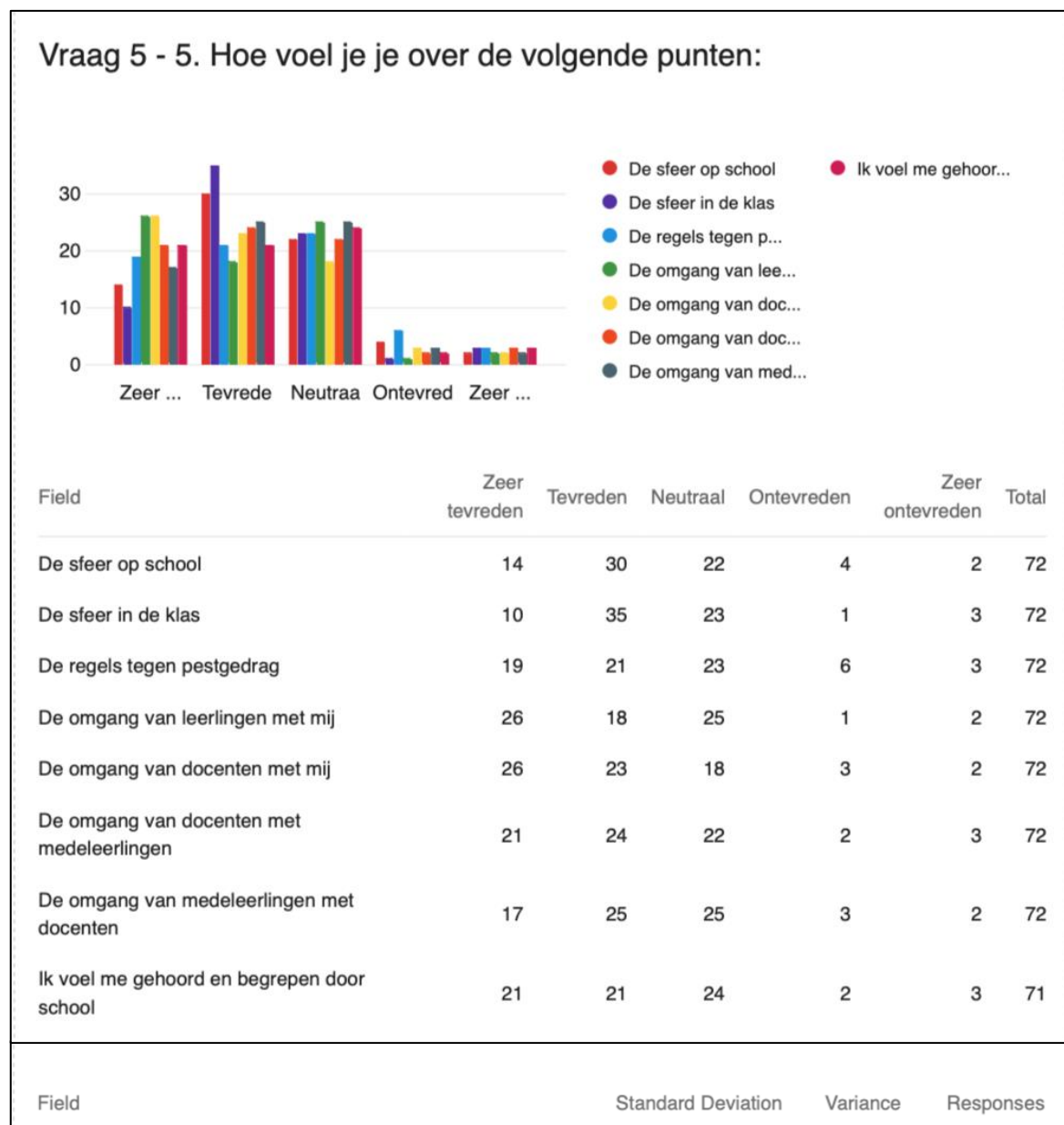
Figuur 4.3
Vraag 3: Huisvesting van leerlingen

Figuur 4.4
Vraag 4: Gender van leerlingen

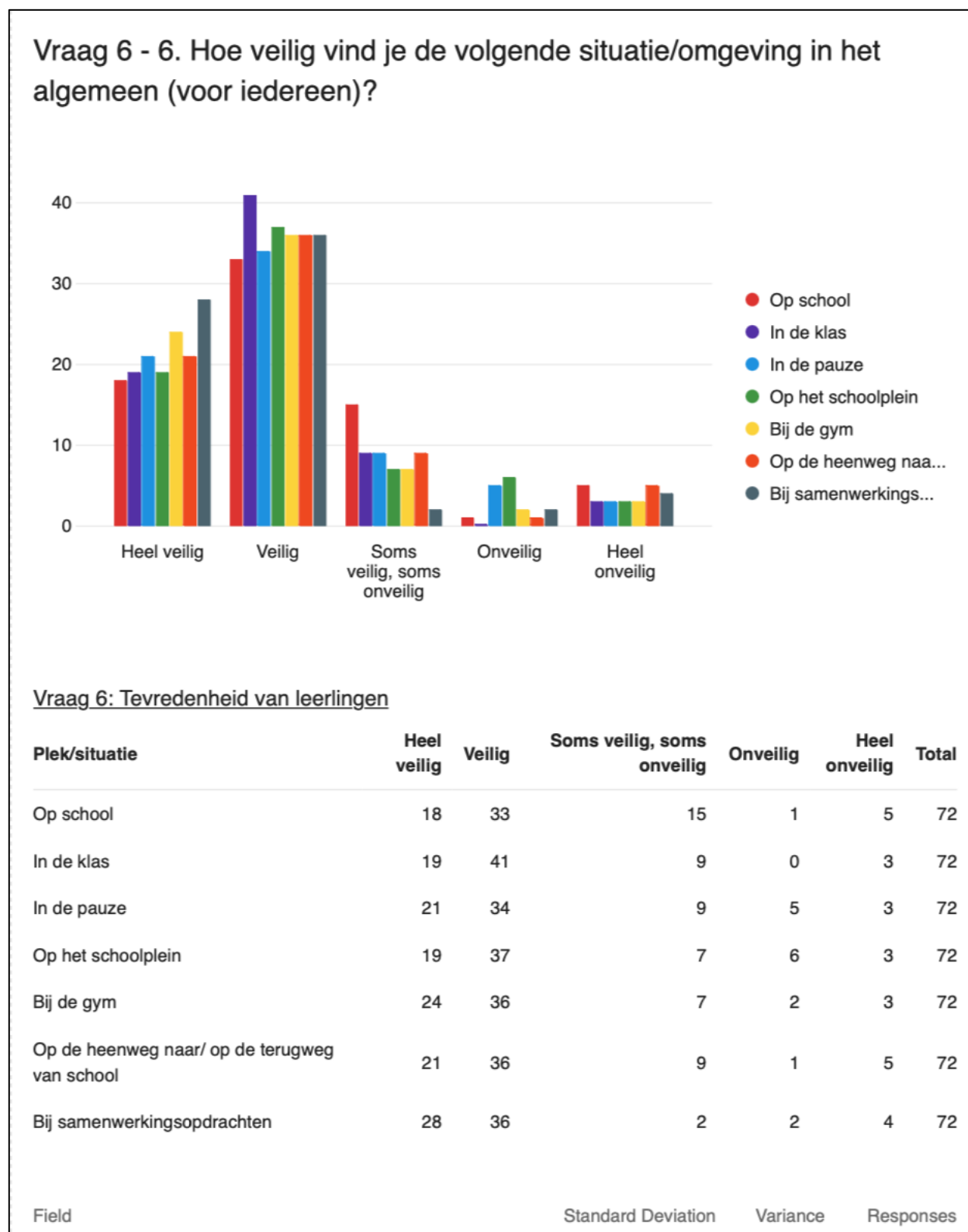

Figuur 4.5
Vraag 5: Tevredenheid van leerlingen

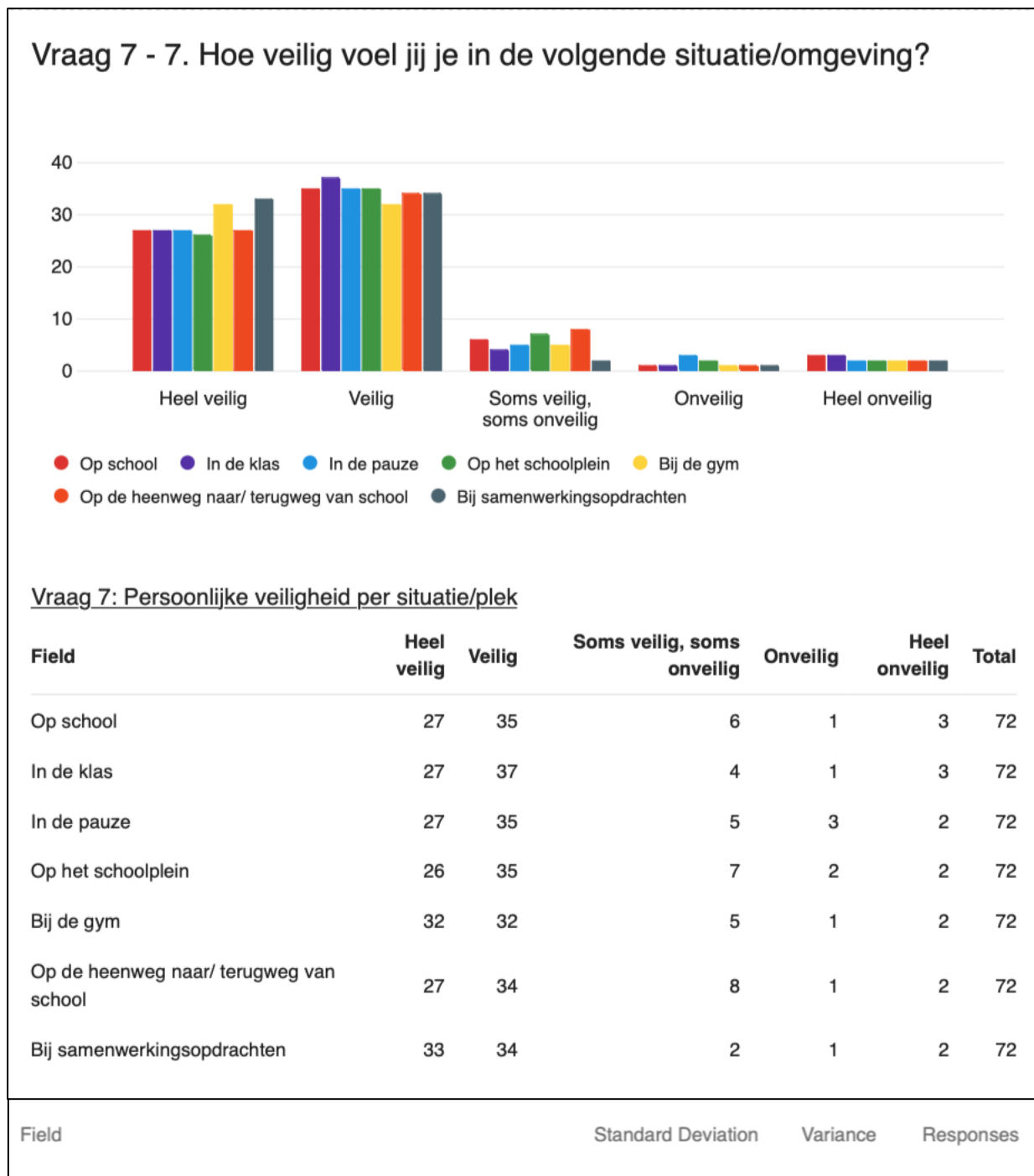

		Total	Klas 1	Klas 2	Klas 3	Klas 4
De regels tegen pestgedrag	Zeet tevreden	19.0	4.0	3.0	6.0	6.0
	Tevreden	21.0	2.0	4.0	7.0	8.0
	Neutraal	23.0	7.0	3.0	6.0	7.0
	Ontevreden	6.0	2.0	1.0	0.0	3.0
	Zeet ontevreden	3.0	0.0	1.0	0.0	2.0

Figuur 4.6
Vraag 6: Algemene risicoperceptie van leerlingen

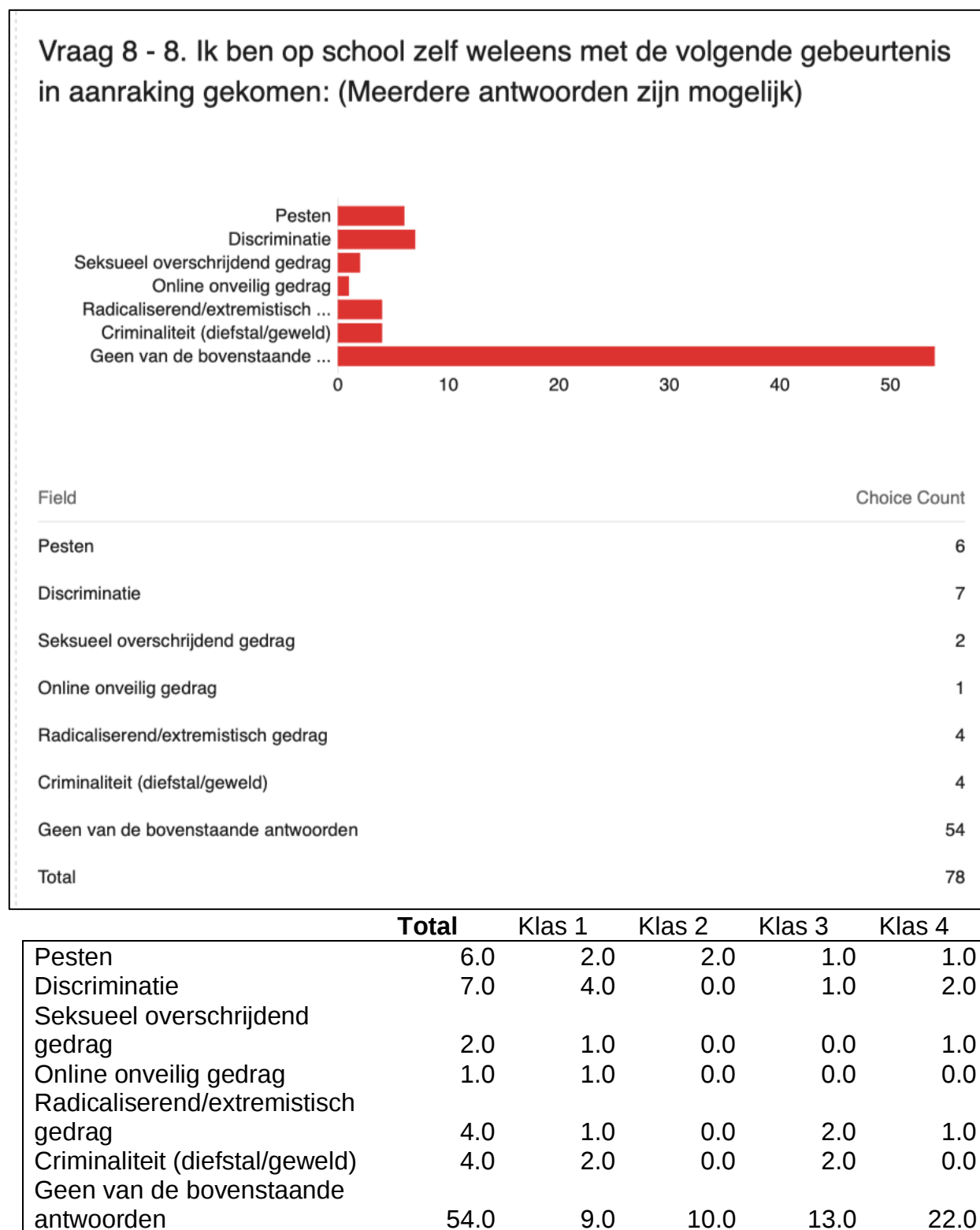

Figuur 4.7
Vraag 7: Persoonlijke risicoperceptie van leerlingen

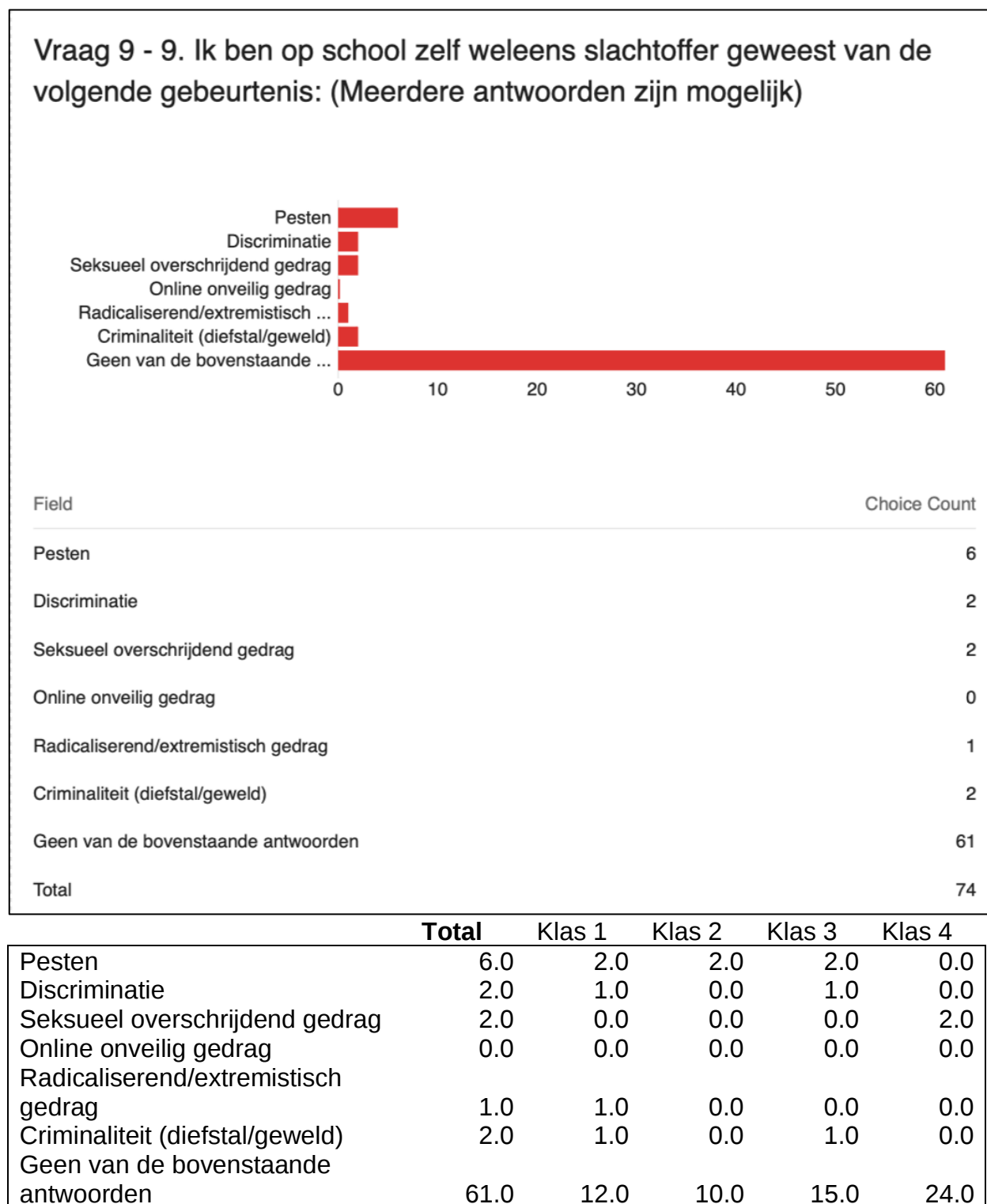
Figuur 4.8

Vraag 8: Leerlingen in aanraking met incidenten

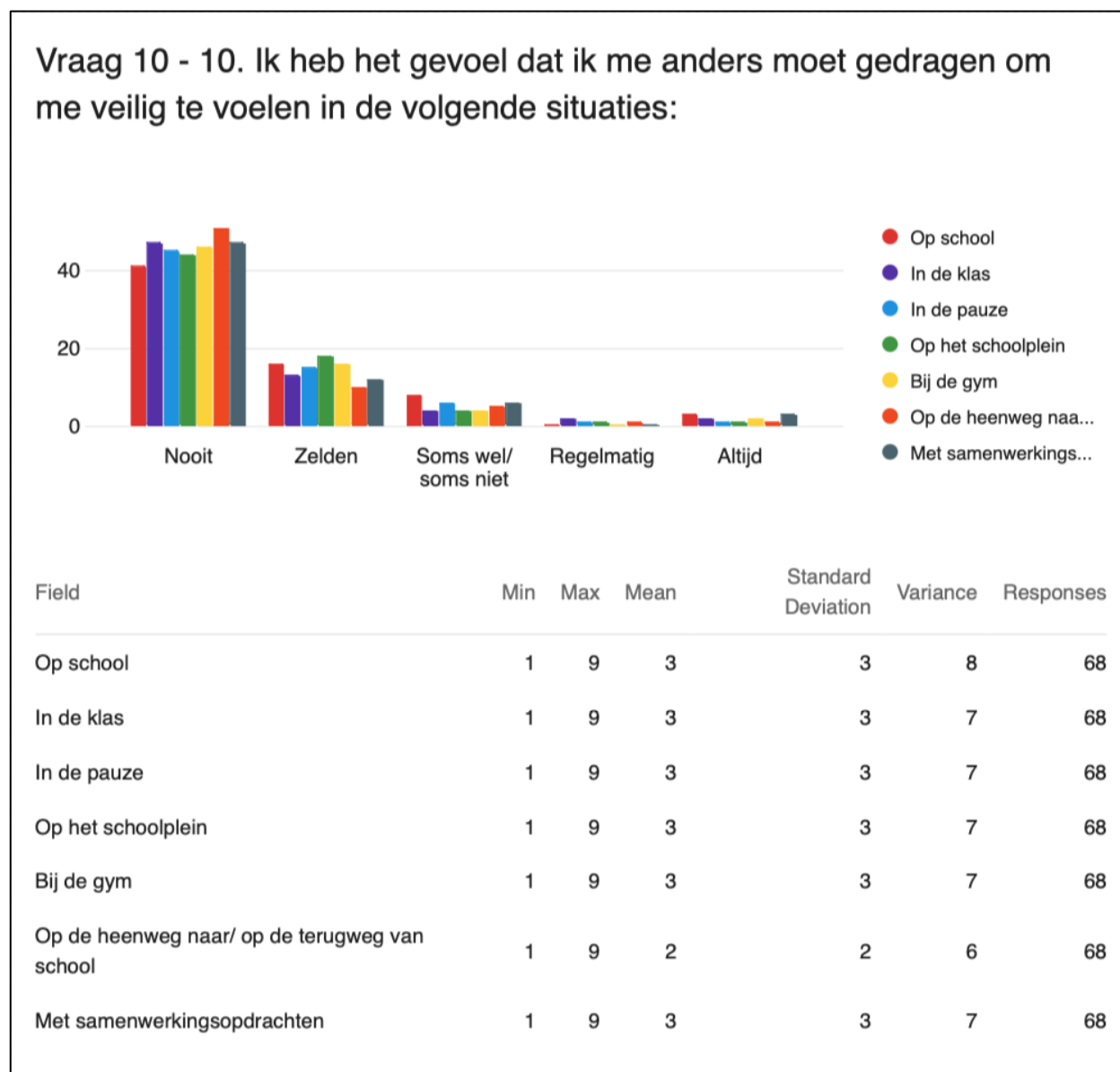
Figuur 4.9

Vraag 9: Leerlingen slachtoffer van incidenten

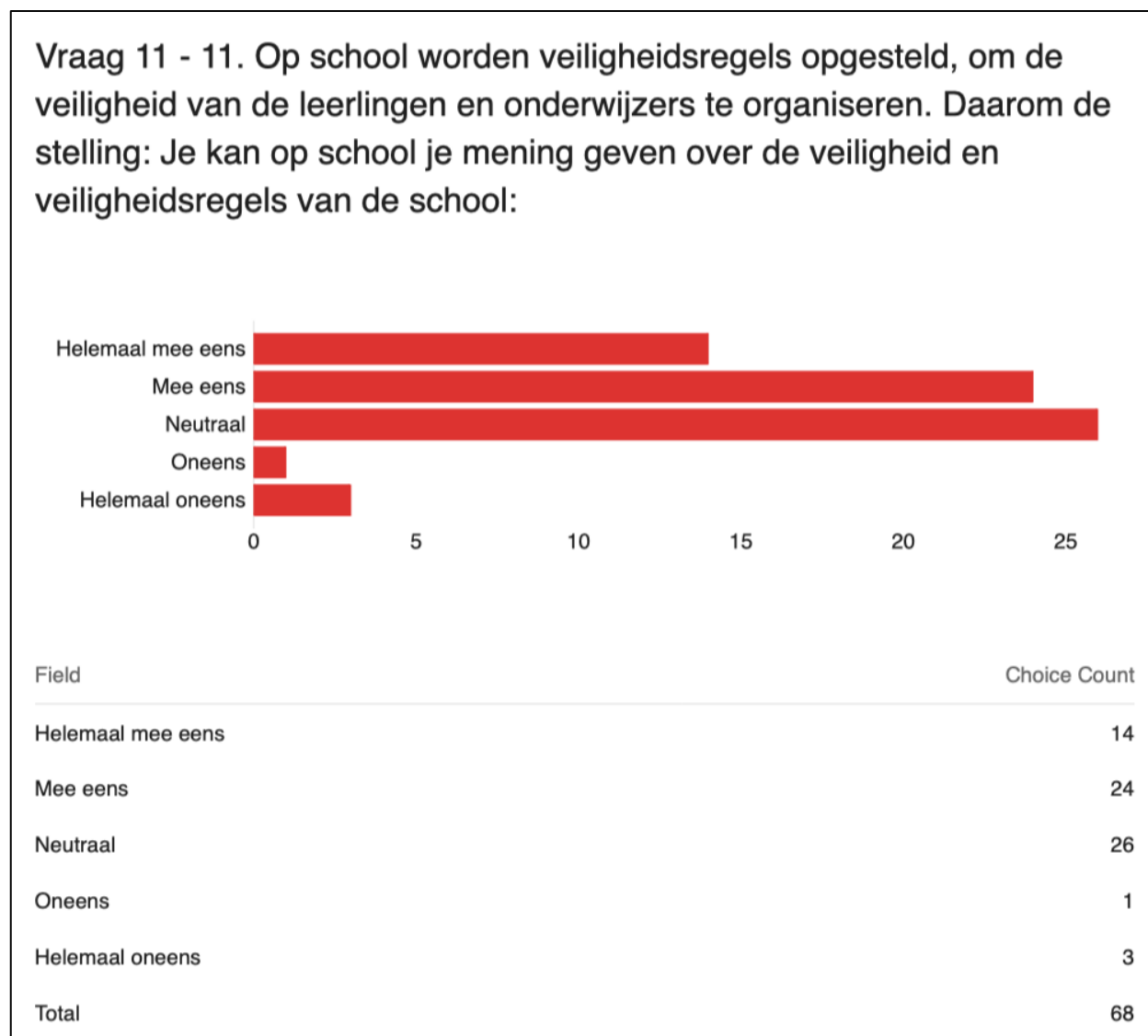
Figuur 4.10

Vraag 10: Risicomijdend gedrag van leerlingen

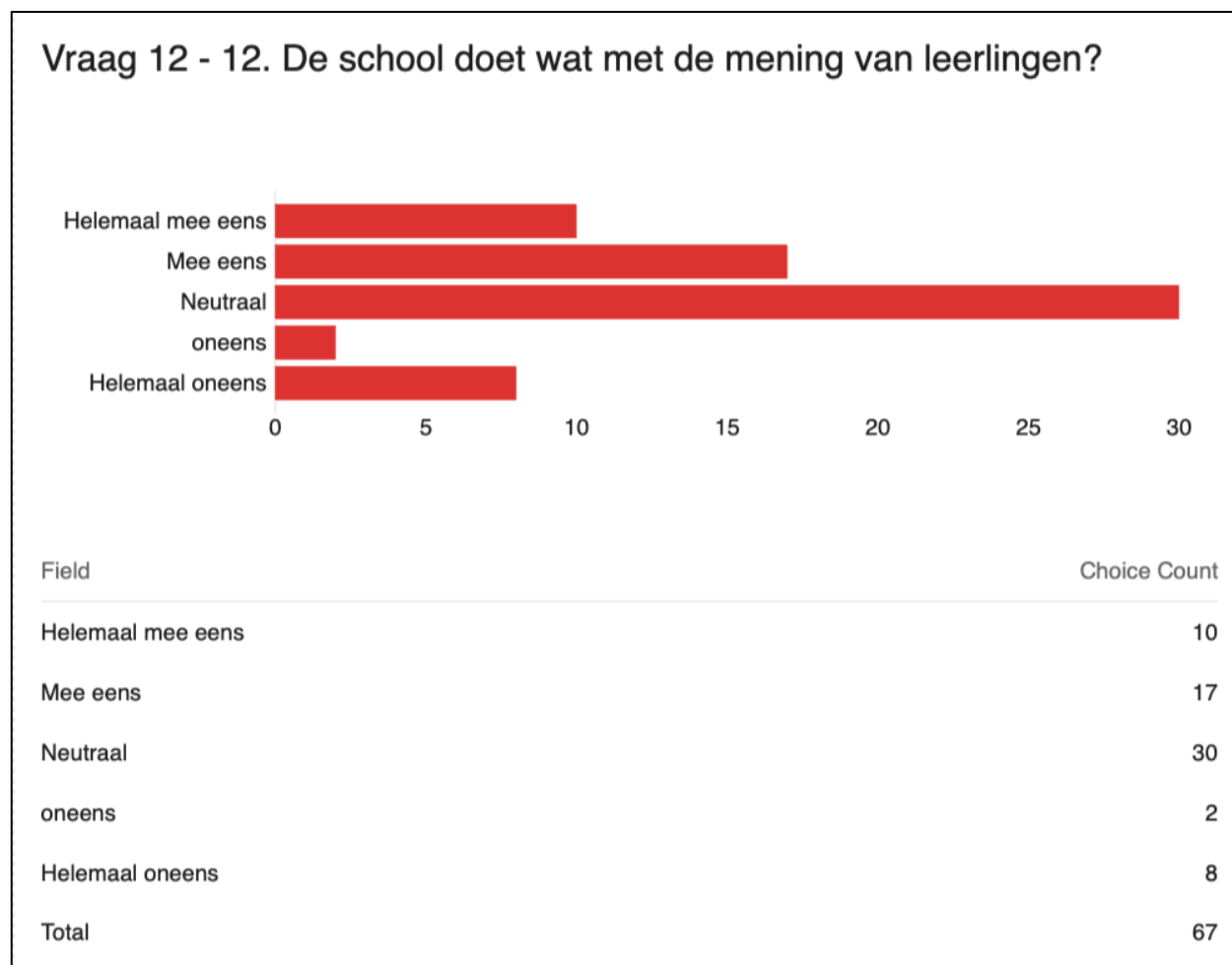
Figuur 4.11

Vraag 11: Mening geven over schoolveiligheidsbeleid door leerlingen

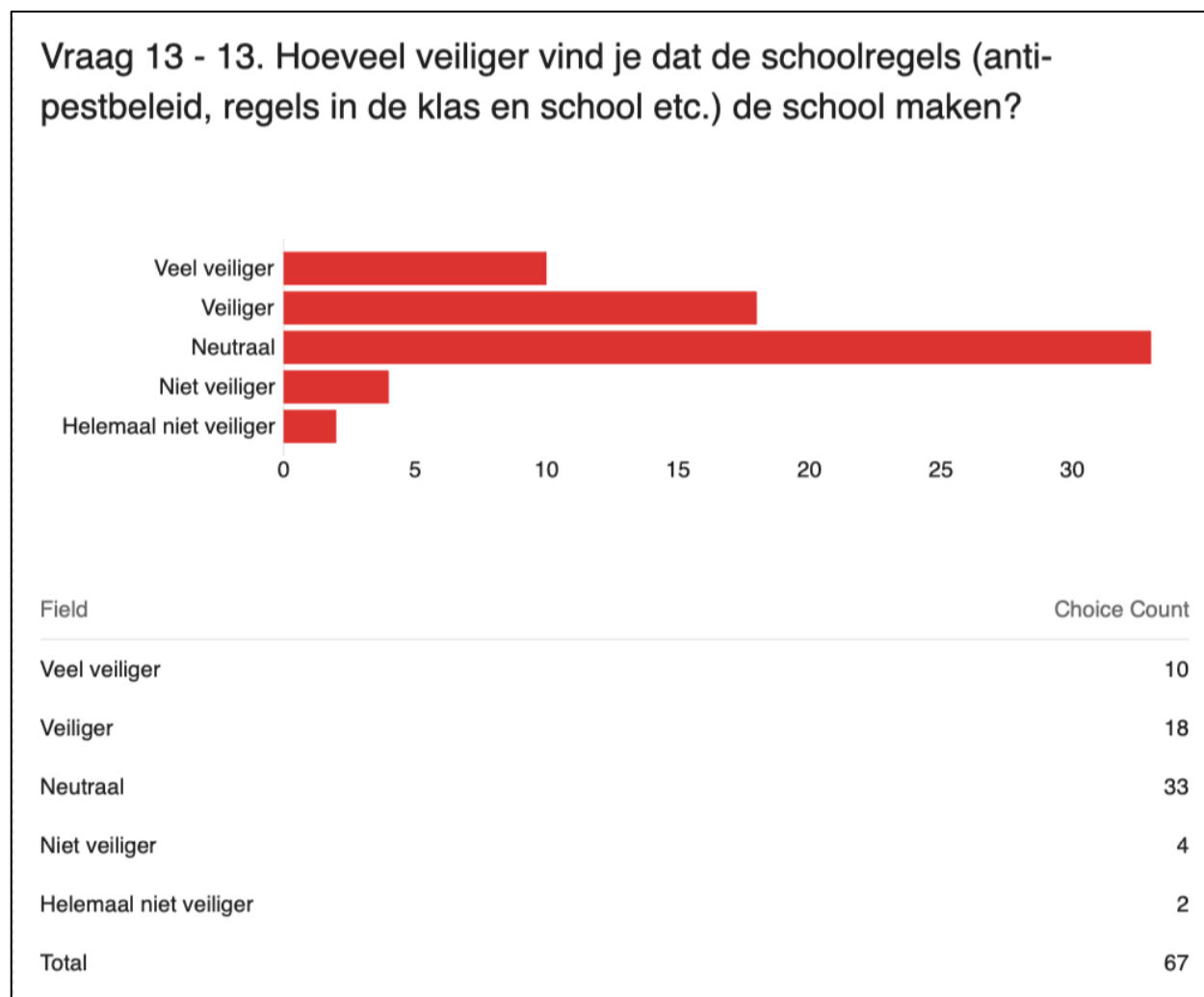
Figuur 4.12

Vraag 12: Meningen van leerlingen meenemen in schoolveiligheidsbeleid

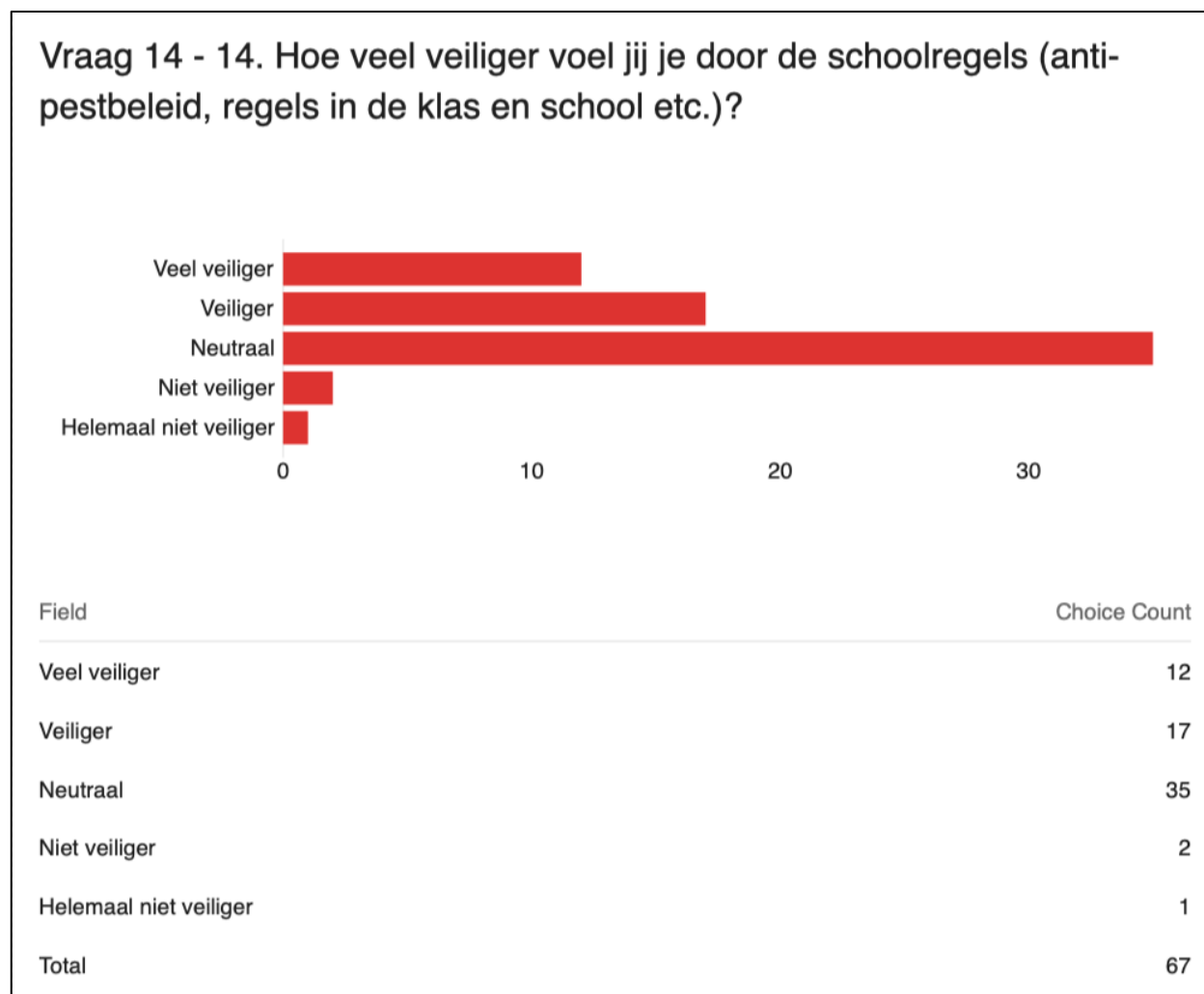
Figuur 4.13

Vraag 13: Algemeen veiligheidsgevoel van leerlingen door schoolveiligheidsbeleid

Figuur 4.14

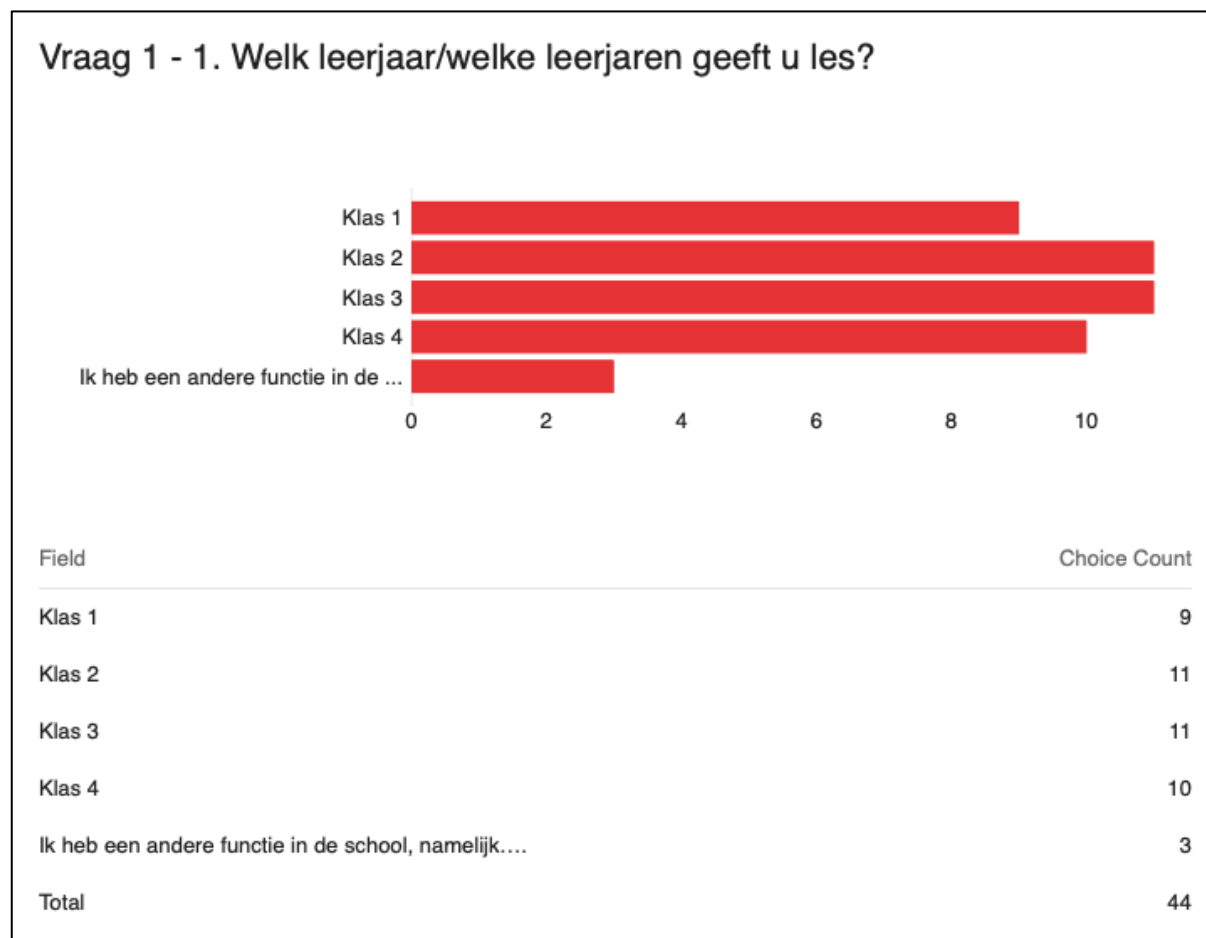
Vraag 14: Persoonlijk veiligheidsgevoel van leerlingen door schoolveiligheidsbeleid

Enquêteresultaten van onderwijzers:

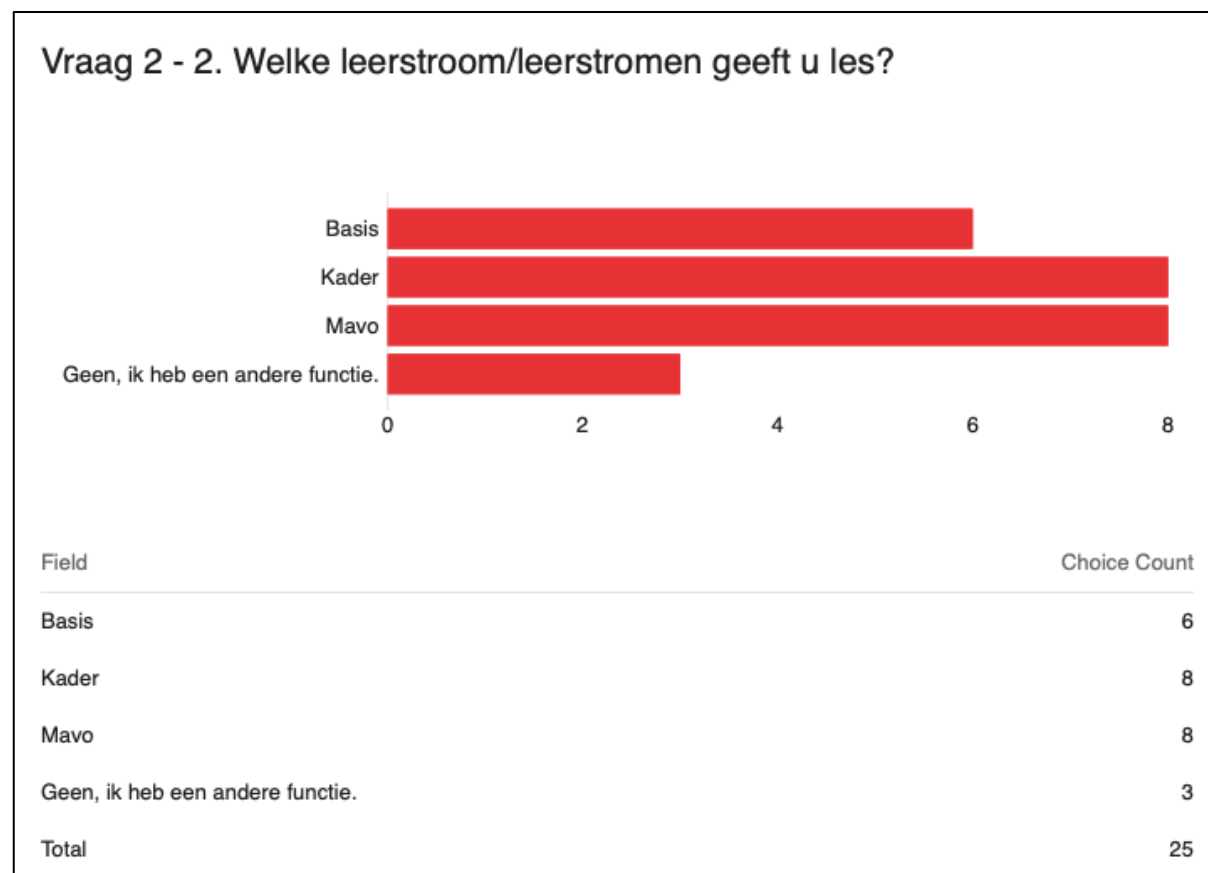
Figuur 4.15

Vraag 1: Leerjaren die door onderwijzers onderwezen worden

Figuur 4.16

Vraag 2: Leerstromen die door onderwijzers onderwezen worden

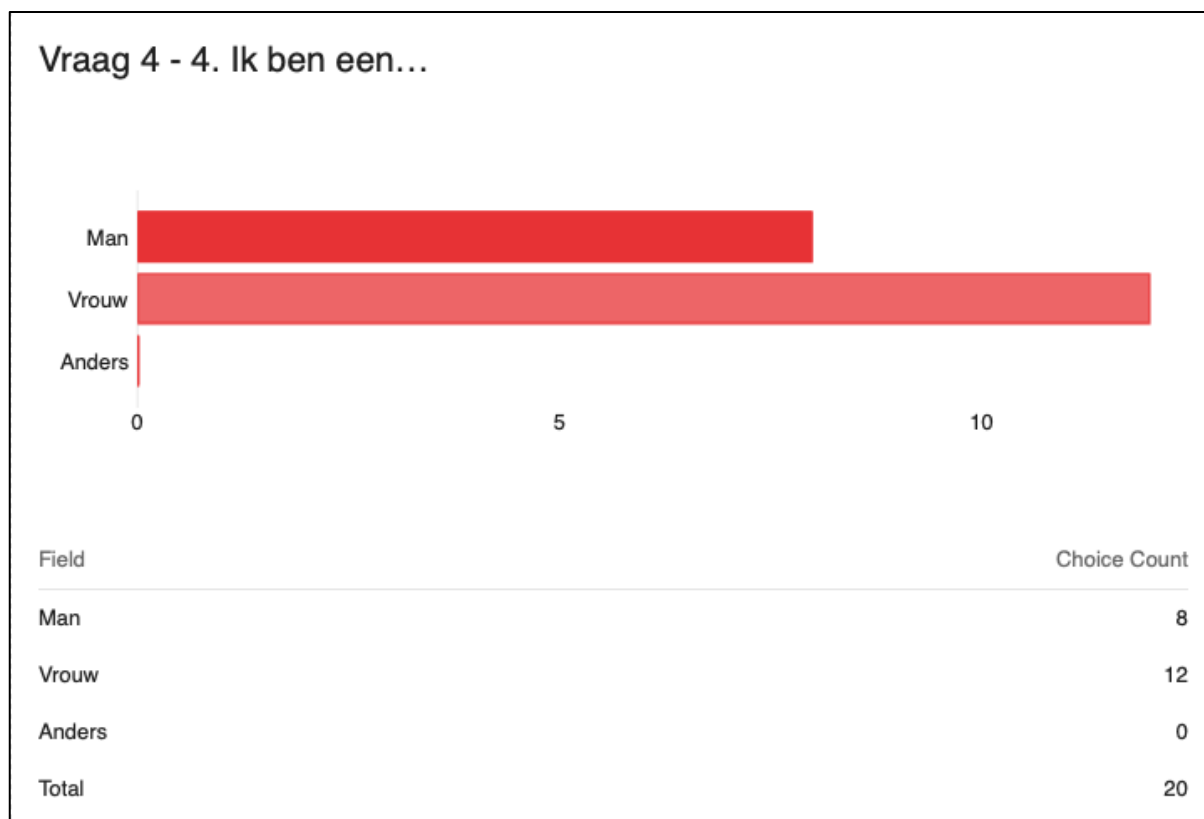
Figuur 4.17

Vraag 3: Huisvesting van onderwijzers

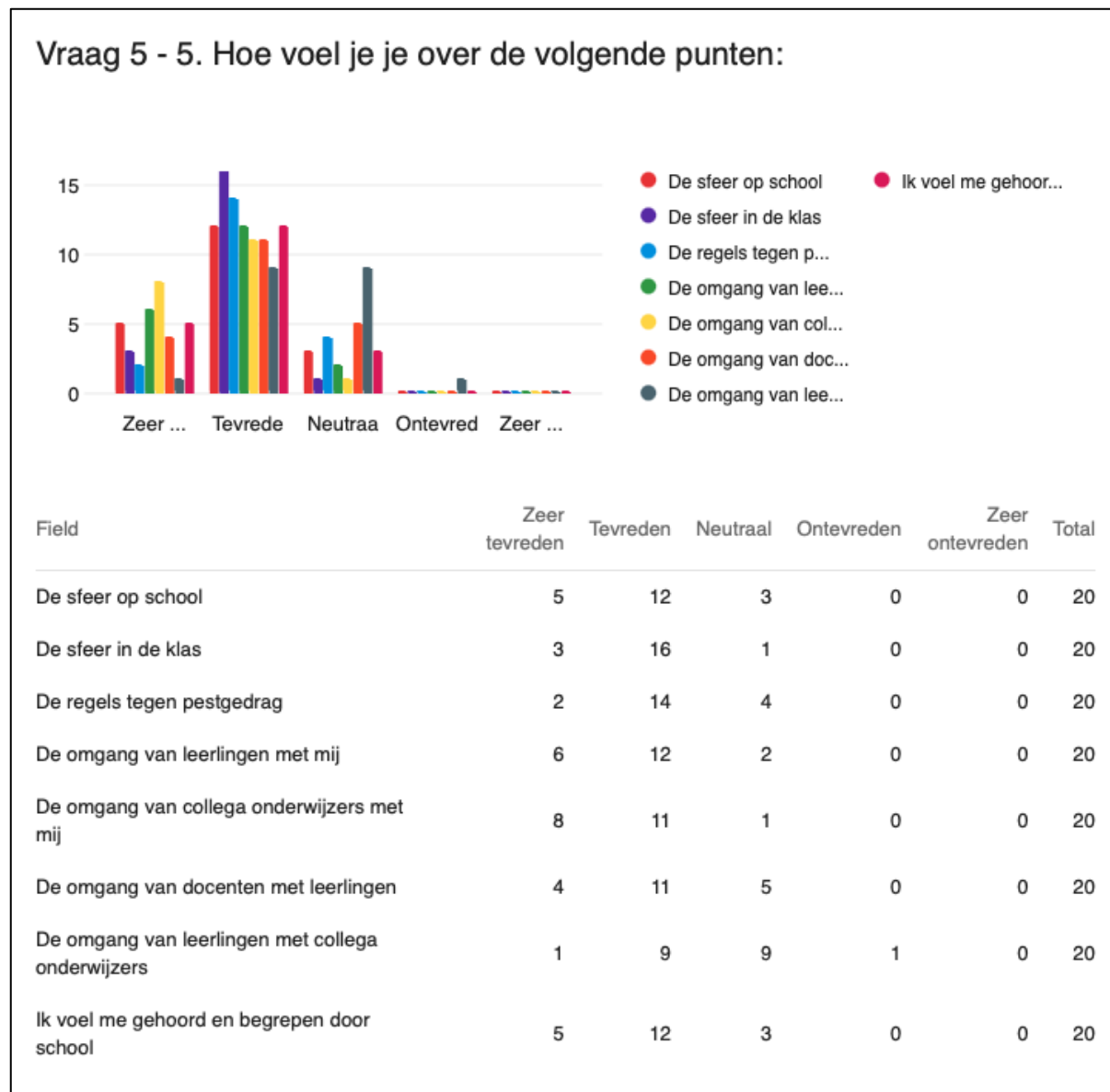

Figuur 4.18

Vraag 4: Gender van onderwijzers

Figuur 4.19
Vraag 5: Tevredenheid van onderwijzers

Figuur 4.20

Vraag 5: Tevredenheid van onderwijzers (tabel per leerjaar)

		Vraag 1: 1. Welk leerjaar/welke leerjaren geeft u les? - Selected Choice					Ik heb een andere functie in de school, namelijk....
		Total	Klas 1	Klas 2	Klas 3	Klas 4	
De sfeer op school	Zeervredend	7,0	0,0	1,0	3,0	3,0	0,0
	Tevreden	20,0	5,0	5,0	5,0	3,0	2,0
	Neutraal	6,0	2,0	2,0	1,0	1,0	0,0
	Ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeervontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
De sfeer in de klas	Zeervredend	4,0	0,0	1,0	1,0	2,0	0,0
	Tevreden	27,0	6,0	6,0	8,0	5,0	2,0
	Neutraal	2,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
	Ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeervontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
De regels tegen pestgedrag	Zeervredend	3,0	0,0	0,0	1,0	2,0	0,0
	Tevreden	24,0	6,0	7,0	5,0	4,0	2,0
	Neutraal	6,0	1,0	1,0	3,0	1,0	0,0
	Ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeervontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
De omgang van leerlingen met mij	Zeervredend	8,0	0,0	2,0	3,0	2,0	1,0
	Tevreden	21,0	5,0	4,0	6,0	5,0	1,0
	Neutraal	4,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0
	Ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeervontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeervredend	11,0	1,0	2,0	3,0	3,0	2,0

De omgang van collega onderwijzers met mij	Tevreden	20,0	5,0	5,0	6,0	4,0	0,0
	Neutraal	2,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
	Ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeerv ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

De omgang van docenten met leerlingen	Zeerv tevreden	6,0	0,0	0,0	3,0	3,0	0,0
	Tevreden	18,0	5,0	5,0	5,0	3,0	0,0
	Neutraal	9,0	2,0	3,0	1,0	1,0	2,0
	Ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeerv ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

De omgang van leerlingen met collega onderwijzers	Zeerv tevreden	1,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0
	Tevreden	14,0	3,0	3,0	4,0	4,0	0,0
	Neutraal	16,0	3,0	4,0	4,0	3,0	2,0
	Ontevreden	2,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
	Zeerv ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Ik voel me gehoord en begrepen door school	Zeerv tevreden	6,0	1,0	1,0	2,0	1,0	1,0
	Tevreden	21,0	5,0	5,0	6,0	5,0	0,0
	Neutraal	6,0	1,0	2,0	1,0	1,0	1,0
	Ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Zeerv ontevreden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Figuur 4.21

Vraag 6: Algemene risicoperceptie van onderwijzers

Figuur 4.22

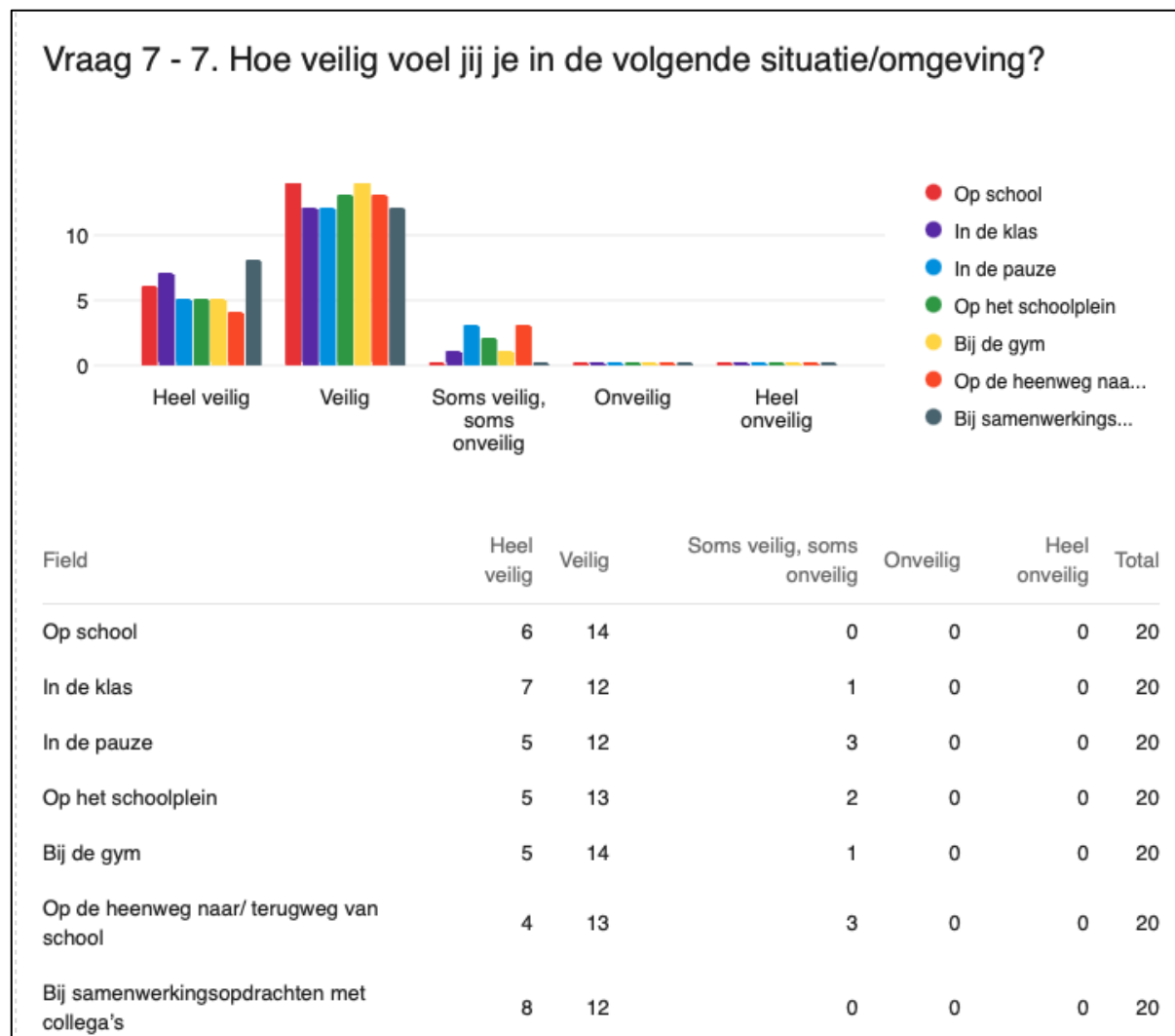
Vraag 6: Algemene risicoperceptie van onderwijzers (tabel per leerjaar)

		Vraag 1: 1. Welk leerjaar/welke leerjaren geeft u les? - Selected Choice					Ik heb een andere functie in de school, namelijk....
		Totaal	Klass 1	Klass 2	Klass 3	Klass 4	
Op school	Heel veilig	5,0	0,0	0,0	2,0	3,0	0,0
	Veilig	20,0	5,0	6,0	5,0	3,0	1,0
	Soms veilig, soms onveilig	8,0	2,0	2,0	2,0	1,0	1,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
In de klas	Heel veilig	7,0	1,0	1,0	2,0	3,0	0,0
	Veilig	26,0	6,0	7,0	7,0	4,0	2,0
	Soms veilig, soms onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
In de pauze	Heel veilig	5,0	0,0	0,0	2,0	3,0	0,0
	Veilig	14,0	3,0	4,0	4,0	1,0	2,0
	Soms veilig, soms onveilig	14,0	4,0	4,0	3,0	3,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Op het schoolplein	Heel veilig	4,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
	Veilig	17,0	4,0	4,0	5,0	2,0	2,0
	Soms veilig, soms onveilig	12,0	3,0	4,0	2,0	3,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bij de gym	Heel veilig	3,0	0,0	0,0	1,0	2,0	0,0
	Veilig	24,0	5,0	6,0	7,0	4,0	2,0
	Soms veilig, soms onveilig	6,0	2,0	2,0	1,0	1,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel veilig	4,0	0,0	0,0	2,0	2,0	0,0
	Veilig	20,0	5,0	5,0	5,0	3,0	2,0

Op de heenweg naar/ op de terugweg van school	Soms veilig, soms onveilig	9,0	2,0	3,0	2,0	2,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bij samenwerkingsopdracht en met collega's	Heel veilig	5,0	0,0	0,0	3,0	2,0	0,0
	Veilig	28,0	7,0	8,0	6,0	5,0	2,0
	Soms veilig, soms onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Figuur 4.23

Vraag 7: Persoonlijke risicoperceptie van onderwijzers

Figuur 4.24

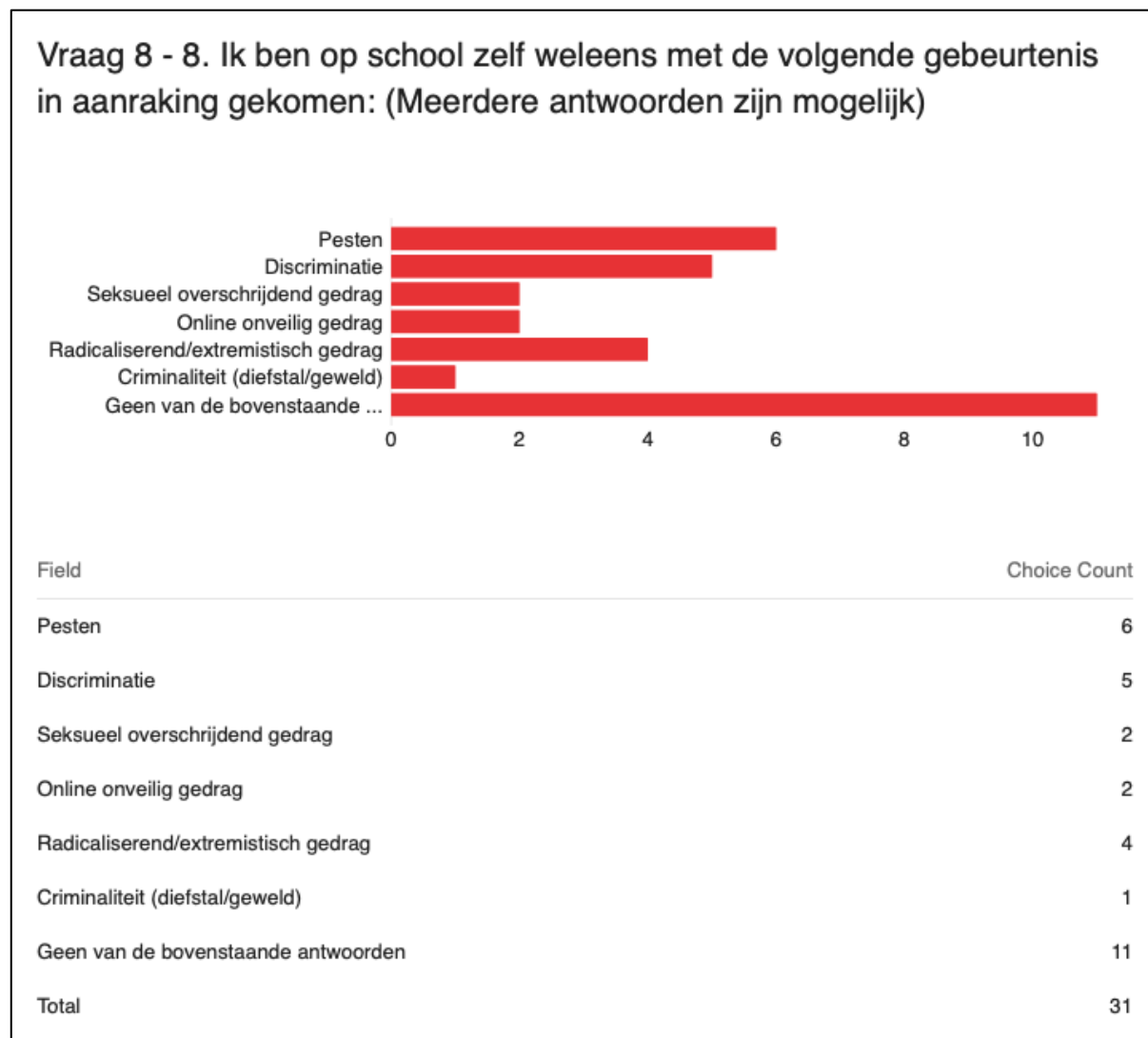
Vraag 7: Persoonlijke risicoperceptie van onderwijzers (tabel per leerjaar)

		Vraag 1: 1. Welk leerjaar/welke leerjaren geeft u les? - Selected Choice					Ik heb een andere functie in de school, namelijk....
		Totaal	Klass 1	Klass 2	Klass 3	Klass 4	
Op school	Heel veilig	8,0	0,0	1,0	3,0	3,0	1,0
	Veilig	25,0	7,0	7,0	6,0	4,0	1,0
	Soms veilig, soms onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
In de klas	Heel veilig	9,0	1,0	1,0	3,0	3,0	1,0
	Veilig	22,0	5,0	6,0	6,0	4,0	1,0
	Soms veilig, soms onveilig	2,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
In de pauze	Heel veilig	6,0	0,0	1,0	2,0	2,0	1,0
	Veilig	22,0	4,0	5,0	7,0	5,0	1,0
	Soms veilig, soms onveilig	5,0	3,0	2,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Op het schoolplein	Heel veilig	6,0	0,0	1,0	2,0	2,0	1,0
	Veilig	23,0	5,0	5,0	7,0	5,0	1,0
	Soms veilig, soms onveilig	4,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bij de gym	Heel veilig	6,0	1,0	0,0	2,0	2,0	1,0
	Veilig	25,0	5,0	7,0	7,0	5,0	1,0
	Soms veilig, soms onveilig	2,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Op de heenweg naar/terugweg van school	Heel veilig	6,0	0,0	1,0	2,0	2,0	1,0
	Veilig	22,0	4,0	5,0	7,0	5,0	1,0

	Soms veilig, soms onveilig	5,0	3,0	2,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bij samenwerkingsopdrachten met collega's	Heel veilig	10,0	1,0	1,0	4,0	3,0	1,0
	Veilig	23,0	6,0	7,0	5,0	4,0	1,0
	Soms veilig, soms onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Heel onveilig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Figuur 4.25

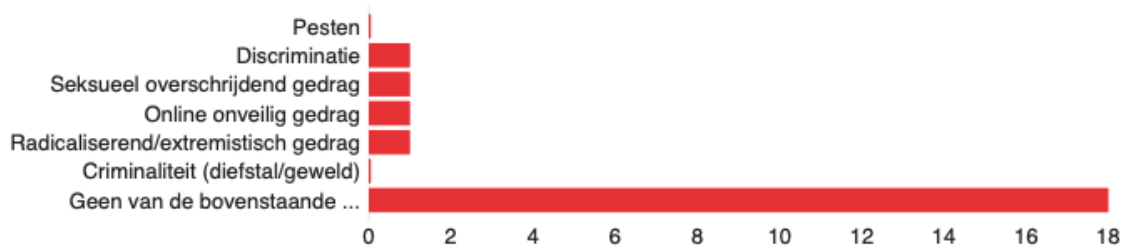
Vraag 8: Onderwijzers in aanraking met incidenten

Figuur 4.26

Vraag 9: Onderwijzers slachtoffer van incidenten

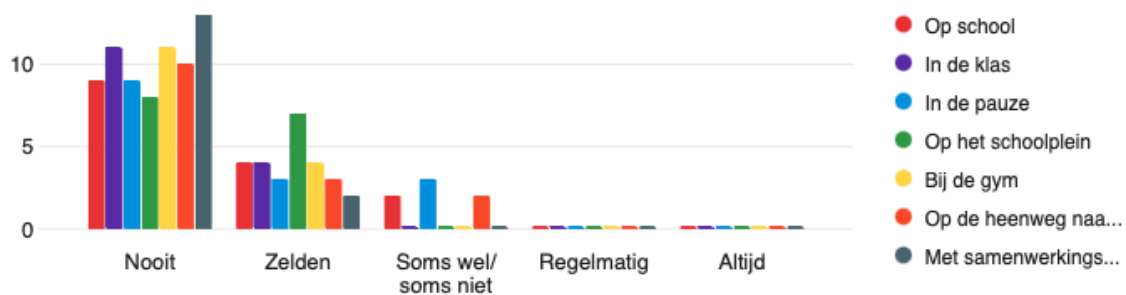
Vraag 9 - 9. Ik ben op school zelf weleens slachtoffer geweest van de volgende gebeurtenis: (Meerdere antwoorden zijn mogelijk)

Field	Choice Count
Pesten	0
Discriminatie	1
Seksueel overschrijdend gedrag	1
Online onveilig gedrag	1
Radicaliserend/extremistisch gedrag	1
Criminaliteit (diefstal/geweld)	0
Geen van de bovenstaande antwoorden	18
Total	22

Figuur 4.27
Vraag 10: Risicomijdend gedrag van onderwijzers

Vraag 10 - 10. Ik heb het gevoel dat ik me anders moet gedragen om me veilig te voelen in de volgende situaties:

Field	Nooit	Zelden	Soms wel/ soms niet	Regelmatig	Altijd	Total
Op school	9	4	2	0	0	15
In de klas	11	4	0	0	0	15
In de pauze	9	3	3	0	0	15
Op het schoolplein	8	7	0	0	0	15
Bij de gym	11	4	0	0	0	15
Op de heenweg naar/ op de terugweg van school	10	3	2	0	0	15
Met samenwerkingsopdrachten met collega's	13	2	0	0	0	15

Figuur 4.28

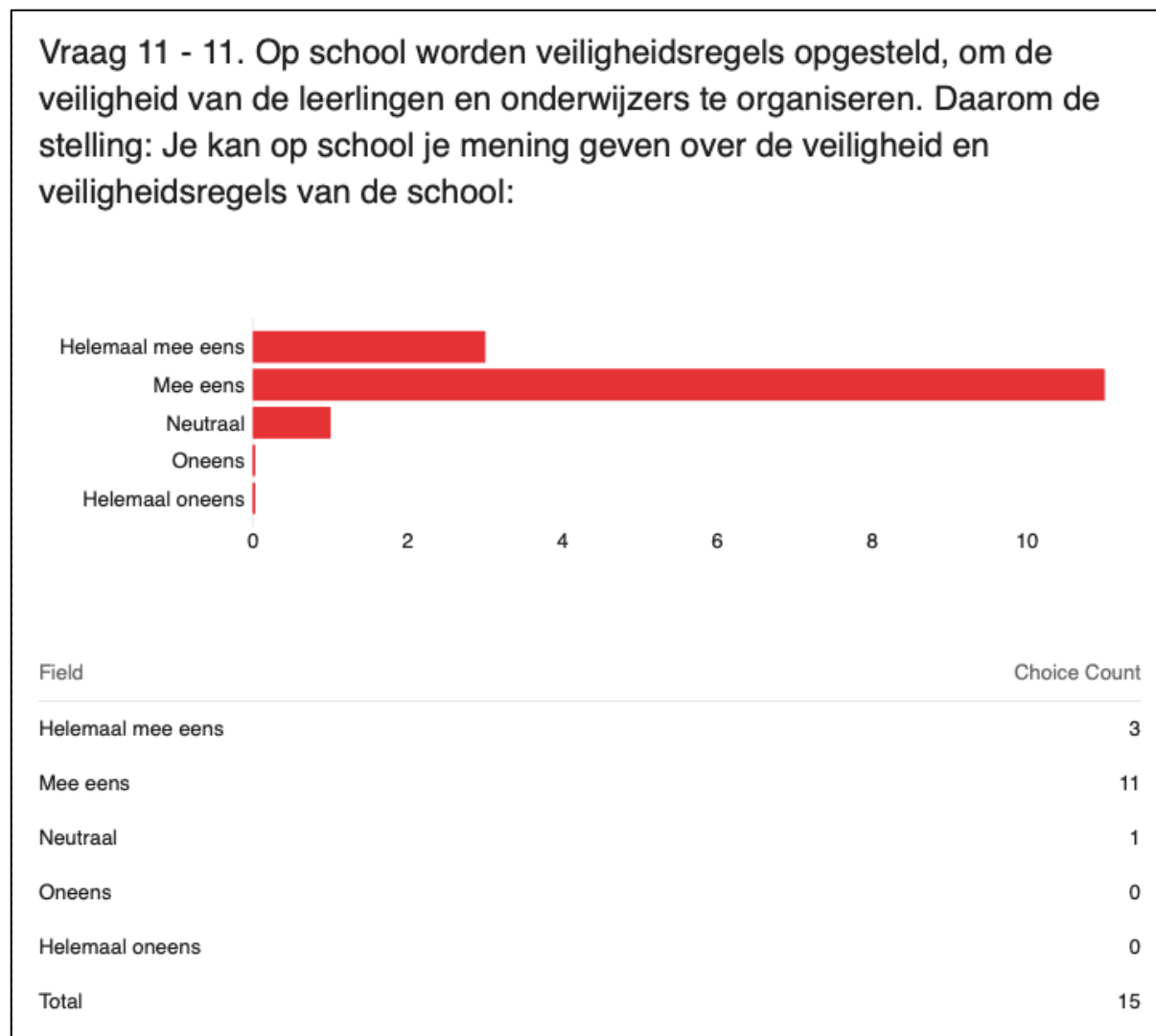
Vraag 10: Risicomijdend gedrag van onderwijzers (tabel per gender)

		Vraag 4: 4. Ik ben een...			
		Total	Man	Vrouw	Anders
Op school	Nooit	9,0	3,0	6,0	0,0
	Zelden	4,0	3,0	1,0	0,0
	Soms wel/ soms niet	2,0	2,0	0,0	0,0
	Regelmatig	0,0	0,0	0,0	0,0
	Altijd	0,0	0,0	0,0	0,0
In de klas	Nooit	11,0	4,0	7,0	0,0
	Zelden	4,0	4,0	0,0	0,0
	Soms wel/ soms niet	0,0	0,0	0,0	0,0
	Regelmatig	0,0	0,0	0,0	0,0
	Altijd	0,0	0,0	0,0	0,0
In de pauze	Nooit	9,0	3,0	6,0	0,0
	Zelden	3,0	3,0	0,0	0,0
	Soms wel/ soms niet	3,0	2,0	1,0	0,0
	Regelmatig	0,0	0,0	0,0	0,0
	Altijd	0,0	0,0	0,0	0,0
Op het schoolplein	Nooit	8,0	3,0	5,0	0,0
	Zelden	7,0	5,0	2,0	0,0
	Soms wel/ soms niet	0,0	0,0	0,0	0,0
	Regelmatig	0,0	0,0	0,0	0,0
	Altijd	0,0	0,0	0,0	0,0
Bij de gym	Nooit	11,0	5,0	6,0	0,0
	Zelden	4,0	3,0	1,0	0,0
	Soms wel/ soms niet	0,0	0,0	0,0	0,0
	Regelmatig	0,0	0,0	0,0	0,0
	Altijd	0,0	0,0	0,0	0,0
Op de heenweg naar/ op de terugweg van school	Nooit	10,0	4,0	6,0	0,0
	Zelden	3,0	3,0	0,0	0,0
	Soms wel/ soms niet	2,0	1,0	1,0	0,0
	Regelmatig	0,0	0,0	0,0	0,0
	Altijd	0,0	0,0	0,0	0,0
Met samenwerkingsopdrachten met collega's	Nooit	13,0	6,0	7,0	0,0
	Zelden	2,0	2,0	0,0	0,0
	Soms wel/ soms niet	0,0	0,0	0,0	0,0

	Regelmatig	0,0	0,0	0,0	0,0
	Altijd	0,0	0,0	0,0	0,0

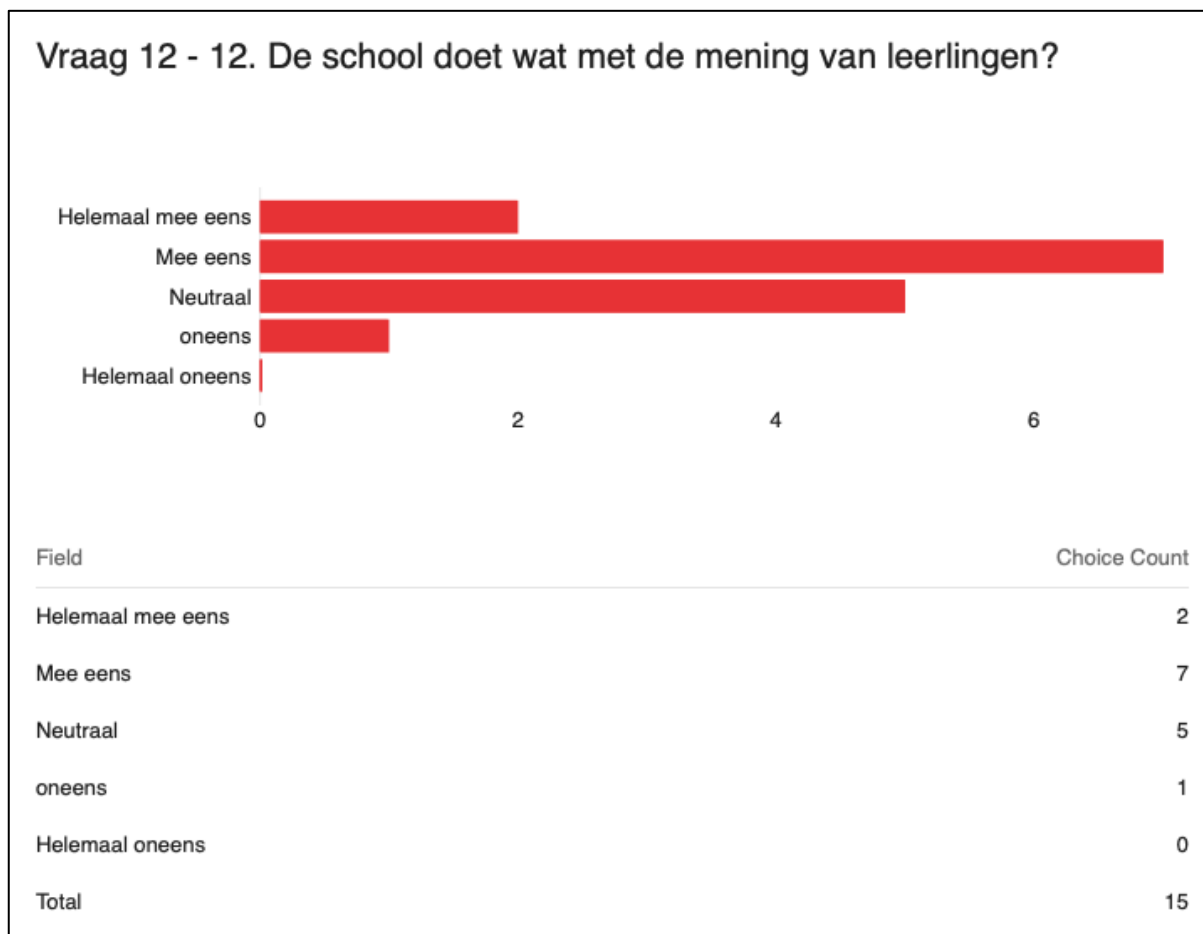
Figuur 4.29

Vraag 11: Mening geven over schoolveiligheidsbeleid door onderwijzers

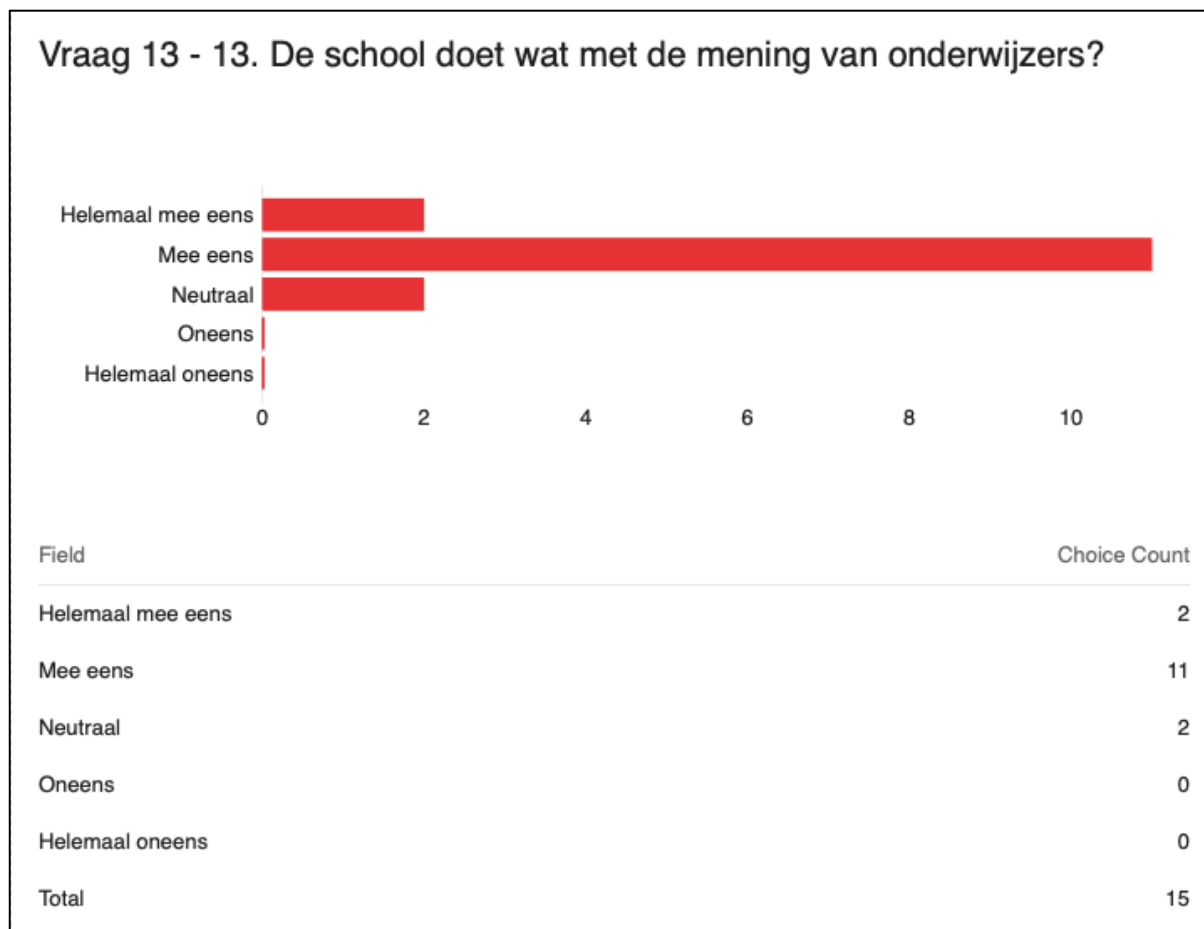
Figuur 4.30

Vraag 12: Meningen van leerlingen meenemen in schoolveiligheidsbeleid

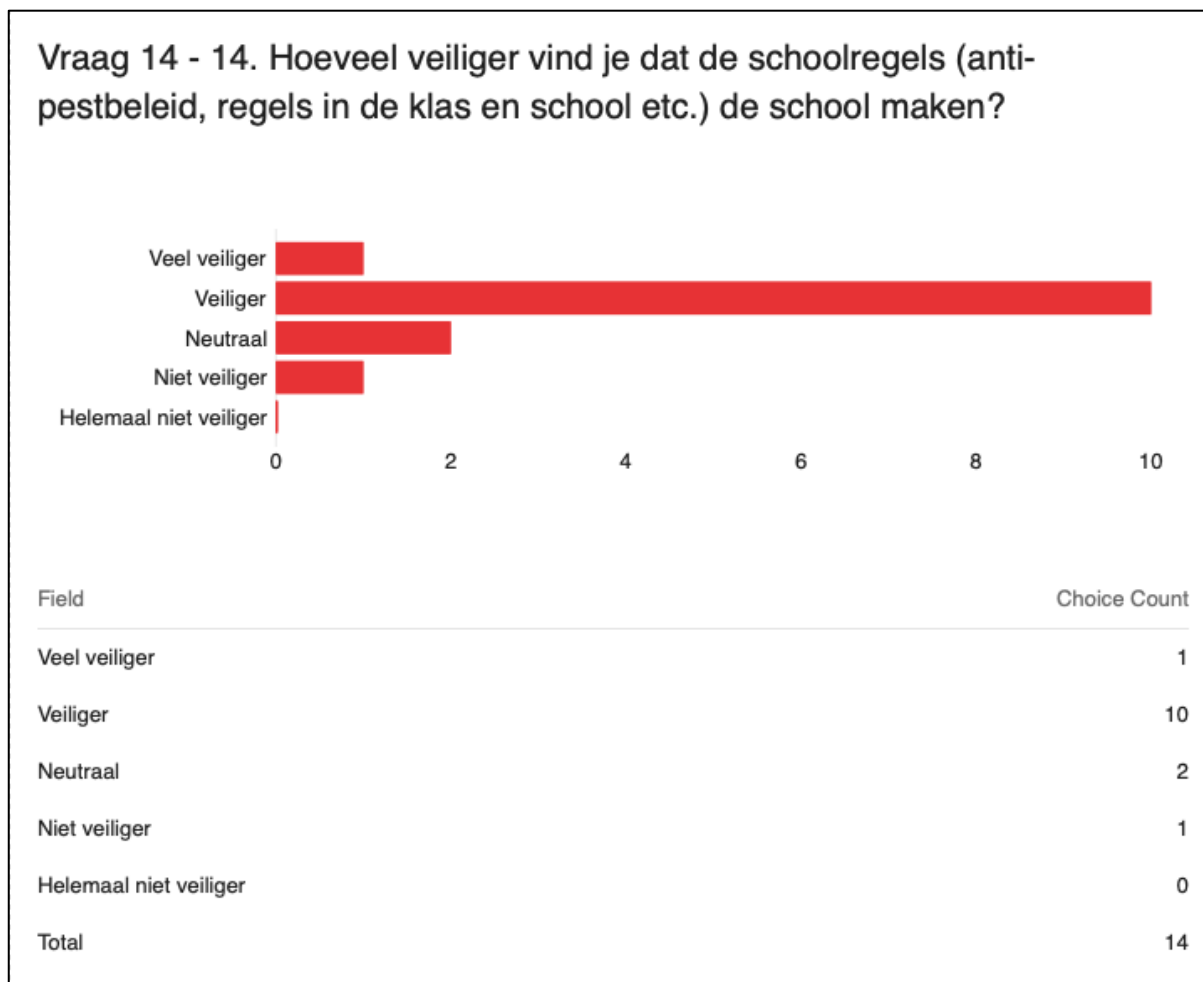
Figuur 4.31

Vraag 13: Meningen van onderwijzers meenemen in schoolveiligheidsbeleid

Figuur 4.32

Vraag 14: Algemeen veiligheidsgevoel van onderwijzers door schoolveiligheidsbeleid

Figuur 4.33

Vraag 15: Persoonlijk veiligheidsgevoel van onderwijzers door schoolveiligheidsbeleid

